

EL VALOR SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES

Una aproximació quantitativa i qualitativa

RESUM EXECUTIU

ACUP ASSOCIACIÓ
CATALANA
D'UNIVERSITATS
PÚBLIQUES

amb la col·laboració de:

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa i Coneixement
Secretaria d'Universitats i Recerca

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

 UNIVERSITAT POLITÈCNICA
DE CATALUNYA
BARCELONATECH

 Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

 Universitat
de Girona

 Universitat
de Lleida

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

 UOC
Universitat
Oberta
de Catalunya

EL VALOR SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES. UNA APROXIMACIÓ QUANTITATIVA I QUALITATIVA

© AUTOR i © EDITOR Associació Catalana d'Universitats Públiques

COORDINACIÓ

Josep M. Vilalta
Sara Villar
Núria Jové
Alicia Betts

EQUIP DE TREBALL:

Sílvia Altafaja Vela, Sergi Arenas Guarch, Xavier Ariño Vila, Sílvia Ayuso, Ferran Badia Pascual, Dolors Baena, Núria Balagué Mola, Núria Balbuena Galbarro, Joaquim Bernabé Ródenas, Marius Bernadó Tarragona, Alicia Betts, Maria del Mar Bohórquez, Antonio Borfo Bach, Joan Josep Busqueta Riu, Jordi Campos, Núria Camps Mirabet, Cori Camps Llauradó, Xavier Carbonell, Mireia Cendrós Carreras, Roser Corretgé, Mireia de Mingo, Laura Duarte Campderros, Leticia Carro de Diego, Antoni de la Torre, Gemma Fargas, Dídac Ferrer, Mònica Figueras, Lúdia Fosalba, Helena Fraga, Guida Fullana, Joan Fuster, Gemma García, Josepa Garreta, Francesc Giné de Sola, Fernando Guerrero Rebollo, Xavier Isern Torras, Núria Jové, Miguel Ángel Linares Capel, Sílvia Llach Carles, Sílvia Lloveras Pimentel, Mar Lluís, Olga Martín Belloso, Pastora Martínez Samper, Montserrat Masoliver Puig, Eva Miquel Valdés, Jordi Miret, Mila Pérez, Anabel Poveda Barbero, Jordi Prat Fernández, Marta Ramírez Hidalgo, Noèlia Rivas, Montserrat Rué Monné, Virginia Sánchez, Katja Schustakowitz Díaz, Laia Serradell, David Sirvent Maza, Maria Taulats, Maria Rosa Terradellas Piferrer, Lidia Toda, Ana Valencia Veloso, Eva Vendrell, Montserrat Vilalta, Josep M. Vilalta, Sara Villar i Gemma Xarles.

MAQUETACIÓ I IMPRESSIÓ:
NEXE IMPRESSIONS sl.

CORRECCIÓ I TRADUCCIONS:
Dosbé Publishers

TIRATGE 200

ISBN: 978-84-09-25550-4

PRIMERA EDICIÓ: Barcelona, desembre 2020

ÍNDEX

PRESENTACIÓ.....	5
INTRODUCCIÓ A L'INFORME	6
PRIMERA PART: ANÀLISI DEL VALOR SOCIAL INTEGRAT DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES	7
1. Introducció	8
2. L'impacte econòmic i social de les universitats.....	9
3. Metodologia aplicada	11
3.1. Anàlisi del valor social integrat	11
3.2. Anàlisi del valor social integrat de les universitats públiques catalanes.....	12
4. Anàlisi qualitativa: La identificació dels <i>stakeholders</i> i el valor percebut	15
5. Anàlisi quantitativa: La monetització del valor.....	22
5.1. Càlcul del valor social generat per l'activitat econòmica de les universitats	22
5.2. Quantificació i monetització del valor social específic de les universitats	24
5.3. Càlcul del valor social integrat de les universitats	28
6. Conclusions	34
7. Referències bibliogràfiques	35
8. Annexos	38
SEGONA PART: EL COMPROMÍS SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES	49
1. Introducció	50
1.1. L'evolució del compromís social de les universitats públiques catalanes	50
1.2. Criteris per a la selecció i l'anàlisi d'experiències i bones pràctiques il·lustratives del compromís social.....	52
2. Política institucional i de governança de la responsabilitat social de les universitats públiques catalanes	64
2.1. La responsabilitat social a la Universitat de Barcelona (UB)	65
2.2. La responsabilitat social a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)	68
2.3. La responsabilitat social a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)	70
2.4. La responsabilitat social a la Universitat Pompeu Fabra (UPF)	71
2.5. La responsabilitat social a la Universitat de Girona (UdG).....	73
2.6. La responsabilitat social a la Universitat de Lleida (UdL)	75
2.7. La responsabilitat social a la Universitat Rovira i Virgili (URV).....	77
2.8. La responsabilitat social a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)	80
3. Experiències i bones pràctiques que il·lustren el compromís social de les universitats públiques catalanes	84
3.1. Experiències a la Universitat de Barcelona (UB)	84
3.2. Experiències a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)	90
3.3. Experiències a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)	93
3.4. Experiències a la Universitat Pompeu Fabra (UPF)	98
3.5. Experiències a la Universitat de Girona (UdG)	104
3.6. Experiències a la Universitat de Lleida (UdL).....	110
3.7. Experiències a la Universitat Rovira i Virgili (URV)	117
3.8. Experiències a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)	123
3.9. Experiències transversals com a sistema	128
4. Conclusions	141
4.1. El compromís social de les universitats públiques catalanes	141
4.2. Dificultats i reptes actuals i de futur per a la responsabilitat social universitària	146
EPÍLEG DE L'INFORME	150

PRESENTACIÓ I INTRODUCCIÓ A L'INFORME

PRESENTACIÓ

L'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes. Una aproximació quantitativa i qualitativa* analitza l'impacte social que genera l'activitat que duen a terme les vuit universitats públiques catalanes a partir de la metodologia d'anàlisi anomenada «del valor social integrat». S'endinsa en la naturalesa i l'abast del compromís social de les universitats en àmbits molt diversos, com són la formació de ciutadans responsables, la promoció de l'economia, la millora del benestar i la cohesió socials, la sostenibilitat o el combat contra les desigualtats de tota mena.

L'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) impulsa aquesta iniciativa pionera per avançar en la mesura sistemàtica, la comprensió i l'anàlisi del valor social que aporten les universitats; ho fa, com sempre, atenent a la voluntat de transparència i de retiment de comptes, i de manera que la informació sigui accessible i comprensible per a un públic ampli.

Hi ha dos aspectes clau que han motivat aquest exercici. El primer és recollir el testimoni de l'informe *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya* publicat per l'ACUP l'any 2017, amb el qual analitzàvem l'impacte del sistema universitari públic català en cinc àmbits clau per a l'economia catalana (mercat de treball, innovació i transferència, internacionalització, emprenedoria i responsabilitat social), i constatarem la dificultat d'obtenir dades homogènies capaces de sistematitzar els impactes generats pel sistema universitari en termes de responsabilitat social. El segon consisteix en la voluntat d'acostar-nos un pas més a un sistema de comptabilitat social que ens permeti copsar i sotmetre a anàlisi l'impacte social que genera l'activitat de les universitats públiques catalanes, en aquesta ocasió per als seus principals grups d'interès, i integrar els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor en termes monetaris.

En aquesta primera aproximació, que parteix de les variables de valor formulades pels propis grups d'interès, hem pogut concloure que el valor social integrat de les universitats públiques catalanes en l'exercici de l'any 2017 puja a 3.583 M€, com a resultat de la integració del valor social específic i del valor social generat per mitjà de la seva activitat econòmica. L'estudi ens mostra que, per cada 100 euros que la Generalitat de Catalunya destina al finançament de les universitats públiques, aquests es tradueixen en 449 euros de retorn social integrat. Aquests balanç demostra que el nostre sistema universitari no és una despesa, sinó una inversió que crea un valor social molt significatiu i que, sens dubte, redunda en progrés social, cultural, econòmic i tecnològic.

Així mateix, mitjançant l'anàlisi d'una trentena d'experiències i programes hem pogut percebre l'ampli i divers ventall d'actuacions de les universitats públiques que conforma el compromís social d'aquestes en àmbits com la igualtat de gènere, la cooperació al desenvolupament, l'accés universal a l'educació superior, la sostenibilitat ambiental, l'educació inclusiva, la recerca i innovació responsables, l'ocupabilitat, la promoció de xarxes territorials, la participació ciutadana o la innovació social.

L'evolució al llarg del temps de les polítiques universitàries en temes de responsabilitat social fins a l'actualitat fa palès el compromís de les vuit universitats públiques amb el marc de referència que estableix l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS). D'aquesta manera, s'aporten elements que ens ajuden a vetllar per la coherència amb els ODS i per l'avenç cap a un model social, econòmic i ambiental sostenibles.

El present Informe forma part de la col·lecció editorial que, periòdicament, publica l'Associació Catalana d'Universitats Públiques, amb una clara voluntat de transparència i retiment de comptes a la societat a la qual ens devem com a conjunt d'universitats públiques.

María José Figueras

Presidenta de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques

INTRODUCCIÓ A L'INFORME

L'anàlisi de l'impacte de l'activitat universitària en el desenvolupament social i econòmic del seu entorn territorial, descrit a través de conceptes diversos com la responsabilitat social universitària (RSU), el compromís comunitari o, des dels darrers anys, la contribució de les universitats a l'Agenda 2030 i els seus 17 Objectius de desenvolupament sostenible (ODS), es troba entre els principals àmbits de treball de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), així com en els de totes i cadascuna de les universitats membres. I és que, en qualsevol context, la universitat s'erigeix com un agent de la societat importantíssim a l'hora de formar ciutadans responsables, promoure l'economia, millorar el benestar i la cohesió social, i combatre la pobresa i les desigualtats de tota mena.

Precisament en aquest marc, l'ACUP publica l'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes*, un informe que té com a propòsit principal analitzar quantitativament i qualitativament l'impacte de l'activitat que duen a terme les vuit universitats públiques catalanes en el marc del seu compromís social. Es tracta d'una iniciativa pionera que recull una informació que, fins ara, no havia estat mesurada d'una manera sistemàtica i que complementa els continguts recollits en l'informe *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*, publicat també per l'ACUP l'any 2017.

L'informe està compost per dues parts. En una primera part de caire quantitatiu, l'equip d'investigadors de la Càtedra MANGO de Responsabilitat Social Corporativa (ESCI-UPF), sota el lideratge de la seva directora acadèmica, la professora Silvia Ayuso, ha aplicat la metodologia de càlcul anomenada «del valor social integrat» (VSI). Aquesta metodologia permet objectivar i expressar en termes monetaris el valor creat per una organització –en aquest cas la universitat– per al conjunt dels seus grups d'interès (*stakeholders*) –aquí, els estudiants, els empleats, les empreses i les entitats, les administracions públiques, la societat i els *alumni*–, de manera que integra els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor i té en compte tant els efectes tangibles com els intangibles. Per a fer-ho, s'ha seguit un rigorós procés d'investigació-acció participativa, amb representants de les vuit universitats participants i dels corresponents grups d'interès, que ha permès identificar quatre àrees percebudes com a rellevants i que corresponen precisament a les quatre funcions principals de la universitat que determina la guia de la *Sustainable Development Solutions Network* (SDSN) per a fer efectiu el seu compromís amb els ODS: (1) l'educació, (2) la recerca, (3) el lideratge social, i (4) la gestió i la governança.

En una segona part de caràcter qualitatiu, la Comissió de Responsabilitat Social Universitària de l'ACUP, ha recollit, d'una banda, l'explicació i evolució de la política institucional i de governança de la responsabilitat social de les universitats i, d'altra banda, la descripció d'un ampli ventall de projectes i activitats rellevants, impulsats individualment o mitjançant la col·laboració amb altres centres o agents socials i econòmics del territori, que il·lustren la responsabilitat i el compromís d'aquestes universitats amb la societat.

El resultat ha estat una llista d'un total de 30 casos pràctics¹ que conformen experiències col·laboratives, innovadores i de tipologia diversa, en el sentit que aborden les quatre dimensions abans esmentades. A més, s'ha aprofundit en les dificultats i els reptes actuals i de futur per a fomentar el compromís social en el context del sistema universitari català.

De tot plegat se'n treuen conclusions ben interessants, que obren la porta a engegar noves línies de treball tenint en compte sempre l'Agenda 2030 i els ODS com a elements inherents de l'activitat pròpia de la universitat i com a marc de referència compartit amb altres universitats i institucions.

¹ Les experiències recollides en aquest informe presenten dades principalment de les seves edicions del curs acadèmic 2018-2019.

The background of the entire page is a close-up photograph of an abacus. The abacus has dark, rounded beads on light-colored wooden rods. A person's hand, with fingers visible, is in the process of moving one of the beads. The lighting is warm, and the focus is sharp on the hand and the beads it is touching.

PRIMERA PART

ANÀLISI DEL VALOR SOCIAL INTEGRAT DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES

Equip Investigador:

Silvia Ayuso (Coord.)
Xavier Carbonell
Laia Serradell

1. Introducció

És evident que les universitats són institucions amb un propòsit social, ja que les seves activitats bàsiques de formació, creació i transferència de coneixement tenen una clara funció de servei a la societat. No obstant això, els intents d'avaluar l'impacte de les universitats en la societat s'han limitat majoritàriament a estimar els efectes econòmics de l'activitat d'aquestes institucions, sense resoldre la qüestió de com es poden avaluar els beneficis socials més amplis creats per l'educació superior (Kelly & McNicoll, 2011). Els problemes per a considerar l'impacte social de les universitats d'una manera sistemàtica provenen de les dificultats per a mesurar homogèniament els efectes positius d'activitats com l'educació de futurs professionals, la realització de recerca i l'aplicació dels resultats d'aquesta recerca en innovacions que contribueixen al benestar social.

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar l'impacte social de les vuit universitats membres de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) i calcular-ne el valor social integrat (VSI) generat. Aquesta metodologia permet objectivar i expressar en termes monetaris el valor creat per una organització per al conjunt dels seus grups d'interès i integrar els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor. L'anàlisi del VSI ha estat aplicat anteriorment al cas de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) per part d'un equip d'investigadors de la Càtedra MANGO de Responsabilitat Social Corporativa (ESCI-UPF) i ha demostrat que és possible valorar en termes monetaris el valor global generat per una universitat, més enllà de les despeses i inversions que duu a terme (Ayuso *et al.*, 2017; Ayuso *et al.*, 2020). Partint d'aquesta experiència, l'estudi presenta una primera estimació del valor econòmic i social generat per les universitats públiques catalanes. Es tracta d'una iniciativa pionera a Catalunya i al conjunt d'Espanya i d'Europa, que aporta informació agregada sobre el valor social i econòmic generat per l'activitat universitària en un territori.

Aquesta perspectiva centrada en el valor generat per les universitats no s'ha de confondre amb una visió utilitarista de l'educació universitària i de la recerca científica (Ordine, 2013). Analitzar el valor social de les universitats no equival a estudiar el seu rendiment econòmic ni el benefici aportat per l'ensenyament i la ciència des d'una lògica comercial; ans al contrari, el concepte de valor social fa referència a una manera de quantificar la importància relativa d'aquells canvis en les vides de les persones que no estan reflectits en transaccions financeres o de mercat (*Social Value International*, 2019). És innegable que l'impacte d'unes institucions com les universitats no se circumscriu al valor de mercat (ACUP, 2017). En aquest sentit, l'anàlisi del VSI pretén recollir tant el valor que les universitats generen a través de la seva activitat econòmica com el que produeixen al marge del mercat per a diferents col·lectius de la societat.

L'estudi s'estructura en cinc capítols. En el capítol 1 es fa una breu revisió dels antecedents a la literatura sobre l'anàlisi de l'impacte econòmic i social de les universitats. A continuació, en el capítol 2, es descriu la metodologia aplicada en general i en el cas d'aquest estudi. Tot seguit, en el capítol 3, es presenta l'anàlisi qualitativa duta a terme per a identificar els grups d'interès (*stakeholders*) de les universitats públiques catalanes i el valor que perceben com a resultat de la seva relació amb les universitats. Després, en el capítol 4, s'aporta l'anàlisi quantitativa amb els corresponent càlculs del valor social econòmic, el valor social específic i el valor social integrat de les universitats. Finalment, en el capítol 5, es clou l'estudi amb les principals conclusions, implicacions i limitacions.

Volem donar les gràcies a totes les persones que han proporcionat la informació necessària per a elaborar l'estudi, i volem agrair especialment la col·laboració dels equips de les vuit universitats membres de l'ACUP, la seva confiança i el seu suport en la tramesa de dades.

2. L'impacte econòmic i social de les universitats

Les universitats generen múltiples impactes sobre l'economia i la societat i contribueixen d'una manera decisiva al progrés econòmic, social, cultural i tecnològic del territori on es troben ubicades. La bibliografia que s'ocupa dels efectes de les universitats sobre l'entorn socioeconòmic mostra l'existència de diversos beneficis individuals i col·lectius (Brennan *et al.*, 2013). Fins ara els estudis d'impacte de les universitats s'han centrat en els efectes econòmics tangibles que es poden avaluar en termes monetaris, és a dir, els efectes de mercat. Des d'una perspectiva metodològica, aquests estudis de l'impacte econòmic es poden classificar en dos grans grups: els estudis dels efectes que es generen via demanda i els estudis dels efectes que es generen via oferta (ACUP, 2017; Muñoz de Bustillo *et al.*, 2015).

Els estudis del primer grup analitzen els fluxos de demanda que s'originen al territori com a conseqüència de l'existència de les universitats. Aquests impactes es deriven de la despesa que fan les universitats per la seva activitat com a institució i de les despeses fetes pels estudiants, el personal docent i investigador, el personal d'administració i serveis i els visitants. Aquesta despesa afecta directament i indirectament la demanda local i, consegüentment, genera un impacte econòmic sobre la producció de béns i serveis a curt termini, com ara material d'oficina, material de laboratori, serveis de transport, serveis de restauració i hoteleria, etc. Els estudis d'impacte de la despesa de les universitats solen utilitzar la metodologia proposada pels models *input-output*, que permet calcular com un estímul de l'activitat d'una universitat es tradueix en una sèrie d'efectes directes, indirectes i induïts sobre la demanda final, la producció, el valor afegit, l'ocupació i altres variables econòmiques rellevants. A l'Amèrica del Nord i a Europa, molts estudis han analitzat l'impacte econòmic de les universitats en l'economia local, regional o nacional (per exemple, BiGGAR Economics, 2017; London Economics, 2018).

Els estudis del segon grup tracten d'analitzar els efectes relacionats amb la generació de coneixement, és a dir, els efectes que es deriven de les tres missions bàsiques de la universitat: la docència, la recerca i la transferència del coneixement. Aquests efectes originats pels resultats universitaris –titulats universitaris, producció científica, desenvolupament tecnològic, etc.– es manifesten a llarg termini i provoquen externalitats positives que influeixen en el desenvolupament i la millora del creixement econòmic i del benestar social. La valoració dels efectes derivats del coneixement generat per les universitats és més complexa i controvertida, entre d'altres raons per la manca de dades precises disponibles i la necessitat d'assumir una sèrie de supòsits sobre la relació de causalitat entre les activitats de les universitats i la situació del seu entorn socioeconòmic, és a dir, quins d'aquests efectes no s'haurien registrat si no existissin les universitats. A guisa d'il·lustració, alguns d'aquests treballs analitzen la contribució de les universitats a la dotació de capital humà de l'economia local i regional i les externalitats que se'n deriven per a la societat –a tall d'exemple, els efectes sobre la taxa d'activitat, la recaptació fiscal, la demanda de prestacions de serveis de salut i d'atenció social, la productivitat o el nivell de vida dels ciutadans, entre d'altres– (Indecon, 2019; Oxford Economics, 2017; Zhang *et al.*, 2017). En l'àmbit espanyol, cal referir-se al treball de Pérez *et al.* (2015), en el qual s'estima l'aportació a llarg termini de les universitats públiques valencianes en termes de generació de capital humà.

En comparació amb l'estudi dels impactes econòmics de les universitats, l'anàlisi dels impactes no mercantils ha estat molt menys sistemàtica. Diversos treballs aporten evidències sobre els impactes socials de l'activitat universitària, alhora que assenyalen la necessitat d'obtenir una millor comprensió dels processos de causalitat i de les variables que intervenen en les relacions (per exemple, BIS, 2013; DeClou, 2014; McMahon, 2009). Generalment, es tracta d'avaluacions qualitatives d'aspectes concrets. Aquest és el cas de l'informe «Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya» elaborat per l'ACUP, que analitza l'impacte del sistema universitari públic català en cinc àmbits específics (mercat de treball, innovació i transferència, internacionalització, emprenedoria i responsabilitat social), sempre a partir de fonts d'informació i estadístiques existents (ACUP, 2017). Quant a l'àmbit de la responsabilitat social, l'informe de l'ACUP posa de manifest la dificultat d'obtenir

dades homogènies per al conjunt de les universitats i, així, poder valorar rigorosament el seu impacte social. Aquest problema persisteix, si bé un creixent nombre d'universitats inclouen informació sobre la seva responsabilitat social a la pàgina web institucional o a la memòria acadèmica anual o, fins i tot, presenten una memòria específica de responsabilitat social o sostenibilitat en què compilen les principals magnituds del seu impacte en la societat d'acord amb els indicadors proposats per la Global Reporting Initiative (GRI) (Ruiz-Corbella & Bautista-Turó, 2016).

Per tal de poder comparar els impactes socials amb els impactes econòmics, al Regne Unit hi ha hagut algunes iniciatives interessants que tracten de mesurar el valor social generat per les universitats en termes monetaris. Així, la New Economics Foundation aplica els principis del *Social Return on Investment* (SROI) per estimar algunes de les contribucions de les universitats a la societat britànica (més interès polític, confiança interpersonal superior i millor salut) i quantificar el valor generat per les comunitats locals de dues universitats específiques: la Universitat Metropolitana de Manchester i la Universitat de Warwick (NEF, 2011). D'altra banda, Kelly & McNicoll (2011) proposen un enfocament holístic per a avaluar el valor de les universitats mitjançant la *Socially Modified Economic Valuation* (SMEV), que han aplicat en projectes pilot en diverses universitats britàniques i irlandeses: la Universitat de Strathclyde, la Universitat de Manchester, la Universitat de la Ciutat de Dublín, la Universitat de Kent o la University College Dublin, entre d'altres. Tanmateix, els intents existents de quantificar el valor social de les universitats es limiten a alguns programes d'acció social o comunitària d'unes quantes universitats i, per tant, només donen una visió parcial de l'ampli ventall de beneficis que aquestes proporcionen a la societat.

La taula 1 resumeix els efectes considerats pels diferents plantejaments d'estudi classificant-los segons les dues dimensions proposades per Brennan *et al.* (2013): el tipus (de mercat o de no-mercat) i l'àmbit en què es manifesten (en l'àmbit individual o social). És clar, doncs, que cal avaluar el valor global de les universitats, tant els efectes de mercat com els de no-mercat, d'una manera ferma i metodològicament sòlida. Aquest estudi proposa fer-ho a través de l'anàlisi del valor social integrat.

Taula 1. Estudis dels impactes de les universitats i efectes que consideren

Tipologia d'estudis	Efectes de mercat		Efectes de no-mercat	
	Individu	Societat	Individu	Societat
Estudis dels impactes econòmics generats via demanda		✓		
Estudis dels impactes econòmics generats via oferta*	✓	✓		
<i>Social Return on Investment</i> (SROI)*			✓	✓
<i>Socially Modified Economic Valuation</i> (SMEV)*			✓	✓
Valor social integrat (VSI)	✓	✓	✓	✓

* Fins ara, aquests estudis només s'han aplicat a alguns activitats/impactes específics.

3. Metodologia aplicada

3.1. Anàlisi del valor social integrat

La metodologia de l'anàlisi del valor social integrat, desenvolupada per Retolaza *et al.* (2014), es fonamenta en la perspectiva de la teoria dels grups d'interès o *stakeholders* (Freeman, 1984; Freeman *et al.*, 2010; Retolaza & San-Jose, 2011). Des d'aquesta perspectiva, planteja considerar un concepte més ampli de valor creat per una organització: d'una banda, incloent-hi el valor distribuït a la totalitat dels *stakeholders* de l'organització i no sols als seus propietaris o accionistes (*shareholders*), i d'altra banda, incorporant-hi els efectes no directament econòmics sobre els diversos *stakeholders*, ja siguin positius o negatius. Això dona lloc a una visió més completa del valor generat, a la qual es pot denominar triple compte de resultats (*triple bottom line*) (Elkington, 1997), valor mixt (*blended value*) (Emerson *et al.*, 2003), valor compartit (*shared value*) (Porter & Kramer, 2006; Porter & Kramer, 2011) o valor social integrat.

El sistema de comptabilitat social proposat es basa en l'anomenat model polièdric, que permet objectivar i visualitzar el valor que crea una organització per al conjunt dels seus grups d'interès (Retolaza *et al.*, 2015; Retolaza *et al.*, 2016). El model polièdric es mostra gràficament a la figura 1. Les diferents àrees ombrejades amb blau representen el valor social (*social value*, SV) creat per a cada grup d'interès (*stakeholder*, S). Mentre que el cercle interior ombrejat amb blau clar representa el valor compartit per tots els grups d'interès, els «pètals» exteriors ombrejats amb blau fosc representen els valors generats per a determinats grups d'interès que no coincideixen amb els d'altres grups. El valor total generat per l'organització correspon a l'àrea total ombrejada. Com que el gràfic és una simplificació, no mostra el valor que només es comparteix parcialment entre alguns dels grups d'interès però no entre tots. No obstant això, en el càlcul, aquests valors compartits entre *stakeholders* específics es tenen en compte i es quantifiquen.

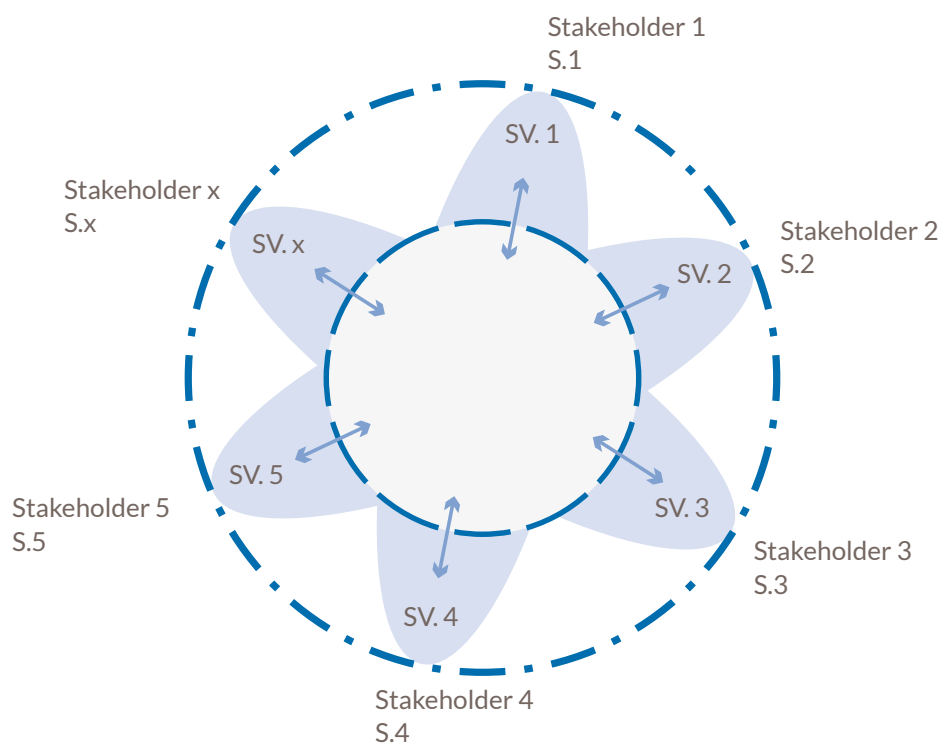

Figura 1. Model polièdric d'anàlisi del valor social integrat

El VSI es compon del valor social generat a través de l'activitat econòmica o mercantil –captat per indicadors de comptabilitat– i del valor social específic que l'organització genera per als seus diversos grups d'interès mitjançant relacions alienes a les transaccions de mercat. Per a determinar aquest valor social específic o valor de no-mercat, es combinen una anàlisi qualitativa i una anàlisi quantitativa. L'anàlisi qualitativa busca identificar el valor que l'organització genera per als seus grups d'interès més enllà de l'activitat econòmica, basant-se en un procés de consulta als representants dels *stakeholders*. L'anàlisi quantitativa, per la seva banda, se centra a quantificar aquest valor percebut a través del desenvolupament d'indicadors quantificables vinculats a *proxies* (aproximacions) financeres que permetin monetitzar el valor generat. Les fases del procés d'anàlisi del VSI es mostren a la figura 2.

Figura 2. Fases de l'anàlisi del valor social integrat

La comptabilitat social del VSI s'ha aplicat empíricament a més de 50 organitzacions de diferents envergadures i a indústries, tant lucratives com sense ànim de lucre (Retolaza & San-Jose, 2018). Com que l'anàlisi del VSI encara es troba en fase de desenvolupament, hi ha moltes qüestions metodològiques que no tenen estandardització avui dia. Tanmateix, tot i que la creixent estandardització oferirà orientacions sobre com fer l'anàlisi i reduir la necessitat de discreció i judici subjectiu, el càlcul del VSI continuarà sent un enfocament personalitzat que consideri les característiques i el context específic de l'organització en qüestió i segueixi un procés d'«investigació en acció» (*action research*) en estreta col·laboració amb els agents pertanyents a l'organització estudiada i els seus grups d'interès. Com a conseqüència, els criteris clàssics de fiabilitat i validesa no són totalment adequats per a jutjar la qualitat de les anàlisis de comptabilitat social dutes a terme (Maier *et al.*, 2015); en canvi, per a avaluar la solidesa de l'anàlisi, és més adequat utilitzar criteris d'investigació social interpretativa, com ara la transparència intersubjectiva del procés, la indicació i idoneïtat dels procediments, l'aclariment de limitacions i la subjectivitat reflectida (Steinke, 2004). A més, no es poden comparar els valors resultants amb els resultats d'altres organitzacions, tret que tinguin característiques i supòsits subjacents molt similars.

3.2. Anàlisi del valor social integrat de les universitats públiques catalanes

L'objectiu del present estudi és analitzar i calcular el valor social integrat generat per les vuit universitats públiques catalanes membres de l'ACUP. Per tant, l'estudi és complementari de l'informe «Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya» del Laboratori d'Economia Aplicada AQR-Lab de la Universitat de Barcelona per encàrrec de l'ACUP (ACUP, 2017).

Mentre que l'anterior informe de l'ACUP, basant-se en la metodologia *input-output*, va aportar una estimació de l'impacte de les universitats sobre l'economia catalana des del vessant de la demanda (els *inputs* necessaris per a poder dur a terme l'activitat universitària), aquest estudi pretén estimar l'impacte econòmic i social generat com a resultat de l'activitat de les universitats sobre els diferents grups d'interès, tant els efectes tangibles com els intangibles (vg. la figura 3). La taula 2 explicita les diferències entre les metodologies aplicades per tots dos estudis.

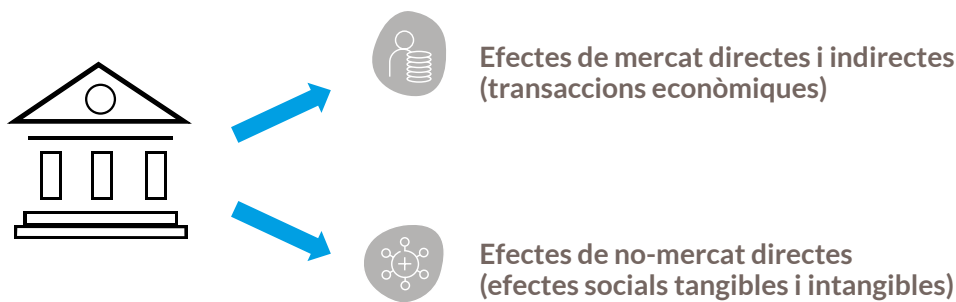

Figura 3. Categories dels efectes considerats en l'anàlisi del valor social integrat

Cal precisar que, a diferència d'altres metodologies d'anàlisi d'impacte social, l'anàlisi del VSI se centra en els efectes socials directament atribuïbles a l'organització –no pas a través d'una cadena de resultats– i produïts en el curt termini (període comptable d'un any). En aquest sentit, l'anàlisi del VSI de les universitats pretén recollir els efectes generats sobre els individus i la societat que estan vinculats als resultats (*outputs*) de les activitats universitàries (per exemple, hores de formació), i no pas els possibles canvis més generals (*outcomes*) als quals poden contribuir (per exemple, més nivell cultural dels ciutadans). Així mateix, l'anàlisi del VSI és un enfocament antropocèntric i deixa de banda l'efecte sobre el medi ambient.

Taula 2. Diferències entre l'informe d'impactes socioeconòmics i l'estudi de VSI de les universitats públiques catalanes

	Informe d'impactes socioeconòmics (ACUP, 2017)	Estudi del valor social integrat (VSI)
Agents generadors d'impacte	Universitats públiques catalanes, ens vinculats (p. ex., parcs científics i tecnològics i fundacions), activitat empresarial imputable a l'existència de les universitats, estudiants i visitants (amics i familiars, assistents als esdeveniments organitzats per les universitats)	Universitats públiques catalanes
Naturalesa de l'impacte	Transaccions econòmiques que resulten en impacte directe (derivat de l'activitat econòmica generada), impacte indirecte (efecte multiplicador derivat de la despesa en proveïdors de béns i serveis) i impacte induït (efecte derivat de les rendes del treball generades directament i indirectament i que es destinen al consum de béns i serveis)	Transaccions econòmiques que resulten en impacte directe (derivat de l'activitat econòmica generada) i impacte indirecte (derivat de la despesa en proveïdors de béns i serveis); impactes sobre el benestar social que van més enllà de les transaccions econòmiques
Àmbit geogràfic de l'impacte	Efectes sobre l'economia de Catalunya	Efectes sobre els grups d'interès, independentment de l'àmbit geogràfic

Com a perímetre de l'estudi, es consideren, en general, les vuit universitats públiques catalanes i els seus centres propis (centres que treballen amb l'identificador fiscal de les universitats): la Universitat de Barcelona (UB), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), la Universitat Pompeu Fabra (UPF), la Universitat de Girona (UdG), la Universitat de Lleida (UdL), la Universitat Rovira i Virgili (URV) i la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). En casos concrets, es consideren també les fundacions de les universitats quan aquestes assumeixen funcions que podrien estar-hi integrades (per exemple, la formació continuada). El període temporal considerat és l'any 2017 per a les dades relacionades amb l'any natural i el curs 2017/2018 per a les dades relacionades amb el curs acadèmic (amb afany de simplificar, d'ara endavant es parlarà del 2017 com l'any de referència).

4. Anàlisi qualitativa: La identificació dels *stakeholders* i el valor percebut

L'anàlisi del valor social integrat parteix de la premissa que el resultat d'una activitat només es transforma en valor quan hi ha algú per a valorar-lo, de manera que adopta una aproximació fenomenològica a l'anàlisi (Moustakas, 1994). Això vol dir que el fenomen del valor social s'aborda a través de les percepcions de les persones que reben aquest valor, és a dir, de les diferents parts interessades de l'organització (*stakeholders*). En lloc de definir les dimensions del valor basades en una categorització prèvia del bé social, l'investigador aborda el fenomen sense criteris interpretatius i permet als propis grups d'interès expressar-se sobre la generació de valor que perceben de l'organització.

Com a primer pas, doncs, es van identificar els principals grups d'interès (*stakeholders*) als quals les universitats presuposen que generen algun tipus de valor, ja sigui monetari o no monetari (per exemple, emocional, vinculat a la millora de competències o benestar). Basat en el cas d'anàlisi de la UPF (Ayuso *et al.*, 2017) i la consulta de la literatura existent (Aldeanueva, 2013; Mainardes, 2013; Slabá, 2015), es va elaborar un mapa dels grups d'interès de les universitats, que es va consensuar amb representants de les vuit universitats membres de l'ACUP (vg. la figura 4).

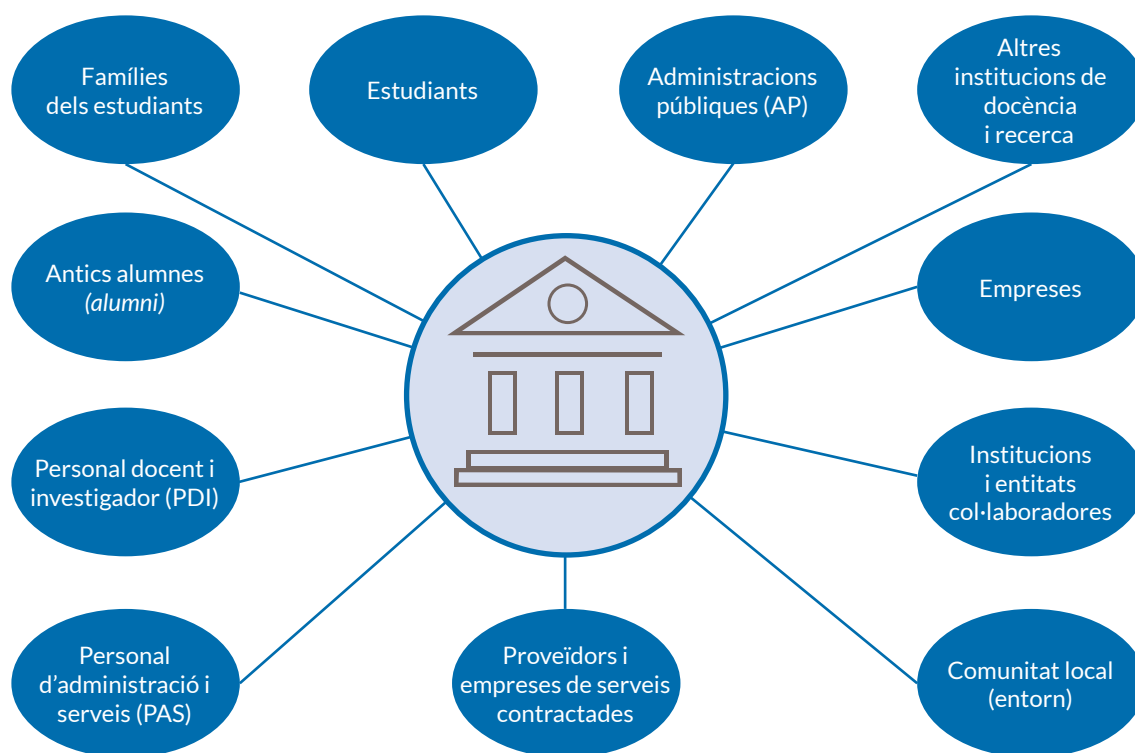

Figura 4. Mapa de grups d'interès de les universitats

La taula 3 ofereix una breu descripció de cada grup d’interès i il·lustra els diferents tipus de relacions que mantenen les universitats amb els seus grups d’interès i que donen lloc a diferents perspectives de creació de valor social.

Taula 3. Descripció dels grups d’interès de les universitats

Grup d’interès	Descripció
Estudiants	Estudiants de grau, postgrau (màster) i doctorat i estudiants de cursos específics
Famílies dels estudiants	Familiars dels estudiants (que habitualment es fan càrrec dels costos dels estudis universitaris)
Antics alumnes (<i>alumni</i>)	Titulats de grau o de postgrau i doctors
Personal docent i investigador (PDI)	Professors permanents, docents i investigadors a temps parcial, professors visitants
Personal d’administració i serveis (PAS)	Personal que presta suport i assistència a estudiants i professors
Proveïdors i empreses de serveis contractades	Empreses de manteniment, neteja, seguretat, cafeteries i màquines expenedores, etc.
Administracions públiques (AP)	Administracions públiques de diferents nivells (estatal, autonòmic, local, etc.) que es relacionen amb les universitats
Altres institucions de docència i recerca	Altres institucions de docència i recerca públiques i privades i comunitat acadèmica/científica en general
Empreses	Empreses que acullen titulats i estudiants en pràctiques, empreses que participen en projectes de recerca o transferència de coneixement, empreses patrocinadores, empreses derivades i empreses emergents
Institucions i entitats col·laboradores	Institucions (professionals, culturals, artístiques, esportives, etc.), ONG i associacions que col·laboren amb la universitat
Comunitat local (entorn)	Veïns del barri de la universitat, comerç local proper a la universitat i col·lectius específics (gent gran, estudiants de secundària, etc.)

El següent pas va ser identificar els principals aspectes en què les universitats creen valor per als diferents grups d’interès, les anomenades «variables de valor», a través d’una consulta amb aquests grups que reben valor. Les universitats van determinar interlocutors per a cadascun dels grups d’interès i els van enviar l’enllaç a un breu qüestionari per a recollir la seva percepció de la potencial aportació de valor que fan les universitats (els canvis positius o negatius que les activitats de la universitat contribueixen a generar en les persones, les organitzacions i en la societat en general).² En total, es van enviar 374 correus electrònics amb l’enllaç a l’enquesta entre el novembre del 2018 i el gener del 2019, i es van rebre 182 respostes (vg. la taula 4).

2 Tot i que, d’acord amb la perspectiva fenomenològica, és preferible dur a terme el procés de consulta amb els grups d’interès per mitjà d’entrevistes a fons, en aquest estudi es va optar per a aprofitar la informació recollida en les entrevistes mantingudes en el procés d’anàlisi de la UPF (Ayuso et al., 2017) i actualitzar-la i ampliar-la amb una enquesta en línia adreçada als representants dels grups d’interès de les vuit universitats membres de l’ACUP.

Taula 4. Respostes a l'enquesta segons el grup d'interès

Grup d'interès	Respostes*
Estudiants	46
Famílies dels estudiants	1
Antics alumnes (<i>alumni</i>)	16
Personal docent i investigador (PDI)	65
Personal d'administració i serveis (PAS)	45
Proveïdors i empreses de serveis contractades	4
Administracions públiques (AP)	10
Altres institucions de docència i recerca	14
Empreses	20
Institucions i entitats col·laboradores	22
Comunitat local (entorn)	11
D'altres	4

* Els enquestats podien indicar més d'un grup d'interès que reflectís la seva relació amb la universitat.

La informació recollida a l'enquesta es va analitzar seguint els passos de l'enfocament fenomenològic: delimitació d'«unitats de significat» expressades pels enquestats, reexpressió de les unitats de significat en tercera persona i transformació en llenguatge científic (Giorgi & Giorgi, 2003). Finalment, les idees relacionades amb les diferents dimensions de valor percebudes pels grups d'interès es van reestructurar en termes que permetessin identificar indicadors i aproximacions per a la quantificar-los. Com a resultat, es va obtenir un conjunt de 23 variables de valor, consensuades amb representants de les vuit universitats de l'ACUP. La taula 5 mostra aquestes 23 variables de valor, classificades en les quatre funcions principals de l'activitat universitària segons la guia d'SDSN Austràlia/Pacífic (2017): l'educació, la recerca, la gestió i la governança, i el lideratge social. Per a cada variable de valor, la taula ofereix una breu descripció i algunes citacions il·lustratives extretes de l'enquesta.

Com s'ha explicat en l'apartat 3.2 de l'estudi, l'anàlisi del VSI se centra en els impactes socials directament atribuïbles a l'organització i produïts a curt termini. A l'enquesta s'hi van incloure també alguns impactes relacionats amb la universitat que es produeixen d'una manera indirecta o a mitjà i llarg termini i que, per tant, resten fora de l'abast de l'estudi, com per exemple els següents:

- » Preparació de professionals competents que siguin capaços d'adaptar-se als canvis socials; contribució a la igualtat d'oportunitats i a la promoció social («ascensor social»).
- » Formació de ciutadans amb esperit crític i consciència social.
- » Increment del nivell i de la qualitat de l'ocupació; increment de l'estabilitat del treball.
- » Repercussió en la millora de la qualitat de vida de les persones (innovacions tecnològiques, educatives, sanitàries, culturals...).
- » Impuls de la innovació en l'àmbit local i regional.
- » Creació d'activitat econòmica i creixement econòmic.
- » Contribució a la cohesió social.
- » Increment del nivell cultural de la societat.
- » Millora de la qualitat de vida.

Taula 5. Variables de valor identificades a partir de l'enquesta als stakeholders

Àmbit	Nre.	Variable de valor	Descripció	Citacions il·lustratives
Educació	1	Formació acadèmica	Formació en competències característiques de l'ensenyament superior i coneixements específics per a determinades professions; formació d'investigadors i doctors	«Formació de persones en un seguit de competències característiques de l'ensenyament superior: la capacitat de saber aprendre, de resoldre problemes, de tenir esperit crític, etc.», «formació dels futurs professionals».
	2	Formació integral	Formació extraacadèmica més enllà dels continguts acadèmics	«Formació acadèmica (però, sobretot, personal)», «com més activitats facis i com més t'hi integris, més aprenentatge en rebràs, més enllà dels coneixements acadèmics», «la universitat és, per a una part important d'estudiants, una mena de "laboratori de vida", «contribuim a mantenir inquietud per a conèixer el món i millorar-lo».
	3	Formació aplicada	Oportunitats de relacionar-se amb empreses/entitats i fer pràctiques curriculars i extracurriculars	«Enfoque práctico profesionalizador», «oportunitats de relació amb empreses», «estudiants en formació que en estades de pràctiques inicien el seu camí cap al món professional».
	4	Formació continuada	Formació continuada i complementària a través de programes formatius específics	«Formació continuada i complementària de la població adulta (longlife learning) a través de programes formatius específics».
	5	Facilitació de l'accés a la universitat	Accés a estudiants amb necessitats personals i professionals específiques i estudiants del territori	«Poder formar la gent del territori (estudiants i ciutadania en general)», «conciliar la formació al llarg de la vida amb l'activitat professional i personal, inclusió de col·lectius que no podrien accedir a la formació universitària o als quals els resultaria molt més complicat», «facilita el conocimiento sin importar dónde te encuentres, por su modalidad en línea».
	6	Accés a un millor futur professional	Obtenció de titulació per a accedir a llocs de treball qualificats	«Formadora de persones que poden optar a un millor futur professional», «increment de l'ocupabilitat».
	7	Accés al talent i captació del talent	Accés a professionals amb titulació universitària	«Professionalitat de les persones que contractem», «poder captar professionals quan encara són a l'etapa universitària».
	8	Ajuts a la formació acadèmica	Suport durant el recorregut acadèmic i beques	«L'ajuda constant durant el teu recorregut acadèmic», «beques que aporta la universitat».
Recerca	9	Creació de coneixement	Creació de coneixement derivat de recerca bàsica i recerca aplicada	«La universitat genera i aporta coneixement a la societat», «generadora de nou coneixement a través de la recerca».
	10	Transferència de coneixement	Transmissió del coneixement científic per a aplicar-lo	«Generar i compartir coneixement», «transferència de coneixements a empreses i professionals», «obrir el coneixement i fer-lo arribar fora de l'àmbit estrictament acadèmic», «cooperació tècnica amb administracions públiques».
	11	Innovació	Col·laboració entre universitats, AP i empreses per a fomentar la innovació	«Relació amb empreses per a facilitar els seu desenvolupament», «fer compatibles els interessos comuns i reforçar les sinergies amb les empreses», «creació de valor afegit mitjançant la col·laboració de les empreses amb la universitat», «opcions de desenvolupar projectes conjunts amb empreses».
	12	Accés a serveis i recursos de suport	Accés a serveis i recursos de la universitat (biblioteques, BD, programari, equipament tècnic, etc.)	«Els mitjans que la universitat disposa per a aprendre», «accés a les infraestructures al voltant de la universitat».
	13	Difusió i divulgació de coneixement	Difusió i divulgació de coneixement científic a la societat i generació d'opinió pública	«Genera valor en el sentit de difondre el coneixement a la societat», «contribució al coneixement ciutadà mitjançant col·laboració amb mitjans de comunicació o intervenció en aquests», «credibilitat i fiabilitat en la generació d'opinió pública».

Gestió i governança	14	Sentiment de pertinença	Sentiment de pertinença a la comunitat universitària	«Sentirse universitario», «genera un sentit de pertinença a una comunitat humana capdavantera en valors de futur i solidaris», «la representació d'una gran institució», «orgullo de pertenencia a un colectivo sensible con los problemas sociales».
	15	Creació de xarxa	Interacció social i treball en xarxa	«Capacitat de conèixer gent de molts llocs diferents», «estableix vincles personals i professionals que poden aportar molt valor mutu i sovint de llarg recorregut», «la relació humana entre els diferents col·lectius de la universitat dona sentit a tot el que fem dia a dia».
	16	Satisfacció personal	Satisfacció personal dels empleats: contribució a la missió de la universitat, creixement personal i professional	«A part de la relació laboral, la universitat m'aporta coneixement, educació, valors i una mentalitat oberta», «formació continuada a través de l'aprenentatge en la investigació».
	17	Participació en òrgans de govern	Participació i representació d'estudiants, PDI i PAS en els òrgans de govern	«Democràcia interna», «aquells estudiants que es facin representants estudiantils adquireixen un grau de responsabilitat molt superior al de la resta de companys i aprenen a relacionar-se i amb els òrgans de govern d'una administració i a integrar-s'hi».
	18	Intercanvi i mobilitat	Col·laboració amb altres universitats per a l'intercanvi d'estudiants, PDI i PAS	«Genera internacionalització», «programas de intercambio e investigación transfronteriza», «intercambio de académicos y estudiantes», «interacción entre universidades», «conscienciació sobre la importància de la internacionalització».
	19	Integració de persones amb necessitats especials	Integració de persones amb necessitats especials, tant en l'àmbit laboral com en l'estudiantil	«Aconseguir la integració del col·lectiu de persones amb discapacitat».
Lideratge social	20	Extensió universitària	Desenvolupament personal i professional al llarg de la vida de col·lectius molt diversos	«Ofereix opcions de formació al llarg de la vida».
	21	Foment de la cultura	Organització d'activitats culturals	«Aportació d'un cert nivell cultural», «les aules d'extensió universitària són molt importants per a la gent gran», «cada cop que assisteixo a una xerrada, en surto amb l'autoestima reforçada perquè m'enriqueixo intel·lectualment», «la cultura, tant a l'hora de formar persones com de crear esdeveniments», «igualtat cultural».
	22	Promoció de millores socials i ambientals	Realització de projectes socials (cooperació, salut, gènere, etc.) i ambientals; col·laboració amb entitats de l'entorn	«Genera vincles i relacions amb entitats socials, esportives i culturals de l'entorn territorial proper; aquests vincles poden generar projectes que aporten beneficis socials», «acció solidària», «implicació amb l'entorn».
	23	Participació en activitats de voluntariat	Participació de la comunitat universitària en activitats de voluntariat	«Involucrar estudiants en projectes de voluntariat», «participació social dels estudiants».

Les variables de valor identificades poden relacionar-se amb cadascun dels grups de *stakeholders* en una anomenada «matriu de variables de valor». La taula 6 mostra aquesta matriu, en la qual s’han simplificat els grups d’interès identificats prèviament en cinc col·lectius principals que reben valor social: estudiants (incloent-hi les seves famílies), PDI/PAS, *alumni*, empreses i entitats (incloent-hi les diverses institucions i entitats públiques i privades amb les quals es relacionen les universitats) i societat. S’hi ha afegit el grup d’interès «societat» com a receptor d’aquell valor del qual no es pot apropiat cap col·lectiu específic, com ara el coneixement creat i accessible per a tothom. D’altra banda, s’han omès els grups d’interès proveïdors i les empreses de serveis contractades, les administracions públiques (AP) i la comunitat local (entorn), pel fet que no s’han identificat variables de valor específiques d’aquests grups.

Les variables de valor identificades també poden relacionar-se amb els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) definits per les Nacions Unides, atès que mostren alguns dels mecanismes mitjançant els quals es maximitzen els impactes positius –o es minimitzen els impactes negatius– de les universitats en el benestar global i local (GUNI, 2019; SDSN Australia/Pacific, 2017). La taula 6 destaca els ODS més rellevants als quals contribueixen les universitats i diferencia els quatre àmbits d’actuació esmentats (educació, recerca, gestió i governança, i lideratge social).

Taula 6. Matriu d'interessos dels stakeholders i relació amb ODS

Àmbit	Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	ODS relacionat
Educació	1	Formació acadèmica	✓					4 EDUCACIÓ DE QUALTAT 8 TREBALL Digne I CREIXEMENT ECONOMIC
	2	Formació integral	✓					
	3	Formació aplicada	✓					
	4	Formació continuada	✓					
	5	Facilitació de l'accés a la universitat	✓					
	6	Accés a un millor futur professional	✓		✓			
	7	Accés al talent i captació de talent				✓		
	8	Ajuts a la formació acadèmica	✓					
Recerca	9	Creació de coneixement					✓	9 INDÚSTRIA INNOVACIÓ I INFRASTRUCTURES 17 ALIANÇA PELS OBJECTIUS
	10	Transferència de coneixement				✓		
	11	Innovació	✓			✓	✓	
	12	Accés a serveis i recursos de suport	✓				✓	
	13	Difusió i divulgació de coneixement					✓	
Gestió i governança	14	Sentiment de pertinença	✓	✓	✓			10 REDUCCIÓ DE LES DESIGUALTATS 16 PAU, JUSTÍCIA I INSTITUCIONS SÒLIDES
	15	Creació de xarxa	✓	✓	✓			
	16	Satisfacció personal		✓				
	17	Participació en òrgans de govern	✓	✓				
	18	Intercanvi i mobilitat	✓	✓				
	19	Integració de persones amb necessitats especials	✓	✓				
Lideratge social	20	Extensió universitària					✓	11 CIUTATS I COMUNITATS SOSTENIBLES 12 CONSUM I PRODUCCIÓ RESPONSABLES
	21	Foment de la cultura					✓	
	22	Promoció de millores socials i ambientals					✓	
	23	Participació en activitats de voluntariat	✓	✓			✓	

5. Anàlisi quantitativa: La monetització del valor

El valor social integrat (VSI) consta de dos components: el valor social de l'activitat econòmica o valor social de mercat, i el valor social específic o valor de no-mercat (vg. la figura 5). El primer fa referència al valor social que l'organització genera amb la realització de la seva activitat econòmica, i és transferit com a contrapartida d'un preu real de mercat (i recollit en la comptabilitat de l'organització). El segon, el valor social específic o de no-mercat, és concebut com el valor transferit per l'organització als seus grups d'interès sense contrapartida d'un preu real de mercat.

Figura 5. Components del valor social integrat (VSI)

5.1 Càlcul del valor social generat per l'activitat econòmica de les universitats

El valor social generat per l'activitat econòmica d'una organització (anomenat també «valor socioeconòmic» o «valor econòmic social [VES]») representa la creació i distribució de riquesa per als grups d'interès. La figura 6 il·lustra gràficament la diferència entre el resultat econòmic i el VES. Mentre que el compte de resultats tradicional equipara riquesa amb resultats obtinguts per l'organització (ingressos menys despeses), el VES pren una perspectiva més àmplia i considera la riquesa creada per als diferents grups d'interès que es relacionen amb l'activitat econòmica de l'organització, com són proveïdors de béns i serveis, empleats, administracions públiques i proveïdors financers.

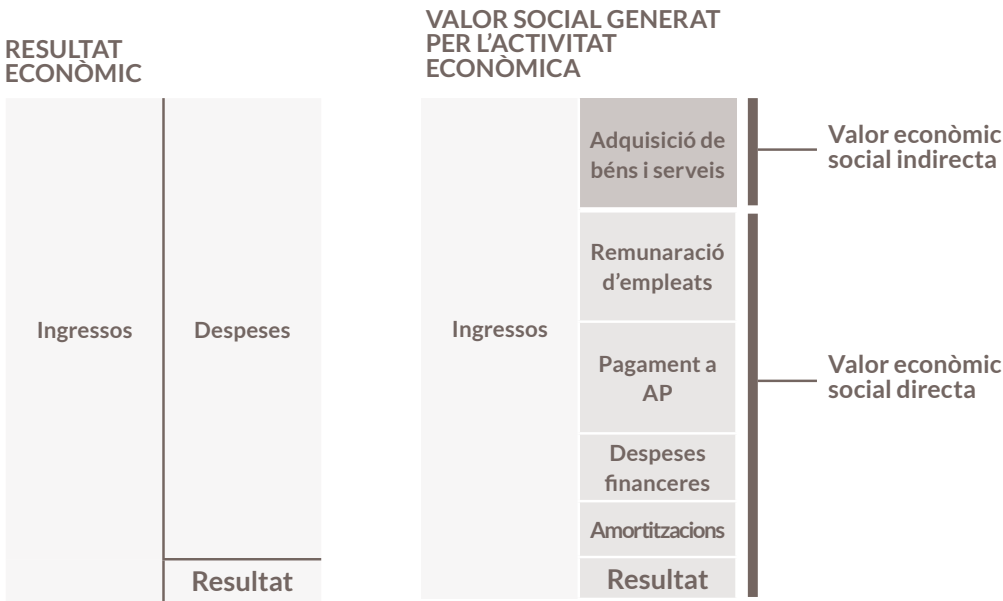

Figura 6. Resultat econòmic i valor econòmic social

Es pot considerar com a valor econòmic social directe el valor afegit que una organització genera i distribueix, i com a valor econòmic social indirecte el valor afegit que genera amb les compres de recursos externs. El valor econòmic social directe (VES-D) es compon llavors del valor econòmic distribuït als empleats (salaris nets), a les administracions públiques (cotitzacions a la Seguretat Social, impost sobre la renda, IVA i altres impostos abonats) i als proveïdors financers (despeses financeres), i del valor econòmic distribuït i retingut en la pròpia organització (resultat econòmic i amortitzacions). La taula 7 mostra aquests valors per al conjunt de les universitats públiques catalanes. Les dades de l'activitat econòmica de les universitats en les quals s'ha basat el càlcul es mostren a l'annex 1.

Taula 7. Generació i distribució del valor econòmic social de les universitats públiques catalanes

Valor econòmic social directe (VES-D)	2017
Valor distribuït a empleats	691.325.308 €
Valor distribuït a administracions públiques	384.583.005 €
Valor distribuït a proveïdors financers	6.025.034 €
Valor retingut en l'organització	109.556.307 €
TOTAL	1.191.489.654 €

El valor econòmic social indirecte (VES-I) correspon a l'efecte tractor de la compra efectuada als proveïdors de béns i serveis de primer nivell, és a dir, al valor econòmic mobilitzat a través de la compra. Per tal de no incloure com a valor social el consum de matèries primeres i energia, només es té en compte el valor afegit pels proveïdors d'una manera proporcional al volum de compres efectuat. En el cas de les universitats de l'ACUP, es diferencia entre els proveïdors localitzats a Catalunya (de mitjana, un 68% de la compra total) i els proveïdors situats en altres territoris (de mitjana, un 32% de la compra total).

Per al càlcul del VES-I, es fa una anàlisi de l'estructura de la distribució de valor dels proveïdors (més representatius) de les universitats consultant-ne les dades mercantils a la base de dades SABI (Sistema de Anàlisis de Balances Ibèrics). D'aquesta manera, s'obtenen uns índexs de repercussió, expressats com a ràtios de facturació, que serveixen de *proxy* per a estimar la distribució de valor dels proveïdors. A partir d'aquests índexs de repercussió s'imputa el percentatge que els proveïdors distribueixen als seus empleats, a les administracions públiques, i el valor econòmic distribuït i retingut en les pròpies organitzacions proveïdores. Per exemple, tenint en compte que la compra total de la Universitat X a proveïdors catalans l'any 2017 va ser de 2.342,60 €, s'estima que la suma de sous bruts corresponents a aquesta compra és de 512,16 €, que prové de multiplicar el volum de compra als proveïdors per 21,80%, l'índex de repercussió que expressa la mitjana de despeses de personal dels proveïdors de la Universitat X.

La taula 8 mostra el valor econòmic mobilitzat del conjunt de les universitats públiques catalanes i diferencia el valor distribuït als proveïdors (empleats i inversors) i el valor distribuït a les administracions públiques. Les dades relatives a la facturació amb proveïdors de Catalunya i d'altres territoris, amb els corresponents índexs de repercussió, es mostren a l'annex 2. L'efecte dinamitzador del valor econòmic social indirecte es dona majoritàriament a Catalunya (70%) i, en menys mesura, a la resta de territoris (30%).

Taula 8. Mobilització del valor econòmic social de les universitats públiques catalanes

Valor econòmic social indirecte (VES-I)	Proveïdors de Catalunya	Proveïdors d'altres territoris	TOTAL
	2017	2017	2017
Valor mobilitzat i distribuït a proveïdors	45.624.987 €	19.955.270 €	65.580.257 €
Valor mobilitzat i distribuït a administracions públiques	17.124.341 €	7.505.690 €	24.630.031 €
TOTAL	62.749.328 €	27.460.960 €	90.210.289 €

El valor econòmic social total de les universitats públiques catalanes (VES-D + VES-I) puja a 1.282 M€ l'any 2017.

5.2. Quantificació i monetització del valor social específic de les universitats

El valor social específic (VASE) es refereix al valor de no-mercat que l'organització distribueix entre els seus grups d'interès i integra el conjunt de variables de valor identificades en la fase qualitativa de consulta als *stakeholders* (taula 6). La figura 7 il·lustra el procés d'objectivització d'aquests valors percebuts d'una manera subjectiva pels *stakeholders*. Amb l'objectiu de quantificar i expressar en termes monetaris les variables de valor, com per exemple la formació acadèmica, s'identifiquen un o més indicadors relacionats amb cadascuna d'aquestes variables que siguin capaços de mesurar els productes i serveis tangibles resultants de les activitats dutes a terme per les universitats (*outputs*). Així mateix, s'identifiquen possibles aproximacions al valor o *proxies* que permetin estimar el valor monetari dels *outputs* generats. Per a seleccionar les *proxies* més adequades, es pot recórrer a diferents fonts d'informació i tècniques: preus de mercats actius (de productes o serveis substitutius), costos estalviats o evitats i d'altres indicadors plausibles de valor. Finalment, es determinen els algorismes de càlcul que relacionen els *outputs* amb les *proxies* per tal de quantificar el valor monetari de cada variable de valor per al període de referència. En els casos en què les variables de valor mesurades no són únicament atribuïbles a l'organització analitzada sinó també a l'activitat d'altres persones o organitzacions, s'ha de fer una estimació raonada del percentatge d'atribució.

El resultat final és una taula de valoració en la qual s'ha aconseguit monetitzar els aspectes en els quals l'organització genera valor social als diferents grups d'interès. En aquest estudi, la taula de valoració va ser revisada per part de quatre experts universitaris, que van avaluar la solidesa dels indicadors i *proxies* utilitzats i van fer alguns comentaris i suggeriments considerats en el càlcul.³

3 El panel d'experts era compost per José Luis Retolaza, de la Deusto Business School (Universitat de Deusto); Leire San-Jose, de la Universitat del País Basc / Euskal Herriko Unibertsitatea; Josep Maria Raya, de l'Escola Superior de Ciències Socials i de l'Empresa del TecnoCampus (ESCSET-UPF), i Pilar Tirado, de la Universitat Loyola Andalusia.

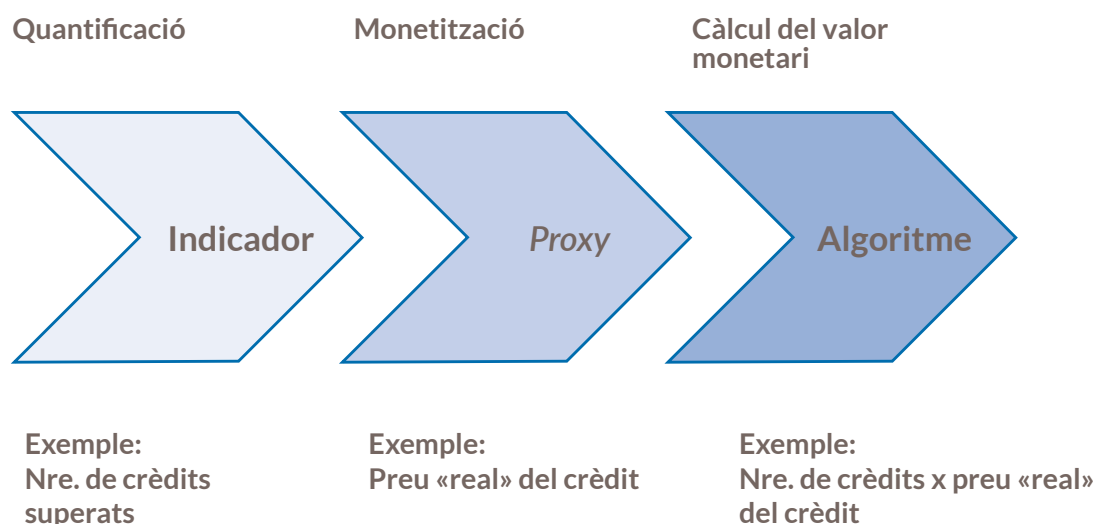

Figura 7. Objectivització de les variables de valor

A continuació, les taules 9, 10, 11 i 12 mostren els valors monetaris de les variables de valor de les universitats públiques catalanes membres de l'ACUP, classificades en els quatre àmbits d'educació, recerca, gestió i governança i lideratge social. Amb blau clar s'assenyalen els valors mesurats que es generen per grups d'interès específics i amb blau fosc es mostren els valors mesurats que es generen simultàniament per a més d'un grup d'interès (valor compartit).⁴

En els annexos 3, 4, 5 i 6, es poden consultar els indicadors, *proxies* i algorismes utilitzats per al càlcul de les variables de valor social específic amb les explicacions i justificacions pertinents. La majoria de les variables de valor s'atribueixen enterament a les universitats, ja que la valoració es fa precisament des de la perspectiva de la seva generació de valor; no obstant això, hi ha alguns casos en què s'indica el percentatge reduït d'atribució. Sempre que ha estat possible, els valors dels indicadors provenen del sistema d'informació universitària UNEIX, un sistema centralitzat de la Secretaria d'Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya, que proporciona dades consolidades. Per tal d'oferir una estimació prudent, els supòsits presos i les *proxies* elegides han estat, generalment, conservadors. En alguns casos, no ha estat possible recollir dades de totes les universitats per a quantificar els indicadors definits; en altres casos, la informació registrada per les diferents universitats no era homogènia i, per tant, no ha permès mesurar la variable de valor en qüestió.

⁴ En els casos en els quals el valor mesurat es genera per més d'un grup d'interès (p. ex., estudiants i PDI/PAS) però no es tracta de valor coincident, s'ha fet una assignació del valor en funció del nombre de persones integrants de cada col·lectiu.

Taula 9. Valor monetari de les variables de valor social específic d'educació

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
1	Formació acadèmica						1.234.256.588 €
2	Formació integral						63.806.775 €
3	Formació aplicada						96.852.145 €* (25.003.823 €)
4	Formació continuada						87.564.482 €
5	Facilitació de l'accés a la universitat						-
6	Accés a un millor futur professional						338.639.319 €
7	Accés al talent i captació de talent						445.605.212 €** (10.113.748 €)
8	Ajuts a la formació acadèmica						18.749.426 €
TOTAL							1.778.134.161 €

* El valor monetari de la variable 3 coincideix parcialment amb el de la variable 1 i, per tant, no es comptabilitza dues vegades.

** El valor monetari de la variable 7 coincideix parcialment amb els de les variables 3 i 6 i, per tant, no es comptabilitza dues vegades.

Taula 10. Valor monetari de les variables de valor social específic de recerca

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
9	Creació de coneixement						181.238.009 €
10	Transferència de coneixement						74.118.690 €
11	Innovació						69.396.070 €* (65.721.195 €)
12	Accés a serveis i recursos de suport						184.065.133 €
13	Difusió i divulgació de coneixement						3.096.730 €
TOTAL							508.239.757 €

* El valor monetari de la variable 11 coincideix parcialment amb el de la variable 1 i, per tant, no es comptabilitza dues vegades.

Taula 11. Valor monetari de les variables de valor social específic de gestió i governança

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
14	Sentiment de pertinença						97.258 €
15	Creació de xarxa						3.210.022 €
16	Satisfacció personal						-
17	Participació en òrgans de govern						-
18	Intercanvi i mobilitat						1.173.096 €
19	Integració de persones amb necessitats especials						1.692.000 €
TOTAL							6.172.376 €

Taula 12. Valor monetari de les variables de valor social específic de lideratge social

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
20	Extensió universitària						2.381.106 €
21	Foment de la cultura						-
22	Promoció de millores socials i ambientals						-
23	Participació en activitats de voluntariat						6.822.228 €
TOTAL							9.203.334 €

La suma del valor social específic (VASE) de les universitats públiques catalanes assoleix 2.302 M€ l'any 2017. La major aportació de valor es fa d'una manera directament relacionada amb les missions bàsiques de la universitat, l'educació (77%) i la recerca/transferència de coneixement (22%). En canvi, els àmbits de gestió i governança i de lideratge social mostren magnituds de valor social cent vegades inferiors. Tot i que era previsible esperar una menor aportació de valor en aquest àmbits, cal remarcar que inclouen diverses de les variables de valor que no s'han pogut quantificar en el present estudi per manca de dades disponibles. En aquest sentit, la xifra obtinguda del valor social específic pot considerar-se una primera aproximació a aquest valor, que pot ser complementada en exercicis futurs.

5.3. Càlcul del valor social integrat de les universitats

El valor social integrat (VSI) correspon al valor social consolidat, el qual –similar al concepte comptable de la mateixa denominació– té en consideració el valor conjunt generat, de manera que evita duplicar el valor que es genera a la vegada per a diversos grups d’interès o diverses tipologies de valor.⁵ En conseqüència, s’obté com a resultat de l’any 2017 un VSI consolidat de 3.583 M€. Malgrat que es tracta d’una estimació amb dades incompletes, aquesta xifra incrementa en un 180% el valor social generat per l’activitat econòmica i dona una visió més àmplia del valor generat i distribuït als diferents grups d’interès de les universitats. A banda del valor econòmic social (VES) i el valor social específic (VASE), és interessant analitzar també el retorn econòmic a les administracions públiques derivat dels ingressos impositius directes i indirectes de l’activitat econòmica, que puja a 409 M€. La taula 13 resumeix els resultats corresponents a les quatre tipologies de valor social considerades en l’estudi.

Taula 13. Resultats de les principals tipologies de valor social

Tipologia de valor social	Significat	Resultat 2017
Valor econòmic social (VES)	Valor social generat per l’activitat econòmica de les universitats i distribuït als diferents grups d’interès amb els quals mantenen relacions de mercat, com són els empleats, les administracions públiques, els proveïdors financers i els proveïdors de béns i serveis	1.281.699.942 €
Retorn econòmic a les administracions públiques	Retorn econòmic a les administracions públiques derivat dels ingressos impositius directes (universitats) i indirectes (proveïdors) de l’activitat econòmica	409.213.036 €
Valor social específic (VASE)	Valor social generat per les universitats i distribuït als diferents grups d’interès al marge del mercat, com ara estudiants, PDI/PAS, <i>alumni</i> , empreses/entitats i societat (integra el conjunt de variables de valor identificades i monetitzades)	2.301.749.629 €
Valor social integrat (VSI)	Consolidació del valor social generat per al conjunt dels grups d’interès de les universitats (sumatori de valor econòmic social i valor social específic)	3.583.449.571 €

La taula 14 mostra la distribució del valor social entre els diferents grups d’interès. Els estudiants i les seves famílies són el grup de *stakeholders* que reben més valor (1.655 M€), seguits dels empleats (694 M€), les empreses i entitats (incloent-hi proveïdors de béns i serveis i proveïdors financers) (597 M€), les administracions públiques (409 M€), la societat (359 M€) i els *alumni* (206 M€). En el cas dels empleats es comptabilitzen tant el valor derivat de l’activitat econòmica de les universitats i lliurat als PDI i PAS en forma de salaris, com el valor social específic creat més enllà de la relació contractual (i relacionat amb el sentiment de pertinença, l’intercanvi i la mobilitat, la integració de persones amb necessitats especials i la participació en activitats de voluntariat). En el cas de les empreses i entitats, també se sumen el valor distribuït en les relacions mercantils amb proveïdors financers i no financers, i el valor social específic generat en els diferents tipus de relacions amb les universitats: acollida d’estudiants en pràctiques, contractació de titulats universitaris i projectes de transferència de coneixement i innovació. Els estudiants, els *alumni* i la societat reben exclusivament valor social de no-mercat de les universitats; en canvi, les administracions públiques només reben valor econòmic en forma dels ingressos impositius directes i indirectes de l’activitat econòmica de les universitats.

⁵ En aquest càlcul no hi ha cap duplictat en el còmput del valor econòmic social (VES) i del valor social específic (VASE).

Taula 14. Distribució del valor social entre grups d'interès

	Valor econòmic social directe (VES-D)	Valor econòmic social indirecte (VES-I)	Valor social específic (VASE)	Valor total per stakeholder
Empleats (PDI/PAS)	691.325.308 €	-	2.190.063 €	693.515.371 €
AP	384.583.005 €	24.630.031 €	-	409.213.036 €
Estudiants	-	-	1.654.677.066 €	1.654.677.066 €
Alumni	-	-	206.249.800 €	206.249.800 €
Empreses i entitats	6.025.034 €	65.580.257 €	525.531.480 €	597.136.772 €
Societat	-	-	359.089.785 €	359.089.785 €

La figura 8 representa gràficament el valor social generat per les universitats als grups d'interès en les diferents tipologies de valor. Com es pot observar, la de tots els valors generats per als *stakeholders* (3.920 M€) excedeix l'import del VSI consolidat (3.583 M€).⁶ Aquesta diferència representa precisament el valor compartit generat per les universitats públiques catalanes (valor que es genera simultàniament per a més d'un *stakeholder* però que només es comptabilitza una vegada en l'import del VSI).

En aquest sentit, s'han identificat variables de valor que coincideixen parcialment o totalment entre els diversos grups d'interès. Un exemple és la formació aplicada que crea valor d'una manera simultània per als estudiants que estan fent pràctiques per tal d'adquirir coneixements adaptats a la realitat empresarial i laboral, i per a les entitats que contracten els estudiants en pràctiques i veuen incrementada la seva productivitat. Un altre exemple és l'accés a un millor futur professional, del qual es beneficien els estudiants titulats de grau, màster i doctors (mitjançant el cobrament de la prima salarial de la titulació universitària obtinguda), els *alumni* (ja que es considera que aquesta prima salarial «s'amortitza» al llarg dels tres anys posteriors a la titulació) i les empreses i entitats que capten aquests nous talents. També és evident el valor compartit de la participació del voluntariat, que aporta gratificació als estudiants, PDI i PAS voluntaris i, al mateix temps, aconsegueix unes determinades millores en l'entorn social i ambiental.

⁶ En el VSI consolidat s'hi inclou també el valor retingut en les institucions universitàries (110 M€) i no distribuït als stakeholders considerats.

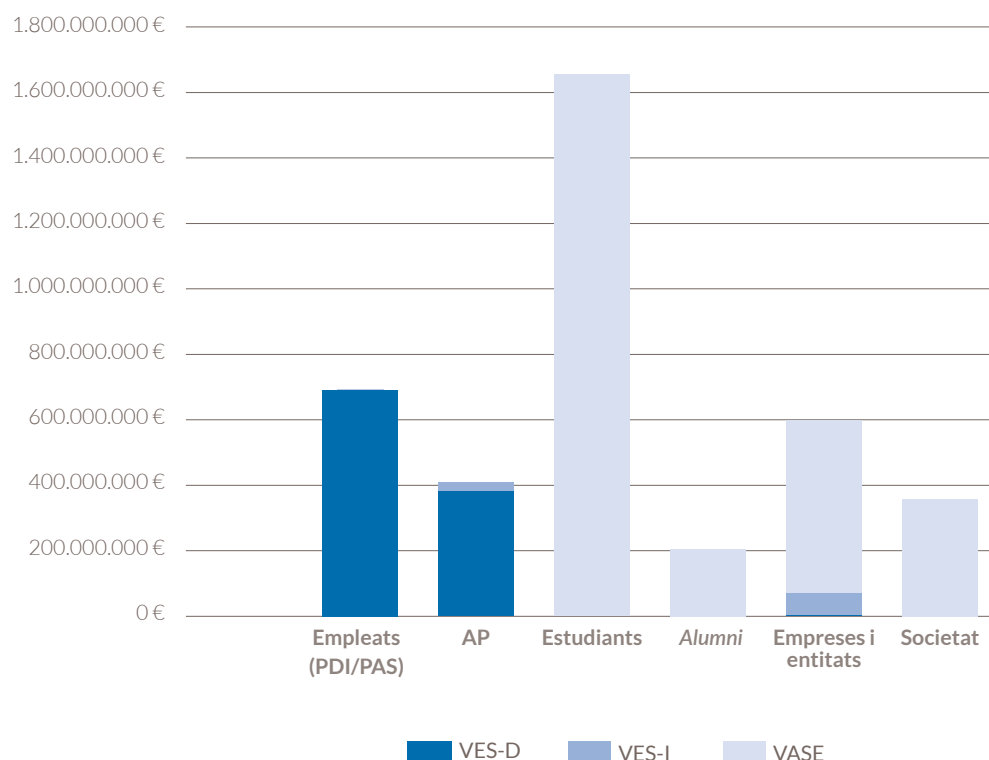

Figura 8. Valor social generat per les universitats als grups d'interès

A banda dels resultats del valor social generat en termes absoluts, és interessant considerar la rendibilitat social de les universitats públiques catalanes mitjançant diferents ràtios d'anàlisi. Atenent al pressupost total de les vuit universitats membres de l'ACUP l'any 2017 (1.471 M€), per cada 100 € de despesa universitària es generen 244 € de valor social integrat, és a dir, la despesa universitària es transforma en més del doble de valor social creat. A la Figura 9 es mostra com es distribueix aquest valor entre els diferents grups d'interès de les universitats segons el format polièdric d'anàlisi. En consonància amb la distribució de valor descrita abans, s'observa que el major retorn de la despesa universitària és per als estudiants, seguits dels empleats, les empreses i entitats, les administracions públiques, la societat i els *alumni*.

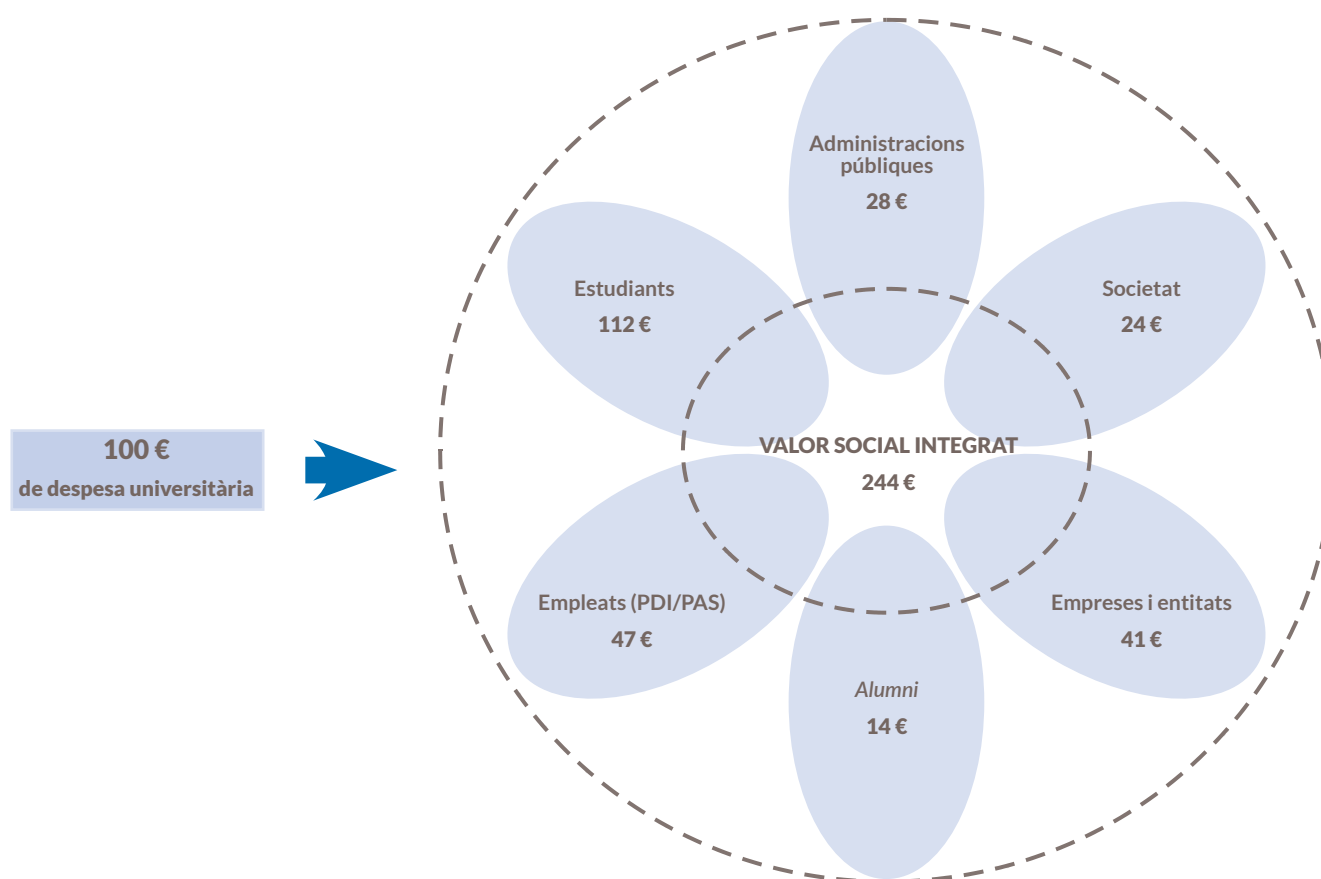

Figura 9. Retorn de la despesa universitària als grups d'interès

Alhora, es pot relacionar el resultat del valor social integrat amb el nombre d'estudiants (VSI per estudiant 15.171 €) i el nombre d'empleats (VSI per empleat 135.209 €), ràtios que poden ser d'interès per a interpretar l'eficiència de les universitats públiques catalanes. Finalment, es poden relacionar els resultats del càlcul amb el finançament de la Generalitat de Catalunya aportat a les universitats públiques catalanes, que l'any 2017 va suposar 797 M€. Es poden analitzar diferents ràtios de retorn d'aquesta despesa pública: el retorn a les administracions públiques (retorn derivat dels ingressos impositius directes i indirectes de l'activitat econòmica de les universitats), el retorn econòmic (retorn derivat del VES generat), retorn social (retorn derivat del VASE generat) i retorn social integrat (retorn derivat del VSI generat). La figura 10 visualitza els diferents retorns referits a 100 € de despesa pública en cercles de menor a major grandària. El major retorn és el retorn social integrat que inclou el valor generat per l'activitat econòmica i l'activitat social. Així, per cada 100 € que la Generalitat de Catalunya destina al finançament de les universitats públiques catalanes, es retornen 449 € a diferents grups d'interès de la societat.

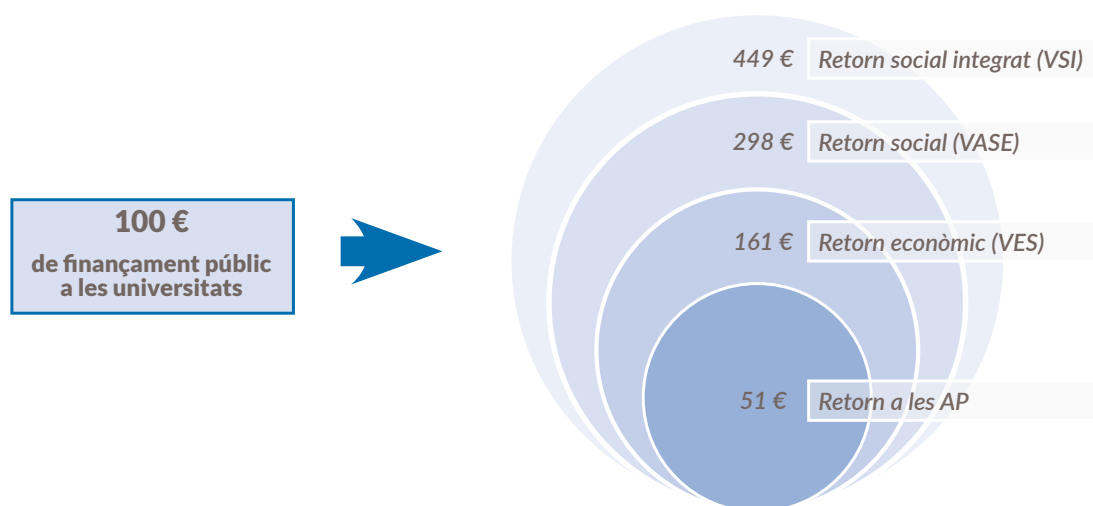

Figura 10. Retorn del finançament públic a les universitats

És important destacar que els resultats de valor social i les corresponents ràtios serien més elevats si s'haguessin pogut mesurar totes les variables de valor amb indicadors i *proxies* adequats. Aquest fet és especialment significatiu en el cas de la creació i transferència de coneixement que, davant la dificultat d'obtenir indicadors dels resultats tangibles dels processos universitaris d'R+D més enllà del nombre de publicacions científiques, s'ha aproximat a través de la captació de finançament extern per part de les universitats. En realitat, cal suposar que el valor generat per les entitats financeres (administracions públiques, institucions d'ensenyament superior, empreses i institucions sense ànim de lucre) és molt superior a la despesa feta, i segons l'ACUP (2017) pot arribar a retorns entre un 340% i un 360%. Aplicant un efecte multiplicador d'un 350% com a *proxy*, s'obtidria un VSI consolidat de 4.147 M€, un retorn de 282 € per cada 100 € de despesa universitària i un retorn de 520 € per cada 100 € de finançament públic.

6. Conclusions

L'objectiu d'aquest estudi era analitzar i calcular el valor social integrat (VSI) generat per les vuit universitats públiques catalanes membres de l'ACUP. Aquesta metodologia ha permès quantificar en termes monetaris l'impacte econòmic i social creat per les universitats. L'anàlisi ha seguit un procés d'investigació-acció participativa amb representants de les diverses universitats i els seus grups d'interès (estudiants, antics alumnes, personal docent i investigador, personal d'administració i serveis, etc.), fet que ha permès identificar d'una manera sistemàtica les dimensions o variables de valor percebudes com a rellevants.

S'ha calculat el VSI, que inclou tant el valor social generat a través de l'activitat econòmica –efecte de mercat capturat per indicadors de comptabilitat– com el valor social específic generat als diferents grups d'interès mitjançant relacions alienes a les transaccions de mercat –efecte de no-mercat monetitzat amb l'ajuda dels indicadors i *proxies* utilitzats. El denominat valor social específic integra el conjunt de variables de valor identificades en la consulta als *stakeholders* i que es poden assignar a quatre funcions principals de l'activitat universitària: l'educació, la recerca, la gestió i la governança, i el lideratge social.

Tot i que es tracta d'una primera aproximació amb dades parcials i basada en supòsits i aproximacions prudents, el valor social específic de les universitats públiques catalanes obtingut per a l'any 2017 (2.302 M€) supera àmpliament el valor social generat per la seva activitat econòmica en aquest exercici (1.282 M€). Així mateix, cal assenyalar que el VSI consolidat de 3.583 M€ de les universitats públiques catalanes representa més de quatre vegades l'import rebut de finançament públic. Mentre que un anterior informe de l'ACUP va estimar el retorn de la despesa pública al sistema universitari quant a l'impuls generat sobre l'economia catalana (ACUP, 2017), el present càlcul del VSI permet estimar els beneficis experimentats per tots els grups d'interès afectats per l'activitat universitària (a part de les empreses i entitats, també estudiants, PDI/PAS, *alumni* i societat).

Els resultats de l'estudi tenen diverses implicacions pràctiques per a les universitats públiques catalanes i les institucions d'educació superior en general. El fet d'assignar un valor monetari a l'impacte social permet que s'integri a l'impacte econòmic de la universitat i es transformi en indicadors útils per a la gestió interna i la comunicació externa. D'una banda, el procés de mesurament del valor social creat per les universitats proporciona una manera d'atendre les demandes creixents de més responsabilitat i transparència i facilita el compromís amb les parts interessades sobre com aquestes institucions contribueixen als Objectius de desenvolupament sostenible (ODS). D'altra banda, quantificar el valor social de les universitats pot ajudar a transformar la comptabilitat financera convencional i millorar l'estratègia i la gestió interna de les institucions segons els principis de sostenibilitat. En aquest sentit, el VSI pot representar un instrument eficaç de control intern per a les universitats per a millorar l'eficiència i la sostenibilitat, ja que pot donar informació sobre possibles ineficiències i mostrar potencial per a la millora de les pràctiques de gestió. L'enfocament pot proporcionar indicadors rellevants que, lligats a indicadors de qualitat tradicionals, permetin supervisar l'eficiència social de les universitats.

Com altres metodologies de comptabilitat social, l'anàlisi del VSI pateix algunes limitacions quant a la disponibilitat de dades i a la monetització. Malgrat que la majoria de les variables de valor identificades s'han pogut quantificar amb mesures adequades vinculades als *outputs* universitaris, no totes aquestes dades es recullen actualment d'una manera centralitzada a les universitats. A més, ha estat difícil trobar mesures idònies per a les variables de valor que fan referència a efectes més intangibles, com la formació integral, el sentiment de pertinença, la creació de xarxa o la satisfacció personal. En el futur, es podria plantejar la possibilitat de recollir informació sobre aquests aspectes a través d'enquestes a la comunitat universitària per a possibilitar una aproximació quantitativa. Així mateix, es podrien definir un major nombre d'indicadors homogenis i adaptar indicadors que ja es reporten a altres entitats a part d'UNEIX, com ara la Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (CRUE), RedOTRI, etc. A mesura que s'avanci en l'avaluació sistemàtica de l'impacte social i econòmic de les universitats, serà més evident el seu paper en l'abordatge dels desafiaments socials, econòmics i ambientals de la societat present.

7. Referències bibliogràfiques

- ACUP (2017). *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*. Barcelona: ACUP.
- ACUP (2019). *Indicadors de formació i docència de les universitats públiques catalanes. Informe 2018*. Barcelona: ACUP.
- ADECEC (2016). *Guía Práctica de la Medición. Marco de actuación para una buena práctica de la medición en el sector de la comunicación y las relaciones públicas en España*. Asociación de Empresas Consultoras en Relaciones Públicas y Comunicación (ADECEC).
- ALDEANUEVA, I. (2013). «Los grupos de interés en el ámbito de la responsabilidad social universitaria: un enfoque teórico». *Anuario Jurídico y Económico Escurialense*, XLVI, p. 235-254.
- AYUSO, S.; SÁNCHEZ, P.; RETOLAZA, J. L. (2017). *Análisis del valor social integrado de una universidad pública. Una aproximación al caso de la Universidad Pompeu Fabra*. Documento de trabajo nº 24. Cátedra MANGO de Responsabilidad Social Corporativa, Escola Superior de Comerç Internacional – UPF.
- AYUSO, S.; SÁNCHEZ, P.; RETOLAZA, J. L.; FIGUERAS-MAZ, M. (2020). «Social value analysis: the case of Pompeu Fabra University». *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, vol. 11, núm. 1, p. 233-252.
- BIGGAR ECONOMICS (2017). *Economic contribution of the LERU universities. A report to LERU*. BiGGAR Economics.
- BIS (2013). *The benefits of higher education participation for individuals and society: Key findings and reports. 'The quadrants'*. BIS Research Paper 146. Department for Business, Innovation and Skills. UK Government.
- BRENNAN, J.; DURAZZI, N; SÉNÉ, T. (2013). *Things we know and don't know about the wider benefits of higher education: a review of the recent literature*. BIS Research Paper 133. Department for Business, Innovation and Skills. UK Government.
- COL·LEGI DE PERIODISTES DE CATALUNYA (2008). *Tarifes mínimes orientatives per a l'exercici professional periodístic 2008*.
- DECLOU, L. (2014). *Social returns: Assessing the benefits of higher education*. Issue Paper 18. Toronto: Higher Education Quality Council of Ontario.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2013). *El retorn a la inversió de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona (2007-2011)*. Diputació de Barcelona.
- EAPC (2018). *Escola d'Administració Pública de Catalunya: Retribucions per a les activitats de l'EAPC 2018*. EAPC.
- ELKINGTON, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone.
- EMERSON, J.; BONINI, S.; BREHM, K. (2003). *The Blended Value Map: Tracking the Intersects and Opportunities of Economic, Social and Environmental Value Creation*. William and Flora Menlo Park: Hewlett Foundation.
- FESABID (2014). *El valor económico y social de los servicios de información: bibliotecas*. Madrid: FESABID.
- FLORIO, M.; FORTE, S.; PANCOTTI, C.; SIRTORI, E.; VIGNETTI, S. (2016). *Exploring Cost-Benefit Analysis of Research, Development and Innovation Infrastructures: An Evaluation Framework*. Working Paper N. 01/2016. CSIL Centre for Industrial Studies (CSIL).
- FREEMAN, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.

- FREEMAN, R. E.; HARRISON, J. S.; WICKS, A. C.; PARMAR, B. L.; COLLE, S. DE (2010). *Stakeholder Theory: The State of the Art*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GIORGI, A.; GIORGI, B. (2003). «Phenomenology», en Smith, J. A. (ed.). *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods* (2a ed.), p. 27-52. Londres: Sage.
- GUNI (2019). *Implementing the 2030 Agenda at Higher Education Institutions: Challenges and Responses*. Barcelona: Global University Network for Innovation.
- INDECON (2019). *Indecon Independent Assessment of the Economic and Social Impact of Irish Universities*. Presentat a la Irish Universities Association.
- KELLY, U.; McNICOLL, I.; McLELLAN, D. (2005). *Towards the estimation of the economic value of the outputs of Scottish Higher Education Institutions*. Presentat a l'Scottish Funding Council. Universitat de Strathclyde.
- KELLY, U.; McNICOLL, I. (2011). *Through a glass, darkly: measuring the social value of universities*. National Co-ordinating Centre for Public Engagement.
- LONDON ECONOMICS (2018). *The economic impact of Group of Eight universities*. London Economics.
- MAIER, F.; SCHÖBER, C.; SIMSA, R.; MILLNER, R. (2015) «SROI as a method for evaluation research: Understanding merits and limitations». *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, vol. 26, núm. 5, p. 1805-1830.
- MAINARDES, E.; ALVES, H.; RAPOSO, M. (2013). «Identifying stakeholders in a Portuguese university: a case study». *Revista de Educación*, 362, p. 429-457.
- McMAHON, W. W. (2009). *Higher Learning, Greater Good: The Private and Social Benefits of Higher Education*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- MOUSTAKAS, C. (1994). *Phenomenological Research Methods*. Thousand Oaks (CA): Sage.
- MUÑOZ-DE-BUSTILLO, R.; BONETE, R.; CARRERA, M.; ESTEVE, F.; GRANDE, R. (2015). *La parte y el todo. El impacto económico de la Universidad de Salamanca*. Consejo Social de la Universidad de Salamanca.
- NEF – NEW ECONOMICS FOUNDATION (2011). *Degrees of value: how universities benefit society*. Universities UK/University Partnerships Programme/New Economics Foundation (NEF).
- ORDINE, N. (2013). *La utilitat de l'inútil*. Barcelona: Quaderns Crema.
- OXFORD ECONOMICS (2017). *The economic impact of UK universities, 2014-15*. Presentat a Universities UK.
- PÉREZ, F.; PASTOR, J. M.; PERAITA, C. (2015). *La contribución socioeconómica de las universidades públicas valencianas. Tercer informe del SUPV 2015*. València: Ivie.
- PORTER, M. E.; KRAMER, M. R. (2006). «Strategy and society: The link between competitive advantage and corporate social responsibility». *Harvard Business Review*, vol. 84, núm. 12, p. 78-92.
- PORTER, M. E.; KRAMER, M. R. (2011). «Creating shared value». *Harvard Business Review*, vol. 89, núm. 1/2, p. 62-77.
- RETOLAZA, J. L.; RUIZ-ROQUEÑI, M.; SAN-JOSE, L.; BARRUTIA, J. (2014). «Cuantificación del valor social: propuesta metodológica y aplicación al caso de Lantegi Batua». *Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetarako aldizkaria (Revista de Servicios Sociales)*, 55, p. 17-33.
- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L. (2011). «Social economy and stakeholder theory, an integrative framework for socialization of the capitalism». *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 73, p. 193-213.

- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L.; RUIZ-ROQUEÑI, M. (2015). «Monetarizing the social value: theory and evidence». *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 83, p. 43-62.
- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L.; RUIZ-ROQUEÑI, M. (2016). *Social Accounting for Sustainability: Monetizing the Social Value*. Berlín/Heidelberg: Springer.
- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L. (2018). «Contabilidad social para el bien común». *Revista de Responsabilidad Social de la Empresa*, 29, p. 95-122.
- RUIZ-CORBELLA, M.; BAUTISTA-CERRO, M. J. (2016). «La responsabilidad social en la universidad espanyola». *Teoría de la Educación*, vol. 28, núm. 1, p. 159-188.
- SDSN AUSTRALIA/PACIFIC (2017). *Getting started with the SDGs in universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector. Australia, New Zealand and Pacific Edition*. Melbourne: Sustainable Development Solutions Network – Australia/Pacific.
- SLABÁ, M. (2015). «Stakeholder groups of public and private universities in the Czech Republic –Identification, categorization and prioritization». *Review of Economic Perspectives*, vol. 15, núm. 3, p. 305–326.
- SOCIAL VALUE INTERNATIONAL (2019). <https://socialvalueint.org/social-value/what-is-social-value/>, consultat el 5/11/2019.
- STEINKE, I. (2004). «Quality criteria in qualitative research», en Flick, U., Kardoff, E., Steinke, I. (ed.). *A Companion to Qualitative Research*, p. 184-190. Londres: Sage.
- ZHANG, Q.; LARKIN, C.; LUCEY, B. M. (2017). «The economic impact of higher education institutions in Ireland: evidence from disaggregated input-output tables». *Studies in Higher Education*, vol. 42, 9, p. 1601-1623.

8. Annexos

ANNEX 1. Dades de l'activitat econòmica de les universitats

Codi	Variable	Indicador	Valor indicador 2017	Font
A	Salaris	Σ sous nets	691.325.308 €	Nòmines/Liquidació pressupost universitats
B	Seguretat Social	Σ SS empresa + SS treballador	195.346.916 €	Nòmines/Liquidació pressupost universitats
C	Impost sobre la renda	Σ retenció IRPF	188.140.663 €	Nòmines/Liquidació pressupost universitats
D	Altres impostos	Σ impostos abonats	1.095.426 €	Comptes anuals universitats
E	Resultat	Beneficis abans d'impostos	22.520.637 €	Comptes anuals universitats
F	Amortitzacions	Σ amortitzacions	87.035.671 €	Comptes anuals universitats
G	Despeses financeres	Σ despeses financeres	6.025.034 €	Comptes anuals universitats

ANNEX 2. Dades de l'activitat econòmica dels proveïdors de les universitats

Codi	Variable	Indicador	Valor indicador 2017	Font indicador
H1	Compra a proveïdors de Catalunya	Σ compra a proveïdors de Catalunya	238.266.236 €	Comptabilitat universitats
I1	Despeses de personal	16,3% facturació	38.917.635 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
J1	Seguretat Social	28% despeses de personal	11.040.933 €	Normes de cotització a la Seguretat Social per al 2017
K1	Impost sobre la renda	11% despeses de personal	4.140.836 €	Estimació per a un treballador de Catalunya sense fills menors de 25 anys al seu càrrec
L1	Altres impostos	0,8% facturació	1.942.572,25 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
M1	IVA	21% valor afegit	Inclòs en H1	
N1	Resultats	5,4% facturació	12.841.898 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
O1	Valor afegit	26,3% facturació	62.749.328 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
H2	Compra a proveïdors d'altres territoris	Σ compra a proveïdors d'altres territoris	110.618.199 €	Comptabilitat de les universitats
I2	Despeses de personal	14,9% facturació	16.487.164 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
J2	Seguretat Social	28% despeses de personal	4.677.408 €	Normes de cotització a la Seguretat Social per al 2017
K2	Impost sobre la renda	11% despeses de personal	1.811.939 €	Estimació per a un treballador de Catalunya sense fills menors de 25 anys al seu càrrec
L2	Altres impostos	0,9% facturació	1.016.342 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
M2	IVA	21% valor afegit	Inclòs en H2	
N2	Resultats	4,8% facturació	5.267.326 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
O2	Valor afegit	24,8% facturació	27.460.960 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI

ANNEX 3. Indicadors, proxies i algoritmes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic d'educació

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algoritme	Atribu- ció	Stakeholders que reben valor
1 Formació acadèmica	1.1-1.4	Nre. de crèdits superats ordinaris d'estudis oficials de grau (amb coeficient d'estructura docent A, B, C) ⁽¹⁾	UNEIX	Preu del crèdit ⁽²⁾	81,68-158,12 €, en funció del coeficient d'estructura docent i si és universitat presencial o no	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
	1.5-1.6	Nre. de crèdits superats ordinaris d'estudis oficials de màster universitari (habilitants i no habilitants)	UNEIX	Preu del crèdit ⁽²⁾	131,74-164,68 € en funció del tipus de màster i si és universitat presencial o no	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
	1.7	Nre. d'estudiants matriculats en programes oficials de doctorat	UNEIX	Remuneració mínima anual de doctorat industrial (ajut específic) ⁽³⁾	18.000 €	Resolució EMC/307/2017 de l'AGAUR	Nre. d'estudiants doctorat* Remuneració mínima anual de doctorat industrial	100%	Estudiants
2 Formació integral	2.1-2.4	Nre. de crèdits superats en activitats amb reconeixement acadèmic d'estudis oficials de grau (amb coeficient d'estructura docent A, B, C) ⁽⁴⁾	UNEIX	Preu del crèdit ⁽²⁾	81,68-158,12 €, en funció del coeficient d'estructura docent i si és universitat presencial o no	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
3 Formació aplicada	3.1-3.2	Nre. d'hores de pràctiques professionals curriculars/extra-curriculars que han fet els estudiants de grau i màster	UNEIX	Preu per hora recomanat per remuneració de pràctiques acadèmiques ⁽⁵⁾	6 €	Consulta pàgines web universitats ACUP (mediana), 10/09/2019	Nre. d'hores de pràctiques*Preu recomanat de remuneració	100%	Estudiants
4 Formació continuada	4.1-4.2	Nre. de crèdits superats d'estudis propis de màster i postgrau	Universitats	Preu del crèdit ⁽²⁾	131,74 €	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
5 Facilitació de l'accés a la universitat	DE MOMENT NO QUANTIFICABLE								
6 Accés a un millor futur professional	6.1-6.3	Nre. de titulats de grau, màster universitari i doctors	UNEIX	«Prima salarial» de titulats universitaris respecte a estudis secundaris postobligatoris ⁽⁶⁾	2.738,53 € (grau), 5.600,78 € (màster), 12.540,80 € (doctor)	AQU Catalunya, INE	Taxa d'inserció laboral*[Nre. de titulats*Prima salarial+ 0,75 (Nre. de titulats*Prima salarial)+0,5 (Nre. de titulats*Prima salarial)+0,25 (Nre. de titulats*Prima salarial)] ⁽⁷⁾	100%	Estudiants

7 Accés al talent i captació de talent	7.1	Nre. de titulats de grau i màster	UNEIX	Estalvi del cost del procés de selecció ⁽⁸⁾	2.225,36 €	Estimació de cost estàndard	Taxa d'accés via pràctiques* Nre. de titulats*Cost procés de selecció ⁽⁹⁾	100%	Empreses i entitats
	7.2-7.3	Ídem 3.1, 3.2							Empreses i entitats
	7.4-7.6	Ídem 6.1, 6.2, 6.3							Empreses i entitats
8 Ajuts a la formació acadèmica	8.1	Import de les beques i ajuts per als estudiants atorgats per AAPP i altres	Universitats	-	-	-	-	8% ⁽¹⁰⁾	Estudiants
	8.2	Import de les beques i ajuts per als estudiants atorgats per les pròpies universitats	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants
	8.3-8.4	Nre. d'hores dedicades a estudiants amb necessitats educatives especials/ esportistes d'alt nivell	Universitats	Preu mitjà de professor de suport per a estudis superiors	20 €	Web Superprof (https://www.superprof.es), 10/9/2019	Nre. d'hores*Preu de professor de suport	100%	Estudiants

(1) Es prenen com a indicador de la formació acadèmica rebuda en estudis de grau i màster els crèdits superats, és a dir, els crèdits cursats i aprovats per part dels estudiants. S'entén que la superació amb èxit dels criteris d'avaluació evidencia l'adquisició dels objectius formatius de les titulacions i, per tant, pot ser un bon indicador per als *outputs* del procés formatiu. Això no vol dir que els estudiants que cursen crèdits i no els superen no rebin un valor del sistema universitari, però no es preveu en aquest estudi.

(2) El Decret 88/2017 de 4 de juliol de la Generalitat de Catalunya afirma que els preus públics universitaris són fixats amb l'objectiu de cobrir entre el 15% i el 25% dels costos de prestació del servei acadèmic en el cas de la primera matrícula en ensenyaments de grau i de màster que habiliten per a l'exercici d'activitats professionals regulades, i entre el 40% i el 50% en els ensenyaments de màster restants, i fixa els preus per al curs 2017/2018. En conseqüència, s'estima aquest preu «real» multiplicant per 4 els preus públics establerts en l'esmentat decret per als estudis de grau i de màster habilitants, i multiplicant per 2 els preus públics establerts per als estudis de màster no habilitants. Els preus estimats estan en línia amb els preus de matrícula que cobren les universitats catalanes públiques als ciutadans no pertanyents a la Unió Europea (preus no subvencionats) i els preus de matrícula de les universitats privades catalanes.

(3) En el cas dels estudis de doctorat, el Decret 88/2017 no detalla els costos de la prestació del servei acadèmic corresponent, i els preus anuals de tutoria pagats a les universitats privades catalanes són relativament baixos (al voltant de 1.000 €) i, per tant, inferiors a la valoració monetària d'un curs acadèmic d'un estudiant de grau o màster amb les *proxies* utilitzades (vg. els indicadors 1.1-1.6). Com a alternativa, es pren com a referència la retribució bruta mínima anual fixada per la Generalitat de Catalunya en les bases reguladores de doctorats industrials per a la modalitat d'ajut específic, 18.000 € (Resolució EMC/307/2017, de 17 de febrer de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca - AGAUR). Aquest valor se situa a mig terme entre les dotacions de les beques de doctorat públiques (p. ex., FPU) i privades (p. ex., Obra Social "la Caixa").

(4) Es prenen com a indicador de la formació integral (extraacadèmica) els crèdits superats en estudis de grau en activitats universitàries no programades en el marc del pla d'estudis però amb reconeixement acadèmic, com poden ser activitats universitàries culturals, esportives, de representació estudiantil, solidàries o de cooperació organitzades per les universitats. Encara que el valor resultant pot ser una xifra sobreestimada d'aquest concepte en incloure-hi convalidacions de crèdits ordinaris, s'agafa aquest indicador davant la dificultat d'obtenir altres indicadors vàlids per a totes les tipologies d'estudiants i perquè el valor total generat en relació a la formació integral probablement és més alt que el valor derivat de les activitats organitzades.

(5) S'utilitza com a *proxy* el preu/hora de remuneració que recomanen algunes de les universitats catalanes per a les pràctiques acadèmiques, ja que reflecteix el valor que genera a les entitats que contracten als estudiants (vg. els indicadors 7.2-7.3). Es pren el mateix *proxy* per al valor generat pels estudiants, pel fet que coincideix amb el preu pagat pels estudiants per a matricular els crèdits equivalents a les pràctiques curriculars (equivalència de 25 hores per un crèdit).

(6) La «prima salarial» de la titulació universitària obtinguda s'ha calculat amb la informació provinent de les enquestes d'inserció laboral de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya). S'han considerat les mitjanes dels salaris bruts anuals percebuts pels titulats de grau, màster i doctors de l'enquesta d'inserció laboral d'AQU Catalunya de l'any 2017. Aquestes mitjanes de guanys s'han calculat a partir del punt mitjà dels intervals recollits a l'enquesta de l'AQU Catalunya, assignant 7.500 € a l'interval inferior (menys de 9.000 €) i 55.000 € a l'interval superior (més de 50.000 €). Les mitjanes s'han comparat amb el guany mitjà anual de treballadors entre 25 i 34 anys amb un nivell d'estudis de segona etapa d'educació secundària a Catalunya (Enquesta d'estructura salarial de l'INE 2014, actualitzat amb l'IPC el 2017). Per a expressar que aquesta prima salarial generada per la universitat s'estén més enllà de l'any de titulació, s'ha considerat una amortització decreixent en 4 anys, en línia amb les recomanacions sobre l'amortització dels actius intangibles informàtics.

(7) Es calcula el valor corresponent a la prima salarial de la titulació universitària obtinguda en les persones realment inserides al mercat de treball i, per tant, s'agafen les taxes d'ocupació a temps complet de graduats, titulats de màster i doctors resultants de les enquestes d'inserció laboral de l'AQU Catalunya de l'any 2017: 77% (grau), 81% (màster) i 86% (doctor).

(8) Les pràctiques professionals representen una important via d'accés a la primera feina per part dels titulats universitaris. En aquests casos les entitats ocupadores s'estalvien els costos corresponents d'un procés de selecció. Per això es pren com a *proxy* l'estimació del cost estàndard d'un procés de selecció extern per part d'empreses de recursos humans (10% del salari brut anual) dels titulats universitaris (mitjana de grau i màster).

(9) Segons l'ACUP (2019), les pràctiques professionals representen un 12% de les vies d'accés a la primera feina per part dels titulats universitaris catalans.

(10) Les universitats gestionen els tràmits de les beques atorgades per diferents administracions públiques i institucions. S'atribueix el 8% del valor generat (finançament extern), ja que correspon al cost mitjà d'un servei de captació de fons respecte al finançament aconseguit (Font: Cost mitjà dels serveis de captació de fons de tres empreses, consultat el gener del 2019, Roots for Sustainability (2019), *El relato de la acción en sostenibilidad de Danone España*).

ANNEX 4. Indicadors, proxies i algorismes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic de recerca

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algorisme	Atribu- ció	Stakeholders que reben valor
9 Creació de coneixement	9.1	Captació de finançament competitiu ⁽¹¹⁾	UNEIX	-	-	-	-	100%	Societat
	9.2-9.3	Nre. de publicacions científiques (primer i restants quartils) ⁽¹²⁾	Observatorio IUNE	Preu ombra d'article acadèmic ⁽¹³⁾	8.941,96 € (primer quartil)/ 6.259,379 € (restants quartils)	Kelly <i>et al.</i> (2005)	Nre. de publicacions científiques* Preu ombra d'article acadèmic	26% ⁽¹⁴⁾	Societat
10 Transferència de coneixement	10.1	Captació de finançament no competitiu d'administracions públiques, institucions d'ensenyament superior, empreses i institucions sense ànim de lucre ⁽¹¹⁾	UNEIX	-	-	-	-	100%	Empreses i entitats
11 Innovació (14)	11.1	Nre. de sol·licituds de patents prioritàries ⁽¹⁵⁾	UNEIX	Valor de patents a Europa ⁽¹⁶⁾	300.000 €	Florio <i>et al.</i> (2016)	Nre. de sol·licituds de patents*Valor de patents	76% ⁽¹⁷⁾	Societat
	11.2	Ingressos generats per llicències	Observatorio IUNE (OTRIs)	-	-	-	-	100%	Empreses i entitats
	11.3	Nre. d'empreses derivades (<i>spin-off</i>) actives ⁽¹⁸⁾	UNEIX	Facturació mitjana d'empreses derivades ACUP	772.000 €	UNEIX/SABI	Nre. d'empreses derivades* Facturació mitjana	50% ⁽¹⁹⁾	Societat
	11.4	Nre. de projectes de doctorat industrial - any en curs, any anterior, dos anys anteriors	http://doctoratsindustrials.gencat.cat	Remuneració mínima anual de doctorat industrial (projectes cofinançats) ⁽²⁰⁾	22.000 €	Resolució EMC/307/2017 de l'AGAUR	Proporció de projectes cofinançats* Nre. de doctorands* Remuneració mínima anual del doctorat industrial ⁽²¹⁾	100%	Empreses i entitats
12 Accés a serveis i recursos de suport	12.1-12.2	Nre. d'usuaris estudiants de les biblioteques de la universitat interns/externs ⁽²²⁾	UNEIX/ Universitats	Valoració contingent de serveis prestats per biblioteques universitàries: estimació del preu a l'any ⁽²³⁾	347,60 €	FESABID (2014)	Nre. d'usuaris* Valoració contingent	100%	Estudiants/ Societat

13 Difusió i divulgació de coneixement	13.1	Nre. de notícies de recerca en premsa escrita	Universitats	Tarifa de notícia/informació columna sencera ⁽²⁴⁾	50 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.2	Nre. de notícies de recerca en premsa en línia	Universitats	Tarifa de notícia/informació breu ⁽²⁴⁾	20 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.3	Nre. de notícies de recerca en televisió	Universitats	Tarifa de mitja jornada de treball de televisió ⁽²⁴⁾	60 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.4	Nre. de notícies de recerca en ràdio	Universitats	Tarifa d'informació pròpia crònica ràdio ⁽²⁴⁾	30 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.5	Nre. de contribucions de PDI en premsa escrita (articles d'opinió)	Universitats	Tarifa de tema secundari ⁽²⁴⁾	90 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. d'articles* Tarifa	100%	Societat
	13.6	Nre. de vídeos divulgatius publicats en línia	Universitats	Tarifa de disseny i producció d'un vídeo o DVD ⁽²⁴⁾	1.000 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de vídeos* Tarifa	100%	Societat
	13.7	Nre. de conferències divulgatives impartides per PDI	Universitats	Retribució per lliçons i ponències	145 €	EAPC (2018)	Nre. de conferències* Retribució	100%	Societat

(11) Es pren com a indicador de la creació i transformació de coneixement la captació de finançament (competitiu i no competitiu). Cal esmentar que aquest finançament pot resultar en *outputs* de la recerca comptabilitzats en altres indicadors com per exemple publicacions científiques o patents i, per tant, pot comportar algunes duplicitats de valor. No obstant això, davant la dificultat d'obtenir indicadors tangibles dels resultats dels processos universitaris d'R+D, es comptabilitza la despesa efectuada per tercers com a valor mínim d'aquests processos.

(12) Es consideren els documents publicats i indexats a la Plataforma Web of Science (Science Citation Index, Social Science Citation Index i Arts & Humanities Citation Index); es diferencien els que han estat publicats en les revistes del primer quartil de la categoria temàtica del *Journal Citation Reports* a la qual estiguin adscrits i s'ordena aquesta categoria pel Factor d'impacte de les revistes (cada títol s'ha considerat una única vegada i en el quartil que l'afavoreix més). Cal destacar que es comptabilitzen les publicacions tant dels centres propis de les universitats com dels ens vinculats, ja que un document s'assigna a la universitat corresponent si la institució de l'autor té un lligam amb la universitat.

(13) KELLY *et al.* (2005) fan una proposta per a determinar els preus ombra dels articles publicats en revistes acadèmiques. Després de consultar diverses fonts del context britànic, els autors d'aquest estudi suggereixen que el cost (i, assumint l'eficiència del mercat, també el valor de l'*output*) d'obtenir un article en una revista acadèmica pot estimar-se al voltant de 2.500, 4.200 i 6.000 £ per a revistes de qualitat baixa, mitjana i alta, respectivament. Es pren com a *proxy* el valor corresponent a les revistes de qualitat alta per a publicacions en el primer quartil i el valor corresponent a les revistes de qualitat mitjana per a publicacions en els restants quartils, que es transfereix al context espanyol (conversió a euros) i s'actualitza (correcció per inflació).

(14) Com que els articles publicats pel PDI d'una universitat solen tenir coautors d'altres institucions, s'atribueix només una part d'aquest valor. Es pren com a percentatge d'atribució un 26%, que es deriva del percentatge mitjà de publicacions sense col·laboració institucional nacional o internacional (18%) i la consideració d'un nombre mitjà de coautors de les universitats (9,55, mitjana de l'índex de coautoria de les universitats) en no disposar del nombre mitjà d'institucions coautores (Font: Observatori IUNE).

(15) Es consideren com a *outputs* de la innovació duta a terme les sol·licituds de patent i no pas el nombre de patents concedides, ja que el procés de patent sol durar entre tres i quatre anys, i la concessió depèn de nombroses condicions no exclusivament lligades a la qualitat de la innovació.

(16) Es pren com a *proxy* el valor econòmic privat de les patents, basant-se en un estudi sobre el valor de les patents a la Unió Europea, referenciat en FLORIO *et al.* (2016). La dada es basa en una enquesta feta a gairebé 10.000 inventors de vuit països europeus en el període 2003-2004, als quals es demanava que estimessin el preu mínim a què estarien disposats a vendre els drets de patent. D'acord amb els resultats de l'estudi, el valor de les patents europees sol oscil·lar entre 100.000 i els 300.000 €, amb una petita part de les patents amb valors superiors a 3 M€ i una proporció encara menor amb valors superiors a 10 M€. A causa de la distribució esbiaixada, es pren com a valor de la *proxy* la patent mediana amb un valor de 300.000 € (no pas la patent mitjana, d'aproximadament 3 M€).

(17) Com que les patents poden ser compartides amb altres persones o institucions, s'atribueix només una part d'aquest valor, d'acord amb el nombre mitjà de titulars de les patents universitàries. El percentatge que es pren com a atribució (75%) prové de la consulta del percentatge de cotitularitat de les últimes 10 sol·licituds de patents presentades per les universitats en la base de dades d'INVENES de l'Oficina Espanyola de Patents i Marques.

(18) Es pren com a *proxy* la facturació de les empreses considerades com a derivades, és a dir, que basen el seu negoci principalment en el coneixement generat per la universitat.

(19) El valor que es pot atribuir a l'existència de les universitats s'estima com el 50%, considerant que 50% el restant s'atribueix als emprenedors que han creat les empreses.

(20) Els doctorats industrials són projectes de recerca desenvolupats entre universitats i empreses, subvencionats per la Generalitat de Catalunya, que possibiliten a les empreses treballar conjuntament amb personal investigador d'alt nivell científic (doctorands) i accedir a coneixement i infraestructures acadèmiques. Per a poder rebre el finançament públic en la modalitat de projectes cofinançats, les empreses han de contractar el doctorand i assumir una retribució bruta mínima de 66.000 € per als tres anys de durada de l'ajut, és a dir, una retribució bruta mínima anual igual o superior a 22.000 € de mitjana (Resolució EMC/307/2017, de 17 de febrer de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca - AGAUR). S'utilitza com a *proxy* aquest salari brut anual, ja que reflecteix el valor generat a les entitats que contracten als doctorands.

(21) Es consideren només els projectes de doctorat industrial de la modalitat de cofinançament, en els quals les empreses (grans empreses, pimes, empreses emergents o empreses derivades i d'altres) contracten directament el doctorand (Font: <http://doctoratsindustrials.gencat.cat>).

(22) Es consideren com a usuaris de les biblioteques de la universitat els estudiants de grau, màster i doctorat de titulacions oficials, els estudiants d'estudis de màster i postgrau propis i, si fa al cas, usuaris externs registrats. No es s'hi consideren els usuaris PAS i PDI, perquè el valor generat mitjançant els serveis prestats de les biblioteques influeix en la seva eficiència laboral i ja està recollida en altres *outputs* (p. ex., publicacions científiques).

(23) L'estudi de FESABID (2014), dirigit a esbrinar el valor de les biblioteques des del punt de vista dels serveis que proveeixen la societat, va incloure una enquesta a usuaris de biblioteques universitàries i científiques espanyoles. En el qüestionari, es demanava la valoració econòmica dels serveis de les biblioteques seguint el model de «valoració contingent», és a dir, l'estimació d'un preu a partir de la percepció del valor que tenen els consumidors d'un bé que no és al mercat i de la seva disposició a pagar per aquest bé. Els usuaris de les biblioteques universitàries i científiques estimen que els serveis que van rebre el mes anterior haurien tingut un preu en una empresa privada de 28,97 € al mes, és a dir, de 347,60 € a l'any (preus actualitzats amb l'IPC el 2017).

(24) La publicació de notícies en diferents mitjans de comunicació sol mesurar-se per part dels professionals de la comunicació i les relacions públiques amb dades de l'audiència assolida i el VPE (valor publicitari equivalent), és a dir, el valor publicitari que l'acció hauria tingut si s'hagués contractat publicitat en lloc d'aquestes (es quantifiquen totes les notícies en funció del suport i del tipus de medi i se'ls assigna el valor publicitari que tindrien). No obstant això, com assenyala la *Guía Práctica de la Medición* d'ADECEC (2016), el VPE no és un indicador del valor de la comunicació o les relacions públiques, i la utilització de les tarifes de publicitat com a *proxy* sobreestima segurament el valor creat mitjançant la generació de coneixement en els mitjans de comunicació. Amb l'objectiu de ser prudents en l'estimació, es prenen com a *proxies* les tarifes periodístiques publicades pel Col·legi Oficial de Periodistes de Catalunya.

ANNEX 5. Indicadors, proxies i algoritmes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic de gestió i governança

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algoritme	Atribució	Stakeholders que reben valor
14 Sentiment de pertinença	14	Venda d'articles de marxandatge	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants/ PDI/PAS
15 Creació de xarxa	15.1	Import de subvenció atorgada a associacions d'estudiants	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants
	15.2	Nre. d'alumni associats	Universitats	Quota anual d'alumni	34,55 €	Universitats (mitjana)	Nre. d'alumni associats* Quota anual	100%	Alumni
16 Satisfacció personal	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
17 Participació en òrgans de govern	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
18 Intercanvi i mobilitat	18.1	Import de beques i ajuts per a estudiants, PAS i PDI atorgats per AP i d'altres	Universitats	-	-	-	-	8% (10)	Estudiants/ PDI/PAS
	18.2	Import de beques i ajuts per a estudiants, PAS i PDI atorgats per les universitats mateixes	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants/ PDI/PAS
19 Integració de persones amb necessitats especials	19.1	Nre. de persones amb discapacitat contractades	Universitats	Bonificació anual de la quota empresarial a la Seguretat Social	4.500 €	SEPE (http://www.sepe.es): xifra més baixa de totes les categories per al cas de contracte indefinit	Nre. de persones amb discapacitat contractades *Bonificació anual	100%	PDI/PAS

ANNEX 6. Indicadors, proxies i algorismes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic de lideratge social

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algorisme	Atribució	Stakeholders que reben valor
20 Extensió universitària	20.1	Nre. d'estudiants inscrits en cursos d'estiu ⁽²⁵⁾	Universitats	2* Preu mitjà de crèdit de grau (119,90 €)	239,80 €	Equivalència de 2 crèdits acadèmics	Nre. d'estudiants* 2*Preu mitjà crèdit de grau	100%	Societat
	20.2	Nre. d'estudiants amb certificat assolit de cursos MOOC	Universitats	Preu mitjà de certificat	40 €	Mooc.es (http://mooc.es/preguntas-frecuentes), 10/09/2019	Nre. d'estudiants* Preu mitjà de certificat	100%	Societat
	20.3	Nre. de persones que han assistit a conferències adreçades a la gent gran	Universitats	Preu mitjà de conferències d'1 h	10 €	Consulta de preus d'activitats similars (Diputació de Barcelona, 2013)	Nre. de persones assistents* Preu mitjà de conferències	100%	Societat
	20.4	Nre. alumnes que han participat en tallers adreçats a secundària i batxillerat	Universitats	Preu mitjà de tallers científics per a secundària i batxillerat	6 €	Consulta de preus d'activitats similars: cerca Internet 10/09/2019 ⁽²⁶⁾	Nre. d'alumnes* Preu mitjà de tallers	100%	Societat
21 Foment de la cultura	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
22 Promoció de millores socials i ambientals	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
23 Participació en activitats de voluntariat	23.1	Nre. estudiants voluntaris	Universitats	Cost d'oportunitat d'hores de pràctiques acadèmiques remunerades	6 €	Consulta pàgines web universitats ACUP (mediana), 10/09/2019	Nre. d'estudiants voluntaris* Mitjana d'hores dedicades * Remuneració de pràctiques per hora ⁽²⁷⁾	100%	Estudiants/ Societat
	23.2	Nre. PAS i PDI voluntaris	Universitats	Cost d'oportunitat d'hores de treball amb salari mitjà i sense càrregues impositives	10,55 €	INE: Encuesta anual de estructura salarial 2017 (Catalunya)	Nre. de PAS i PDI voluntaris* Mitjana d'hores dedicades* Salari mitjà per hora ⁽²⁷⁾	100%	PDI/PAS/ Societat

(25) Atès que el cursos d'estiu no solen incloure uns criteris d'avaluació gaire estrictes, es pren com a indicador el nombre d'estudiants inscrits en comptes del nombre d'estudiants que finalitzen el curs amb èxit, que són dades generalment no disponibles.

(26) S'han consultat per Internet els preus d'activitats similars als tallers adreçats a alumnes de secundària i batxillerat, com els tallers de L'Aquarium de Barcelona, Jove Espectacle, Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya i CosmoCaixa.

(27) Segons l'ACUP (2017), la dedicació mitjana de les persones que fan voluntariat a les universitats públiques catalanes (estudiants, PDI i PAS) és de 55-64 hores, de manera que es multiplica el nombre d'estudiants i PDI/PAS voluntaris pel valor mitjà de 60 hores.

The background of the entire page is a close-up photograph of water ripples. Numerous concentric circles of varying sizes are visible, created by raindrops falling into a body of water. The color palette is a range of blues, from light, airy sky blues to deep, dark navy blues, with some highlights where the ripples catch the light.

SEGONA PART

EL COMPROMÍS SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES

1. Introducció

Recollir i sistematitzar informació sobre el compromís social de les universitats amb el seu entorn és una tasca complexa. En la primera part d'aquest informe, s'ha utilitzat la metodologia de l'anàlisi del valor social integrat (VSI) per a quantificar en termes monetaris tant el valor social generat a través de l'activitat econòmica, com el valor social específic generat en els diferents grups d'interès del sistema universitari públic català. Aquesta aproximació ens ajuda a obtenir una visió molt més completa i acurada de l'impacte social de les universitats que la que teníem fins ara, en monetitzar el valor social consolidat de les universitats per mitjà de nous indicadors de mesura i supervisar-ne l'eficiència social.

Però, més enllà d'aquesta mesura expressada en termes econòmics, més enllà dels indicadors i de les dades, els diversos projectes i les experiències pràctiques que duen a terme les universitats permeten il·lustrar, a través d'una mirada més qualitativa, que aquests generen no sols impactes transformadors als col·lectius directament vinculats a la seva activitat (*outputs*), sinó també un efecte sobre el medi ambient (*outcomes*) que les dades no poden explicar.

Aquest capítol pretén complementar l'anàlisi del VSI de les universitats públiques catalanes mitjançant la descripció de l'evolució de les polítiques institucionals i les línies d'acció en matèria de responsabilitat social universitària, d'una banda, i, d'altra banda, una mostra d'activitats de tipologia diversa que impacten d'una manera directa en la millora de les diferents esferes de la societat. La finalitat d'aquest capítol és, per tant, realçar la vertebració institucional de les universitats com a agent social i recollir experiències innovadores i pràctiques en diversos àmbits que doten de contingut concret el valor social de les universitats, analitzat en la primera part de l'informe, la qual cosa fa visible i tangible la contribució del sistema universitari públic català a la transformació social del seu entorn.

L'elaboració d'aquest contingut s'ha treballat des de la Comissió de Responsabilitat Social Universitària (RSU) de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), que ha aportat informació sobre l'històric de cada universitat membre i les seves diferents experiències, promogudes tant individualment com en col·laboració amb diferents universitats o altres organitzacions.

1.1. L'evolució del compromís social de les universitats públiques catalanes

Les universitats, durant molt temps, han tingut dues missions clàssiques i compartides per tota la societat: la primera missió, dirigida a la formació d'estudiants mitjançant la docència i la segona missió, també molt consolidada, adreçada a la recerca i a la generació de nou coneixement. El paradigma de la societat del coneixement, com a culminació d'un procés de desenvolupament econòmic i social a escala mundial, ha anat modificant aquestes dues missions ampliant la formació a ciutadans i professionals al llarg de la vida i incorporant una recerca i una innovació responsables, implicant l'entorn en la presa de decisions i consolidant allò que es va anomenar la tercera missió de les universitats, la qual recull el paper proactiu que tenen aquestes en el benestar social i comunitari.

En aquest sentit, les actuacions i els projectes de les universitats cerquen tenir un impacte en el desenvolupament econòmic, social i territorial, tant en l'entorn més proper com a escala global. El sistema universitari és un agent clau per a formar una ciutadania responsable, impulsar l'economia, fomentar la cohesió social, reduir la pobresa i les desigualtats, i contribuir a millorar els nivells de benestar de la població. Es tracta, però, d'un compromís que ha estat poc analitzat fins ara. A diferència del que s'esdevé en les altres funcions de la universitat, hi ha una manca de sistematització de les accions dutes a terme pel sistema universitari per a contribuir a la millora social que sovint provoca que la societat les descongui.

Això fa que la necessitat de documentar el compromís de les universitats amb la societat i el seu entorn adquireixi cada vegada més rellevància. La universitat, com a agent que forma part d'una comunitat i d'un territori, té un impac-

te social, econòmic i mediambiental, i precisament per aquest motiu es planteja la importància de donar a conèixer i realçar la seva aportació al benestar i al desenvolupament comunitari, i retre'n comptes. Podem dir que aquest compromís social de la universitat va creixent dia a dia i disposa d'un gran potencial encara per explotar. Alguns exemples dels avenços i impactes generats en aquesta línia són el desenvolupament i desplegament de la responsabilitat social universitària, el compromís comunitari (*community engagement*) o el compromís de les universitats amb els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

El concepte de responsabilitat social universitària es pot definir com una reconceptualització del conjunt de la institució universitària tenint en compte els valors, els objectius, les formes de gestió i les iniciatives que impliquen un major compromís amb la societat per a contribuir a un nou model de desenvolupament més equilibrat i sostenible.⁷ Aquest enfocament s'ha d'aplicar tant a la visió i gestió interna de la universitat com a la corresponent projecció exterior, així com a totes les seves missions en la relació amb les persones i l'entorn. Es tracta d'un concepte molt ampli, derivat del de responsabilitat social empresarial, i que abraça activitats molt diverses –la formació en valors, la sostenibilitat ambiental, la cooperació per al desenvolupament, la igualtat d'oportunitats o la promoció de la cultura...– però que tenen en comú que fan referència a la contribució de la universitat a la millora social, al benestar social i al desenvolupament sostenible.

D'altra banda, en una societat complexa i interconnectada, aquesta contribució no es pot fer unilateralment, sinó que, per a aconseguir que es produeixi un veritable impacte en l'aspecte social, cal la interacció de diferents agents. Una organització no és responsable ni pot resoldre per si sola problemes socials que són complexos.

Per això necessita teixir aliances amb els recursos i agents ja existents i treballar d'una manera coordinada per a assolir un objectiu compartit. En aquest context sorgeix la idea de compromís comunitari de la universitat, que té a veure amb el procés pel qual les universitats es relacionen amb els agents de la comunitat per portar a terme activitats conjuntes que generen un benefici mutu, si bé asimètric.⁸ El compromís comunitari de les universitats comporta, doncs, una interacció entre aquestes i els agents de l'entorn per tal de contribuir al creixement econòmic i els reptes socials, a través d'activitats diverses relacionades amb les seves àrees d'actuació: la recerca, la docència, la prestació de serveis o la generació d'espais de coneixement i intercanvi.

Finalment, tot això està molt relacionat amb la corresponsabilitat de les universitats amb els reptes globals de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible de les Nacions Unides. Davant els reptes socials, econòmics, tecnològics i ecològics actuals i de futur, les Nacions Unides van definir i adoptar l'any 2015 una agenda amb 17 objectius a nivell mundial: posar fi a la pobresa, erradicar la fam al món, garantir la salut i el benestar de la població, oferir una educació de qualitat per a tothom, aconseguir la igualtat entre els gèneres, garantir la disponibilitat de l'aigua per a tothom, així com produir energia neta i no contaminant, promoure el creixement econòmic i l'accés a l'ocupació, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació, reduir les desigualtats, aconseguir ciutats i comunitats sostenibles, promoure la producció i el consum responsables, adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic, protegir la vida submarina i la vida dels ecosistemes terrestres, i promoure societats justes i inclusives. L'objectiu número 17 fa referència a la construcció d'aliances per a assolir els objectius marcats. Perquè els ODS siguin possibles, es requereix la col·laboració de tots els agents i grups d'interès per a trobar solucions globals als reptes mundials, actuals i de futur, i el sistema universitari és un actor fonamental per a la transformació social i la resposta als reptes globals marcats per l'Agenda. Per això les universitats públiques catalanes han manifestat públicament el seu compromís de contribuir i d'alinejar-se a la consecució d'aquests objectius.⁹

⁷ ACUP (2017). *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*.

⁸ TEFCE (2018). *Mapping and critical synthesis of current state-of-the-art on community engagement in higher education*.

⁹ Declaració «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou» (2017).

1.2. Criteris per a la selecció i l'anàlisi d'experiències i bones pràctiques il·lustratives del compromís social

Per a analitzar el compromís social de les universitats, s'han pres com a punt de partida les dimensions identificades a la guia de la Sustainable Development Solutions Network (SDSN) per a fer efectiva la contribució als ODS.¹⁰ Aquesta guia assenyalava **quatre grans àmbits**: l'educació i l'aprenentatge, la recerca, el lideratge social i les estructures de gestió i governança.

¹⁰ SDSN Australia/Pacific (2017). *Getting started with the SDGs in universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector. Australia, New Zealand and Pacific Edition*. Melbourne: Sustainable Development Solutions Network – Australia/Pacific.

Totes les universitats públiques catalanes porten a terme actuacions que impacten directament en la millora de la societat i de l'entorn, si bé amb diferents estratègies i estructures organitzatives, com es descriu amb detall més endavant a l'apartat 2.

Així mateix, el sistema d'universitats públic català compta amb un ampli ventall d'experiències que mostren una clara aposta per la innovació social i per un desenvolupament responsable i sostenible.

Trobem experiències en l'àmbit de l'**educació**: educació en valors i formació d'una ciutadania responsable, formada i informada, capaç d'actuar d'una manera proactiva i de contribuir al desenvolupament sostenible global. També hi ha unes interessants iniciatives en l'àmbit de la **recerca i la innovació responsables**, orientades a implicar en tot el procés la ciutadania, el territori i la comunitat internacional com a agents clau per a la generació de nou coneixement. En l'àmbit del **lideratge social**, les universitats públiques catalanes juguen un rol clau per a fer emergir i recolzar la creació de respostes compartides a nivell local, nacional i internacional dirigides al benestar social. I, finalment, des de les mateixes estructures de **gestió i de governança** interna de la universitat, es porten a cap actuacions que impacten en el benestar de la comunitat universitària i posen de manifest el compromís de la universitat amb un model de desenvolupament sostenible i socialment compromès.

L'apartat 3 recull una selecció de casos, que no és sinó una mostra de les moltes iniciatives i experiències que es duen a terme des de les universitats públiques catalanes i que il·lustren la riquesa pel que fa al valor social que aporten. Moltes d'aquestes iniciatives són exemples reeixits de la col·laboració entre diferents universitats i amb els agents socials i econòmics del territori.

Per tal de poder oferir una mostra prou representativa de les múltiples accions singulars a través de les quals el sistema universitari públic català contribueix a donar resposta als reptes socials del seu entorn, la Comissió de Responsabilitat Social Universitària de l'ACUP va dur a terme un procés d'identificació d'experiències i bones pràctiques rellevants entre les universitats membre a fi d'il·lustrar el desplegament d'aquest compromís social. A partir de la llista obtinguda, va fer una selecció de 24 casos (3 per universitat), tenint en compte els següents criteris:

- » **Diversitat**: Representativitat de les diferents dimensions d'impacte social de les pròpies experiències i bones pràctiques segons el repte al qual donen resposta.
- » **Experiències col·laboratives**: Experiències que mostren la coordinació i el treball conjunt entre diferents agents.
- » **Caràcter innovador**: Experiències innovadores o especialment rellevants en el seu àmbit que puguin servir com a cas de referència per a altres universitats.

A aquests 24 casos, se n'hi han incorporat 6 de nous, de caràcter transversal des d'una col·laboració com a sistema, que permeten completar la visió d'aquest compromís social compartit. Per a cadascun dels casos seleccionats, s'ha fet una descripció de l'experiència, amb aquestes identificacions:

- » **Objectius** generals i específics.
- » **Justificació** i contextualització de la necessitat social a la qual pretén donar resposta el projecte o l'actuació.
- » **Actors** involucrats, amb una especial incidència en la col·laboració amb agents de diferent naturalesa.
- » **Persones destinatàries**.
- » Descripció de les **actuacions** dutes a terme.
- » **Resultats** obtinguts.

El resultat són **30 casos pràctics** que permeten mostrar el compromís social de les universitats i que ofereixen una visió qualitativa de les actuacions que s'estan portant a terme en el sistema universitari català per a contribuir a un model de desenvolupament humà, sostenible i global.

A continuació, s'ofereix un breu resum de bones pràctiques recollides en aquest informe, classificades segons la dimensió a la qual contribueixen.

La primera dimensió fa referència a l'educació i l'aprenentatge.

Des de les universitats, es porten a terme nombrosos programes i activitats adreçats a facilitar l'accés universal a l'educació superior, amb una especial atenció als col·lectius més vulnerables, com ara persones amb discapacitat, estudiants de secundària procedents de contextos socioeconòmics que habitualment no accedeixen a l'educació superior o persones refugiades, i a promoure oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida. També es duen a terme projectes adreçats a millorar l'ocupabilitat dels estudiants i diplomats, tant en termes de quantitat com de qualitat. En definitiva, fa referència, doncs, a la missió bàsica de la universitat, estretament relacionada amb el quart i el desè objectiu de desenvolupament sostenible.

Però, a més, des de les universitats, també es porten a cap diferents programes adreçats a educar en valors, a sensibilitzar en temes socials i a formar ciutadans responsables que contribueixin a recolzar i reforçar la capacitat per a implementar els diferents ODS.

Totes aquestes iniciatives comporten uns beneficis socials importants, tant per a les persones com per a les comunitats, i juguen un paper clau en la construcció d'una societat més responsable. A continuació, resumim els projectes seleccionats en relació a aquest àmbit, que exposen diferents abordatges de les universitats catalanes en l'educació i l'aprenentatge.

Universitat	Descripció
UB	Programa de Suport a Persones Refugiades i Provenients de Zones en Conflicte El Programa de Suport a Persones Refugiades esdevé una via alternativa i segura de refugi que contribueix a promocionar l'accés a l'educació superior d'un col·lectiu (estudiants universitaris) clau en la construcció i reconstrucció de les societats d'acollida i d'origen.
UAB	Campus Ítaca El Campus Ítaca és un programa de transició de l'educació secundària a la universitat per a col·lectius vulnerables, creat amb l'objectiu de reduir l'abandonament escolar prematur i acostar l'alumnat de secundària a la universitat.
UPC	Meetup d'inclusió: Programa d'Orientació per a l'Estudiantat amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA) Aquest és un programa innovador que orienta i assessora estudiants amb TEA que tenen dificultats per a entendre els codis socials i les relacions interpersonals. S'ha demostrat que les persones amb TEA tenen habilitats per a la música, l'enginyeria i la tecnologia, i, per tant, les carreres tècniques són candidates a aquest col·lectiu i també en són receptores.
UPF	Lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1 Per mitjà d'aquesta activitat, estudiants voluntaris i voluntàries s'adrecen als interns del Centre Penitenciari Brians 1 per tal d'afavorir el desenvolupament de les habilitats i competències comunicatives de les internes, amb la finalitat última de facilitar-los el procés de reinserció.
UPF	Projecte Horitzons: Competències d'introducció a la universitat des de la secundària per a evitar l'exclusió social Des de la innovació i la transferència social, el Projecte Horitzons apropa la universitat a nois i noies de batxillerat en contextos socioeconòmics vulnerables, amb escassos referents universitaris al seu voltant, a partir d'un sistema de mentoria social amb referents universitaris que plantegen noves expectatives de futur a partir del desenvolupament de competències i de compartir d'experiències.
UPF	Skills UPF: Acompanyament de l'alumnat en la transició de la universitat al món professional Skills UPF és un programa extracurricular d'activitats organitzat pel Servei de Carreres Professionals. Ofereix activitats amb l'objectiu d'acompanyar l'alumnat de la universitat a definir objectius professionals, desenvolupar competències clau i d'accés a l'ocupació per tal de facilitar-los així una gestió de la seva carrera professional millor i més satisfactòria.
UdG	El voluntariat universitari com a eina participativa per a formar professionals actius i compromesos socialment Per mitjà del Programa de Voluntariat, s'ofereix als alumnes la possibilitat de fer més de 200 activitats solidàries cada any en col·laboració amb les entitats socials de les comarques gironines, la qual cosa contribueix a enfortir el seu rol com a agents actius amb responsabilitat social.
UdG	I Curs Formatiu per a Persones amb Discapacitat Intel·lectual en «Desenvolupament de Competències Socials, Digitals i d'Emprenedoria» Mitjançant aquest curs, s'incentiva l'educació inclusiva i social, ja que, d'una banda, forma persones amb discapacitat intel·lectual, però es fa compartint classes amb estudiants de diferents graus de la Facultat d'Educació i Psicologia.
UdL	Aprendre sempre, arreu: Aules d'Extensió Universitària Amb aquesta iniciativa, consistent a implantar Aules d'Extensió Universitària a totes les comarques i obertes a tot tipus de públics pel que fa a formació i edat, la universitat reforça la seva presència i els seus valors associats a tot el territori i contribueix a crear i consolidar comunitats de ciutadans aplegats per l'afany de cultura i de saber.

UdL	Formació dual: La integració de formació i treball La formació dual és una modalitat formativa que té per objectiu millorar l'ocupabilitat per mitjà de la integració de formació i treball, en què cooperen universitat i empresa o institució per a un projecte formatiu únic.
UOC	Aprenentatge en línia per a garantir l'educació superior de qualitat per a tothom El model educatiu totalment virtual i centrat en l'estudiant facilita l'accés a l'educació superior de les persones que, per circumstàncies personals, professionals, econòmiques o familiars, no poden anar a la universitat presencial.
UOC	Educació sense distàncies per a col·lectius exclosos del sistema universitari. El Programa d'Acollida a Persones Refugiades, Sol·licitants d'Asil i Apàtrides Amb aquesta iniciativa, es contribueix a fer que les persones que han vist truncat el seu projecte vital, són perseguides per les seves idees polítiques o han de fugir dels seus països per culpa dels conflictes armats, del canvi climàtic, de persecucions polítiques o per raó de gènere, d'orientació sexual o bé per motius culturals i religiosos puguin començar o reprendre els estudis universitaris i reconstruir les seves trajectòries personals i professionals.
TRANSVERSAL	Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes [Xarxa ApS(U)CAT] La Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes és una xarxa jove que neix el juliol del 2015 amb l'objectiu d'intercanviar experiències i construir coneixement respecte a la promoció, implementació, avaluació i institucionalització de l'aprenentatge servei en el context de l'educació superior.
TRANSVERSAL	Escoles investigadores: Infants, mestres i investigadors i investigadores fan recerca de qualitat amb impacte social Aquesta línia de treball ha construït un espai permanent de col·laboració entre les universitats i les escoles de primària com a agents del sistema educatiu per tal d'expandir la recerca com a transformació social, potenciar les vocacions científiques i la innovació pedagògica des de la interdisciplinarietat.

La segona dimensió té a veure amb la recerca duta a terme per les universitats.

El caràcter obert de la innovació (*open innovation*) fa que sigui necessària la col·laboració entre diferents actors del que anomenem el sistema de recerca i innovació, i que les fonts externes subministradores de coneixements siguin cada cop més importants. En aquest context, les universitats, els centres de recerca i els centres tecnològics són un actor clau del sistema d'innovació. Mitjançant la realització de projectes concrets de recerca i innovació responsable, el sistema universitari públic català té un impacte directe en aspectes com ara la creació de models de desenvolupament i producció sostenibles, la lluita contra les desigualtats, la protecció de les víctimes de violència de gènere o la promoció d'institucions socials sòlides i democràtiques, que contribueixen a potenciar l'activitat innovadora de l'economia i la societat catalana.

D'altra banda, en l'àmbit de la innovació, el paper de la universitat va més enllà de la formació superior i la recerca, i esdevé una eina de desenvolupament territorial. Durant les darreres dècades, la transferència de coneixements des dels centres de recerca i les universitats ha permès impulsar el territori i fomentar la innovació en un teixit industrial caracteritzat per una forta presència de petites i mitjanes empreses a través de diferents instruments, com ara els centres d'excelència, els parcs científics, les oficines de transferència tecnològica o els parcs industrials.

Així mateix, aquesta activitat investigadora es duu a terme en un entorn internacional, que comporta la projecció del sistema universitari públic de Catalunya arreu del món i la promoció de la cooperació internacional per mitjà de programes adreçats a promoure una recerca amb valors globals, innovadora i socialment compromesa.

Universitat	Descripció
UB	Realitat virtual per a augmentar l'empatia amb les víctimes Amb aquesta iniciativa, Virtual Bodyworks, una empresa derivada (<i>spin-off</i>) de la Universitat de Barcelona, l'Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS) i la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), aborden el maltractament. Mitjançant de la realitat virtual immersiva, fan que el maltractador entri en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica amb l'objectiu d'augmentar-li l'empatia i el reconeixement de les emocions alienes.
UAB	El Projecte SeeRRI – <i>Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation</i> L'objectiu d'aquest projecte és avançar cap a un model d'ecosistemes R&I més sostenibles que incloguin tots els actors del territori, en què incorpora els principis de la Recerca i Innovació Responsable.
UPC	La contribució del Programa Innova en el desenvolupament tecnològic, econòmic i social del territori El Programa Innova, iniciat l'any 1998, fomenta l'esperit emprenedor, la cultura de la innovació i la creació d'empreses de base tecnològica. Va ser un programa pioner a les universitats públiques de tot l'Estat i fou reconegut pel Ministeri com a Programa Pilot d'àmbit espanyol.
UPC	Recircula Challenge, la competició universitària per a resoldre reptes urgents d'economia circular Recircula Challenge és una competició universitària per a trobar solucions a reptes reals i urgents del model de producció, consum i generació de residus. Organitzat en equips col·laboratius, l'estudiantat aporta solucions al repte plantejat en cada edició mitjançant el desenvolupament de projectes innovadors i aplicables.

Universitat	Descripció
UdL	Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de la Producció Agroalimentària La Comunitat de Tecnologies de la Producció Agroalimentària (COTPA), forma part de la comunitat de recerca i innovació per a la especialització intel·ligent de la Generalitat (RIS3CAT), amb l'objectiu principal d'innovar i d'incorporar tecnologies sostenibles i transversals en el camp de la producció i la transformació alimentària.
URV	Programa Col·labora en un Projecte de Cooperació Internacional Aquest programa és una alternativa útil i viable, que permet estrènyer les relacions amb els agents de cooperació de l'entorn universitari i possibilita el fet de donar impuls al potencial humà i solidari de la universitat, a més de millorar projectes d'organitzacions no-governamentals per al desenvolupament (ONGD) que requereixen especialistes per a completar les seves accions de cooperació internacional.
UOC	Recerca per a transformar polítiques municipals i impulsar noves formes de democràcia participativa Decidim és un projecte de recerca i una plataforma digital de participació ciutadana de codi obert i amb totes les garanties de seguretat i democràtiques. La iniciativa ajuda ciutadans, organitzacions i institucions públiques a autoorganitzar-se democràticament a tots els nivells.
TRANSVERSAL	Projecció internacional de l'espai universitari i de recerca de referència i excel·lència al sud d'Europa L'any 2010 es va presentar el primer Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes amb l'objectiu final de donar visibilitat internacional al conjunt d'universitats públiques catalanes com a espai de referència i excel·lència al sud d'Europa i al món. En aquest moment és vigent el segon Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes 2017-2020.
TRANSVERSAL	Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG) L'Institut Interuniversitari de Dones i Gènere, format per grups de recerca, investigadors i investigadores pertanyents a les universitats catalanes, té com a objectiu principal promoure la recerca, la docència i la transferència de coneixements dels estudis sobre dones, gènere i feminismes mitjançant aproximacions transversals i interdisciplinàries.
TRANSVERSAL	Cooperació universitària per al desenvolupament: un projecte de sistema Les universitats catalanes tenen una llarga trajectòria en la realització de projectes de cooperació universitària per al desenvolupament (CUD). Amb el pas dels anys, aquestes accions han anat adquirint cada vegada més rellevància i s'han institucionalitzat en el si de les universitats catalanes. En el marc de l'ACUP, les activitats de CUD es treballen conjuntament per mitjà del Grup de Treball de Cooperació, que s'emmarca en la Comissió de Responsabilitat Social.

La universitat, com a agent social, també juga un rol de lideratge clau per dirigir, guiar i recolzar la creació de respostes locals, nacionals i internacionals al desenvolupament sostenible i socialment compromès.

El sistema universitari públic català porta a terme diverses iniciatives per a mobilitzar els agents econòmics i socials, incentivar el diàleg i la implicació pública, i promoure polítiques que contribueixin a la millora del benestar social.

Universitat	Descripció
UdG	Co-creem per a construir territoris socialment responsables Des de la Càtedra de RSU, experts universitaris, membres del seu Consell Assessor, l'Ajuntament de Girona i el Consell Comarcal del Gironès han col·laborat per dissenyar un procés cocreatiu que els permeti analitzar i valorar si un territori és socialment responsable (TSR). L'experiència s'ha portat a terme a la comarca del Gironès.
URV	El Campus Extens o l'aliança de la URV amb el seu territori El Campus Extens pretén reforçar el vincle entre les comarques meridionals de Catalunya i la seva universitat pública de referència, amb la participació dels ajuntaments i altres ens de la demarcació, el suport de la Diputació de Tarragona i la col·laboració de l'Institut Ramon Muntaner.
TRANSVERSAL	Plataforma Coneixement, Territori i Innovació (CTI). Projecte estratègic per a enfortir el desenvolupament econòmic i social de Catalunya La Plataforma CTI és una iniciativa pionera que promou el progrés social, la competitivitat econòmica i la vitalitat cultural de Catalunya per mitjà de la cooperació estable entre les universitats, les empreses, les administracions públiques i les organitzacions de la societat civil. Creatada l'any 2013 per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques amb el suport de la Generalitat de Catalunya, Foment del Treball Nacional, Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC) i "la Caixa", la Plataforma CTI compta avui dia amb la col·laboració de nombroses institucions, empreses i entitats radicades en el territori, i ha esdevingut un node estratègic d'anàlisi i de treball entre els agents per a avançar junts vers una societat del coneixement.

Més enllà de l'activitat docent i investigadora i de les activitats de lideratge social, les universitats són grans organitzacions que contracten personal, consumeixen béns i serveis i en les quals conviuen comunitats d'estudiants, professorat i personal d'administració i serveis (PAS). Per tant, la manera com es gestionen internament té, indubtablement, un important impacte social, mediambiental o de salut i benestar de les persones que conformen la comunitat universitària.

Cada cop més, des del sistema universitari català, s'impulsen accions per a introduir nous models de governança en el si de la seva comunitat, així com programes adreçats a dur a terme una gestió responsable dels campus. Es tracta de projectes molt variats, que poden estar relacionats amb àrees molt diverses dels ODS i que poden tenir un impacte significatiu en la vida dels individus i en la millora de l'entorn. Així, en aquest àmbit, hi trobem projectes per a facilitar la plena participació a la universitat de tots els col·lectius que en formen part, o polítiques per a garantir la igualtat efectiva entre homes i dones; però també hi ha projectes per a reduir el consum energètic als campus, millorar l'eficiència en la gestió dels recursos o fomentar el transport sostenible.

Universitat	Descripció
UB	Pla de Sostenibilitat 2012-2018 La universitat pública té la responsabilitat de dur a terme la seva tasca d'una manera sostenible, potenciant el desenvolupament social i econòmic sense contribuir al deteriorament ambiental ni a l'exhauriment dels recursos naturals. Aquesta visió és recollida a l'Estatut de la UB, i el Pla de Sostenibilitat és l'eina escollida per a fer-la realitat.
UAB	Observatori per a la Igualtat (Unitat d'Igualtat) Aquesta iniciativa ha permès, en essència, saber quina és la posició de les dones i de les persones amb discapacitat, detectar les desigualtats que es produeixen a la universitat, dur a terme accions de sensibilització i dissenyar mesures per corregir aquestes desigualtats, i donar-ho a conèixer.
URV	La promoció del transport públic fins als campus com a peça clau en la millora ambiental i la sostenibilitat La universitat aborda la necessària reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle (GEH). Així, actua sobre els patrons de mobilitat dels seus membres intentant promoure les modalitats de transport públic en detriment de l'ús del vehicle privat per a arribar als campus. A fi d'aconseguir-ho, treballa per millorar la connectivitat dels campus amb el territori mitjançant l'autobús i el tren, incloent-hi la millora de les tarifes, per fer-los més competitius.

En definitiva, les experiències recollides en aquest informe posen de manifest la contribució del sistema universitari públic català a la millora de l'educació, tant pel que fa a l'accés a l'educació superior com a la formació d'una ciutadania responsable. Així mateix, il·lustren la contribució de les universitats públiques catalanes al desenvolupament d'un sistema de recerca i innovació responsables i que transfereix i crea coneixement amb les empreses, les comunitats i els territoris, i alhora per a les empreses, les comunitats i els territoris.

Mostren també un sistema universitari que assumeix un paper de lideratge en mobilitzar els actors socials i obrir nous espais de trobada entre aquests, i en actuar com a motor de canvi i transformació social. I, finalment, ofereixen exemples pràctics de com les universitats públiques aposten per la implementació de models de gestió innovadora, responsable, respectuosa amb les persones i compromesa amb el medi ambient i el desenvolupament sostenible.

A continuació resumim les experiències i bones pràctiques recollides en l'apartat 3. d'aquest capítol, amb la indicació per a cadascuna de la dimensió amb la qual estan relacionades:

Universitat	Projecte	Educació	Recerca	Lideratge social	Governança
UB	Programa de Suport de la Universitat de Barcelona a Persones Refugiades i Provenients de Zones en Conflicte	●			
UB	Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona 2012-2018				●
UB	Realitat virtual per a augmentar l'empatia amb les víctimes		●		
UAB	Observatori per a la Igualtat de la UAB (Unitat d'Igualtat)				●
UAB	Campus Ítaca	●			
UAB	Projecte SeeRRI – <i>Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation</i>		●		
UPC	La contribució del Programa Innova en el desenvolupament tecnològic, econòmic i social del territori		●		
UPC	Recircula Challenge, la competició universitària per a resoldre reptes urgents d'economia circular		●		
UPC	Meetup d'inclusió: Programa d'Orientació per a l'Estudiantat amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)	●			
UPF	Skills UPF: Acompanyament de l'alumnat en la transició de la universitat al món professional				●
UPF	Lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1	●			
UPF	Projecte Horitzons: Competències d'introducció a la universitat des de la secundària per evitar l'exclusió social	●			
UdG	I Curs Formatiu per a Persones amb Discapacitat Intel·lectual en «Desenvolupament de Competències Socials, Digitals i d'Emprenedoria»	●			
UdG	Co-creem per a construir territoris socialment responsables			●	
UdG	El voluntariat universitari com a eina participativa per a formar professionals actius i compromesos socialment	●			
UdL	Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de la Producció Agroalimentària		●		
UdL	Aprendre sempre, arreu: Aules d'Extensió Universitària de la Universitat de Lleida	●			
UdL	Formació dual: La integració de formació i treball	●			
URV	El Campus Extens o l'aliança de la URV amb el seu territori			●	
URV	Programa Col·labora en un projecte de Cooperació Internacional de la URV		●		
URV	La promoció del transport públic fins als campus com a peça clau en la millora ambiental i la sostenibilitat de la URV				●

Universitat	Projecte	Educació	Recerca	Lideratge social	Governança
UOC	Recerca per a transformar polítiques municipals i impulsar noves formes de democràcia participativa		●		
UOC	Aprenentatge en línia per a garantir l'educació superior de qualitat per a tothom	●			
UOC	Educació sense distàncies per a col·lectius exclosos del sistema universitari. El Programa d'Acollida a Persones Refugiades, Sol·licitants d'Asil i Apàtrides de la UOC	●			
TRANSVERSAL	Plataforma Coneixement, Territori i Innovació (CTI). Projecte estratègic per a enfortir el desenvolupament econòmic i social de Catalunya			●	
TRANSVERSAL	Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes [Xarxa ApS(U)CAT]	●			
TRANSVERSAL	Projecció internacional de l'espai universitari i de recerca de referència i excel·lència al sud d'Europa		●		
TRANSVERSAL	Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG)		●		
TRANSVERSAL	Cooperació universitària per al desenvolupament: un projecte de sistema		●		
TRANSVERSAL	Escoles investigadores: Infants, mestres, investigadors i investigadores fent recerca de qualitat amb impacte social	●			

2. Política institucional i de governança de la responsabilitat social de les universitats públiques catalanes

El compromís social és inherent a la missió pròpia d'una universitat pública; la seva naturalesa com a agent social li atorga un paper fonamental en la transformació de l'actual sistema productiu, la cohesió, el benestar i el desenvolupament social; així mateix, i és part de la identitat del sistema universitari públic català, com mostren les diferents línies de treball desenvolupades des de les vuit universitats públiques catalanes.

Durant la primera dècada dels 2000, identifiquem un salt qualitatiu important de les nostres universitats en aquest aspecte: és el moment en què totes aquestes actuacions aïllades s'estructuren i s'institucionalitzen sota el que anomenem responsabilitat social universitària (RSU), de manera que es converteixen explícitament en una missió de la universitat en si mateixa de caràcter transversal.

Com veurem a continuació, a partir d'aquest moment comença a aparèixer com a tal una política integrada i concreta en matèria de responsabilitat social en tots els seus plans estratègics. Fruit d'aquesta aposta institucional, totes les universitats comencen a desplegar estructures que permetin impulsar la responsabilitat social de manera global i coordinada a dins i a fora de la institució; concretament, es creen nous vicerectorats, comissions i unitats que tenen com a missió contribuir a donar resposta als diferents reptes socials.

Podem constatar la importància d'aquest fet en analitzar com la formulació del que es va anomenar la tercera missió de les universitats modificava d'alguna manera les dues missions clàssiques: la formació d'estudiants per mitjà de la docència i l'adreçada a la recerca i transferència de nou coneixement. Les universitats han anat incorporant cada vegada més els continguts de responsabilitat social en els seus currículums i en aquesta relació amb les persones i amb l'entorn, però també en la seva pròpia gestió i en el seu govern, d'acord amb la premissa de la funció social universitària com la suma dels quatre processos: gestió, formació, producció de coneixement i participació social (Vallaes *et al.*, 2009).

Les universitats públiques catalanes han recorregut un llarg camí des de llavors. Podem veure com han posat en marxa múltiples iniciatives i programes dirigits a àmbits no integrats fins aleshores en el seu camp d'actuació, i n'han reforçat d'altres que ja es duïen a terme des de feia temps en relació amb l'acció social i l'extensió universitària en aspectes com la igualtat de gènere, la cooperació per al desenvolupament, la sostenibilitat ambiental o la integració, en què han incorporat un segment de la població cada cop més ampli. Alhora, han desenvolupat diferents polítiques específiques, plans estratègics, unitats especialitzades i indicadors de mesura que mostren la consolidació d'aquest valor compartit com a institució i com a sistema.

En els darrers anys, podem identificar clarament una segona nova etapa dins la responsabilitat social de les vuit universitats. Es relaciona directament amb l'adopció dels Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030, promoguts per les Nacions Unides l'any 2015, com a nou marc de referència que guiarà l'orientació de totes les línies de treball de les universitats en termes d'impacte social i el mateix funcionament de la institució d'una manera global.

Aquest compromís mundial suposa la constatació de la necessitat inequívoca d'implicar i coordinar tots els agents socials com a condició indispensable per a assolir les fites de transformació i justícia social. En aquest punt, cal destacar la declaració «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de desenvolupament sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou» signada al 2017 per totes les universitats catalanes¹¹. En aquesta

¹¹ «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de desenvolupament sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou» es va signar el setembre del 2017 en el marc del [Congrés Internacional sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible \(ODS\): Actors i Implementació](#), organitzat per la Global University Network for Innovation i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques.

declaració es posa de manifest el paper cabdal de les universitats en la contribució a l'assoliment dels ODS a través de la formació, la recerca científica i la innovació, i se situa l'Agenda 2030 al centre de la tasca de les universitats a favor del desenvolupament sostenible i la transformació social a escala local i global.

Al llarg d'aquest apartat ens acostarem al desenvolupament i l'evolució de la responsabilitat social universitària, tant en relació amb la seva gestió interna com als seus grups d'interès, a les persones i a l'entorn, en cadascuna de les vuit universitats públiques catalanes que ens permetrà conèixer, en termes generals, les singularitats però també els punts en comú que defineixen els trets distintius d'una responsabilitat social del sistema universitari públic català. Tanmateix, cal evidenciar l'esperit de rendició de comptes que inspira aquest informe en general, i aquest apartat en particular, ja que, com indica l'ACUP en l'informe de 2017¹², «La integració de la responsabilitat social a les universitats públiques respon, sens dubte, a la creixent demanda social d'una major eficàcia, eficiència i transparència de les institucions públiques, davant l'increment de la consciència de l'impacte que tota organització té en la societat».

En aquest sentit, cal fer esment, també en el cas de la dimensió de la governança, de l'heterogeneïtat que hi ha a l'hora d'aplicar uns determinats criteris en el recull i l'anàlisi de les línies d'actuació institucionals en termes de responsabilitat social. Aquest fet es pot entendre per les dificultats de sistematització i consens envers els límits del que entenem per valor social, com es pretén abordar per mitjà d'aquest informe, i explica algunes diferències en les puntualitzacions de cadascun dels reculls que es mostren a continuació. Trobem una mostra d'aquesta realitat en el mateix informe de l'ACUP l'any 2017, en el qual es va analitzar el desplegament de la responsabilitat social als webs institucionals de les vuit universitats que en són membres, que conclou, entre altres qüestions: «S'observa que totes les universitats públiques catalanes fan un reconeixement explícit de la responsabilitat social en els webs institucionals, malgrat que no totes utilitzen aquest concepte d'una manera uniforme ni destaquen exactament els mateixos continguts quan utilitzen aquest terme. No obstant això, juntament amb aquesta heterogeneïtat conceptual i de perspectives, es constata un augment important de les iniciatives que en formen part, així com una atenció creixent a aquest àmbit, tant pel que fa als principis i la visió de la universitat com als seus plans estratègics o programes de govern. Ara bé, sigui com sigui, es fa palesa la necessitat d'impulsar la sistematització dels seus continguts, així com dels seus fonaments i conceptualització.»

2.1. La responsabilitat social a la Universitat de Barcelona (UB)

La responsabilitat de la Universitat de Barcelona (UB) amb el seu entorn sorgeix d'una manera natural, ateses les característiques i la dimensió de la institució, el seu vincle consolidat amb la comunitat al llarg dels anys i la sensibilitat ambiental i social de les persones que hi treballen. Però no va ser fins a l'any 2009 que la UB va institucionalitzar una política i un compromís concrets en matèria de responsabilitat social (RS). Des de llavors, s'han anat consolidant diverses estructures vinculades a aquesta matèria. Actualment, per a treballar l'RS, la UB disposa de les estructures específiques següents:

- » Vicerectorat d'Igualtat i Acció Social
- » Delegada del rector per al desenvolupament sostenible
- » Oficina de Control Intern, Riscos i Responsabilitat Social Corporativa
- » Comissió de Desenvolupament Sostenible (anteriorment anomenada Comissió de Responsabilitat Social)

¹² ACUP (2017). *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*, Barcelona, capítol 6: «La responsabilitat social de la universitat i el seu impacte».

A més, hi ha diverses unitats, especialment les que depenen del Vicerectorat d'Igualtat i Acció Social, estretament vinculades a l'RS.

Contribució a l'Agenda 2030 i als Objectius de desenvolupament sostenible

La UB ha elaborat un pla d'acció propi per a contribuir a l'Agenda 2030, des d'una òptica molt innovadora i amb la participació activa de la comunitat universitària. Concretament, es va iniciar amb l'organització d'una primera jornada, en la qual van participar les persones que treballen en els àmbits més vinculats als ODS de l'estructura tècnica de la universitat, experts i persones clau del professorat, així com un gran nombre de membres de la comunitat universitària. Els participants en la jornada van recollir els aspectes amb què la UB hauria de comprometre's per tal de contribuir i millorar l'impacte dels ODS.

A partir del full de ruta marcat per la comunitat universitària en la jornada esmentada, es va crear un grup de treball format per les persones i unitats que, per la tasca que desenvolupen, poden tenir un paper més rellevant en la consecució dels ODS. Aquest grup va ser el responsable de desenvolupar la proposta de pla d'acció en si mateix, definint els objectius i les accions a implementar en el futur, i posar-la a disposició de la comunitat universitària per a la seva modificació i validació. Finalment, aquest pla d'acció per a contribuir a l'Agenda 2030 va ser aprovat al començament de l'any 2020.

En aquesta línia, cal destacar també l'aliança Charm-EU. És un projecte de nova universitat europea que tindrà com a base la interdisciplinarietat i l'assoliment de reptes per part dels estudiants i que té els ODS com un dels eixos principals.

L'estratègia de la UB en matèria d'RS i sostenibilitat està recollida en diversos documents. Són aquests:

- » Informe de sostenibilitat curs 2018-2019 (anteriorment anomenat *Memòria de responsabilitat social*) (http://www.ub.edu/responsabilitatsocial/docs/ca/Informe%20sostenibilitat_2018-2019_cat.pdf), especialment a la carta del rector.
- » Informe de gestió anual del rector (https://www.ub.edu/web/ub/galeries/documents/sites/transparencia/organs_govern/claustre/claustre_20191211/Annex_1_INFORME_RECTOR_DEF-corr.pdf), que es presenta al Claustre cada desembre.
- » Pla de Sostenibilitat (<http://www.ub.edu/plasostenibilitat/>), que informa de la política de la UB en matèria de sostenibilitat, tot i que ho fa centrant-se en l'àmbit ambiental.
- » El Pla estratègic UB 2030 <https://www.ub.edu/plaestrategic2030/>.

Estructures, unitats i programes estratègics

Tot seguit es descriuen breument les unitats de la UB que aborden algun àmbit específic de la responsabilitat social.

Gabinet d'Atenció i Mediació

El Gabinet d'Atenció i Mediació s'encarrega de mediar en les desavinences sorgides entre membres de la comunitat universitària, siguin del col·lectiu que siguin.

Més informació a: <http://www.ub.edu/mediacio/>

Oficina de Seguretat, Salut i Medi Ambient (OSSMA)

L'OSSMA és una oficina de caràcter multidisciplinari que té per finalitat garantir l'adequada protecció de la seguretat i la salut dels treballadors i del medi ambient.

Més informació a: <http://www.ub.edu/ossma/>

UB Saludable

La UB Saludable es crea per millorar les condicions físiques i socials i la salut en general de les persones que treballen o estudien a la universitat.

Més informació a: <https://www.ub.edu/universitatsaludable/>

Unitat d'Igualtat

La Unitat d'Igualtat té com a finalitat impulsar, coordinar i implementar la perspectiva de gènere en totes les accions de la universitat, fins a aconseguir la igualtat entre els homes i les dones que integren la comunitat universitària.

Més informació a: <http://www.ub.edu/web/ub/ca/sites/genere/index.html>

Sindicatura de Greuges

La Sindicatura de Greuges de la UB vetlla pels drets i les llibertats de l'alumnat, el PDI i el PAS davant les actuacions dels diferents òrgans i serveis universitaris.

Més informació a: <http://www.ub.edu/comint/og/sindic/>

Fundació Solidaritat UB

La Fundació Solidaritat UB promou i empara iniciatives de solidaritat i acció social, tant a escala nacional com internacional. Les accions que desenvolupa s'emparen en el compromís de la UB amb l'Agenda 2030.

Més informació a: <http://www.solidaritat.ub.edu/>

Voluntariat UB

Voluntariat UB es va crear per impulsar la participació dels membres de la universitat i de la societat en general en accions de voluntariat i, d'aquesta manera, aconseguir una UB més solidària i compromesa.

Més informació a: <http://www.solidaritat.ub.edu/voluntariat/>

Universitat de l'Experiència

La Universitat de l'Experiència posa a la disposició de totes les persones de més de cinquanta-cinc anys programes universitaris que ofereixen una formació aprofundida.

Més informació a: <http://www.ub.edu/experiencia/index.php>

Grup d'Aprenentatge Servei (ApS)

El Grup ApS treballa amb la finalitat de difondre i estendre l'aprenentatge servei a la universitat. Té un caràcter totalment interdisciplinari, ja que l'integra professorat de diverses àrees de coneixement.

Més informació a: <http://www.ub.edu/grupapsub/>

Servei d'Atenció a l'Estudiant (SAE)

El SAE és un espai per a atendre d'una manera personalitzada el futur alumnat, els estudiants, els estudiants amb necessitats educatives especials, els estudiants temporals i interculturals, a fi de facilitar-los la informació, l'orientació, l'assessorament, el suport i l'ajut necessaris durant tot el període d'aprenentatge i del procés d'inserció professional, i per a aconseguir que tots coneguin la política de la UB.

Més informació a: <http://www.ub.edu/sae/>

2.2. La responsabilitat social a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) ha estat sempre una institució compromesa amb el seu entorn social i mediambiental. Aquest compromís es va reforçar en la dècada dels anys 2000 amb una decisiva projecció de la universitat cap al seu entorn. En aquest moment es va propiciar la transferència de coneixements, es van aplicar estratègies de gestió ambiental i va créixer la preocupació per l'entorn i per les desigualtats socials.

En aquest context, la primera estratègia integral d'RSU a la UAB es concretava l'any 2010 en el Pla Director 2010-2012, en què s'afirmava que la UAB volia ser reconeguda pel seu compromís amb la sostenibilitat en la seva triple dimensió: social, ambiental i econòmica. Aquest pla ja proposava objectius i accions concrets vinculats estretament als àmbits d'actuació de l'RSU.

El següent Pla Director, 2013-2015, va anar un pas més enllà en recollir com a objectius institucionals «la implementació i la transparència de mesures de responsabilitat social universitària, així com el lideratge d'accions conjuntes d'RSU amb l'ACUP i amb les aliances europees com l'European Consortium of Innovative Universities (ECIU)».

L'actual Pla Estratègic Horitzó 2030 defineix diverses línies relacionades amb la responsabilitat social i alineades amb els Objectius de desenvolupament sostenible.

Contribució a l'Agenda 2030 i als Objectius de desenvolupament sostenible

La UAB ha detectat la necessitat d'un coneixement cada cop més interdisciplinari, obert, translacional, cooperatiu i pràctic, capaç de donar resposta als principals reptes i problemes socials, com ara l'alimentació, la salut, les desigualtats socials, la pobresa i els efectes de l'envelliment, de la globalització i dels canvis demogràfics. Una peça clau en l'estructura dels estudis i de la recerca que podem oferir a la comunitat universitària són uns espais que fomentin les relacions interpersonals i la concurrència dels diferents col·lectius de tota aquesta comunitat que permetin la transmissió dels valors de la universitat i on es generin relacions socials.

El Pla Estratègic Horitzó 2030 inclou un objectiu específic sobre responsabilitat social: «Responsabilitat en la transformació social mitjançant la generació i la transferència de coneixement».

Compromís social en la docència i en la recerca

Els compromisos socials de la UAB amb la docència i la recerca queden recollits en el mateix Pla Estratègic Horitzó 2030. Són els següents:

Qualitat docent: Oferta docent multidisciplinària, multilingüe i capaç de donar resposta a les necessitats de la societat, amb el suport de la recerca i de models pedagògics innovadors i de qualitat

1. Disposar d'una oferta docent heterogènia, flexible i adequada a les demandes de la societat, com és el fet d'oferir títols flexibles (plans d'estudi oberts), interdisciplinaris, duals, multilingües i en col·laboració amb altres universitats; incorporar als plans d'estudi, als cursos i als materials continguts que preparin els estudiants per a viure i treballar en una societat global i diversa, i oferir estudis de qualitat per a complementar l'oferta oficial en totes les etapes de la vida.
2. Potenciar l'ús de models pedagògics innovadors i adaptats a les diferents necessitats d'aprenentatge, com són garantir la igualtat d'oportunitats de tot l'alumnat, incorporar a les titulacions l'aprenentatge i el desenvolupament de competències en un servei real a la comunitat (aprenentatge servei), i crear mecanismes per a reconèixer i recompensar els models pedagògics innovadors i les millors pràctiques docents de la universitat.
3. Promoure la qualitat docent i establir mecanismes de control i millora per tal de continuar sent un referent en aquest àmbit, com ara implantar un sistema integral de la qualitat a la universitat i incorporar nous instruments i indicadors per a avaluar la docència.

Responsabilitat social: Responsabilitat en la transformació social mitjançant la generació i la transferència de coneixement

1. Equiparar la recerca amb les millors institucions internacionals, com ara aconseguir presència de la UAB en les xarxes de recerca de tots els àmbits científics, tant nacionals com internacionals; aconseguir que els grups de recerca de la UAB siguin referents a escala nacional i internacional en la producció científica i en els projectes d'alt impacte, tant des d'una perspectiva científica generalista com des d'una perspectiva transversal.
2. Generar un ecosistema innovador i emprenedor a la UAB; així, fer interactuar estudiants i empreses en la recerca per a afavorir la transformació social, i disposar d'espais, eines i plataformes per a aconseguir la interacció dels estudiants amb les empreses, les institucions i la ciutadania.
3. Impulsar la transferència de coneixement a la societat en tots els àmbits per a afrontar els desafiaments de l'entorn, com ara incrementar l'activitat de transferència de coneixement i el corresponent impacte social i econòmic; consolidar el Hub b30 d'innovació com a referent d'innovació, i disposar d'un equip de prospecció capaç d'identificar les demandes de coneixement de la societat i canalitzar-les a l'interior de la UAB per tal de donar-los resposta.

Estructures, unitats i programes estratègics

La responsabilitat social està impregnada en moltes àrees de la universitat. En aquest informe en destaquem tres: l'Observatori per a la Igualtat, la Fundació Autònoma Solidària (FAS) i l'Àrea de Gestió de la Recerca.

L'Observatori per a la Igualtat té l'objectiu de dotar la universitat de plans d'acció i de polítiques per a corregir les possibles situacions de desigualtat detectades i promoure la creació d'unes condicions i d'un entorn de treball i d'estudi igualitaris, lliures de sexisme i discriminacions. Algunes de les tasques i funcions encomanades a aquest observatori són la realització d'estudis de diagnòstic i el disseny d'indicadors per a mesurar el grau de sexisme a la UAB i la situació de les persones amb discapacitat o l'elaboració de plans d'actuació en matèria de gènere, LGTBI i discapacitat, entre d'altres.

La Fundació Autònoma Solidària impulsa i coordina el Campus Ítaca, un programa de transició de l'educació secundària a la universitat per a col·lectius vulnerables, creat amb l'objectiu de reduir l'abandonament escolar prematur i d'acostar l'alumnat de secundària a la universitat. Cada edició del campus consta de dues tandes de set dies d'activitats lúdiques, artístiques, esportives, tallers, activitats de raonament, etc.

La UAB, per mitjà de l'Àrea de Gestió de la Recerca, participa en el projecte SeeRRI (*Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation*). L'objectiu d'aquest projecte és avançar cap a un model d'ecosistemes R+I més sostenibles, que incloguin tots els actors del territori, i incorporar-hi els principis de la recerca i innovació responsable (RRI).

2.3. La responsabilitat social a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)

La responsabilitat social (RS) és un àmbit inherent a la funció i la missió pròpies d'una universitat pública. Però, més enllà del que es poden qualificar d'activitats naturals i tradicionals, més vinculades a la formació i a la recerca científica, les universitats poden contribuir d'una manera significativa al benestar social de la seva comunitat, del seu entorn i del món global, incorporant-hi aspectes com la inclusió social, la solidaritat i la sostenibilitat o el reforç de vincles i lligams positius.

Sensible a aquesta responsabilitat, recollida en els Estatuts, des de fa anys, la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) ha anat desenvolupant activitats molt diverses a partir del compromís social, personal i col·lectiu, que s'han anat institucionalitzant progressivament en polítiques i plans emmarcats en conceptes com la cooperació per al desenvolupament, la sostenibilitat o la igualtat. Per tal de generar un marc general, l'any 2011 es van formular les línies clau d'una política d'RS de la UPC, que al cap de nou anys continuen vigents, i s'ha progressat en nombrosos fronts. L'actual Consell de Govern de la UPC s'ha compromès amb el Pla d'Actuacions (2018-2021) a fer progressar d'una manera significativa aquest àmbit, mitjançant canvis estratègics, institucionals i organitzatius, amb un nou pla.

«Canvia el món amb la UPC», el nou Pla de Compromís Social en el marc de l'adopció dels Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030

L'Agenda 2030 de les Nacions Unides, aprovada l'any 2015, és un referent obligat per a la UPC. Tant les universitats catalanes de l'ACUP amb el Projecte #UODS (ACUP, 2019), com les universitats de l'Estat espanyol, s'han definit en relació amb el seu compromís amb l'Agenda 2030 de les Nacions Unides (CRUE, 2019).

La UPC adopta aquest nou marc de referència compartit en les diferents línies de responsabilitat social, amb l'objectiu de contribuir activament a assolir els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) a les activitats pròpies, i per això, durant l'any 2020, ha elaborat el Pla Impulsor del Compromís Social «Canvia el món amb la UPC». Aquesta estratègia institucional té per objectiu activar els mecanismes catalitzadors que han d'ajudar a desplegar les diverses estratègies sectorials de cooperació, inclusió, igualtat, sostenibilitat, etc.

Compromís social en la docència

El compromís social s'incorpora a la docència d'una manera transversal i obligatòria per mitjà de la competència genèrica de sostenibilitat i compromís social, inclosa en el perfil de tots els graduats de la UPC. A més a més, la universitat promou el desenvolupament d'una oferta de titulacions que aborden específicament els reptes del desenvolupament sostenible, fonamentalment en l'àmbit dels màsters.

Compromís social en la recerca i la transferència

La UPC ha consolidat en els darrers anys el seu paper com a agent clau per al progrés d'una economia que cada vegada més es basa en el coneixement i la innovació. La universitat ha refermat el seu rol com a agent de transformació per a les empreses i per a la societat. L'activitat de recerca vinculada a la sostenibilitat i el desenvolupament humà té una dimensió significativa i creixent. D'altra banda, el 2013 la UPC es va adherir a la Carta Europea de l'Investigador i al Codi de Conducta per a la Contractació d'Investigadors. L'any 2017 la UPC va obtenir el segell de la *Human Resources Strategy for Researchers*.

En l'àmbit de les relacions universitat-empresa, la UPC impulsa cada any nombrosos convenis i projectes de recerca, fa possible la creació de noves empreses de base tecnològica, així com la generació i l'explotació de patents, i ofereix serveis científics i tècnics, a més d'espais que la posa a l'abast del seu entorn per generar progrés i ocupació.

Estructures, unitats i programes estratègics

Al llarg dels anys, s'han articulat i desplegat estratègies i programes sectorials en les diverses dimensions de l'RS, així com programes i projectes específics. Són els següents:

- » III Pla d'Igualtat (2016-2020), amb deu línies estratègiques i diversos projectes clau, com l'accés de les noies a la tecnologia o la lluita contra el sostre de vidre, entre d'altres.
- » I Pla d'inclusió (2017-2020), estructurat en tres objectius (UPC Sensible, UPC inclusiva i UPC Accessible) i tres àmbits principals d'incidència (Espais, Docència i Serveis).
- » Sostenibilitat, amb actuacions en els àmbits de gestió que s'estructuren mitjançant diversos plans o polítiques estratègics (Estratègia UPC Recircula 17-20, Pla UPC Energia 2020, Política de mobilitat, Pla de Biodiversitat de la Torre Girona). L'any 2019, la UPC va aprovar la Declaració sobre l'Estat d'Emergència Climàtica i va iniciar l'activitat del Hub Recircula UPC-AMB, de coneixement i pràctica de l'economia circular.
- » Pla de Cooperació 2021, que consolida l'acció que des del 1992 es porta a cap per al desenvolupament en països en vies de desenvolupament, amb una cinquantena de projectes anuals i la participació d'unes 300 persones, entre estudiantat, professorat i PAS.
- » Voluntariat, una estratègia per la qual, des del 2015, s'articulen diversos programes de voluntariat social i tecnològic en coordinació amb entitats socials de l'entorn.
- » *Alumni*, destinat a l'orientació professional, l'assessorament en la cerca de feina i el suport en la gestió de la carrera professional dels titulats/estudiants de la UPC, que arriba a unes 1.900 persones cada any, entre estudiants i titulats. UPC-Alumni ha assolit la xifra de 61.926 membres en finalitzar el curs 2018-2019, 2.989 dels quals són UPC-Alumni Premium i 75 són empreses i institucions que donen suport al projecte.

2.4. La responsabilitat social a la Universitat Pompeu Fabra (UPF)

Des de la creació de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), els seus estatuts recullen principis relacionats amb la responsabilitat social, com la igualtat, la cooperació, la inclusió i el desenvolupament sostenible.

L'any 2012 es va crear el Programa de Responsabilitat Social per a aixoplugar l'activitat que ja s'estava fent a la universitat en els àmbits enunciats, i l'any 2013, la universitat va ser pionera en la creació d'un vicerectorat específic sobre responsabilitat social.

Des d'aleshores, han seguit els suports estratègics i normatius que institucionalitzen la responsabilitat social a la universitat, com ara la Política de sostenibilitat ètica de la Universitat Pompeu Fabra, aprovada el 2014; la inclusió del compromís social com a eix transversal del Pla Estratègic de la UPF per al període 2016-2025, o el recentment renovat Codi ètic, que emmarca els valors de la universitat en relació amb els ODS. També al llarg dels darrers anys s'han anat elaborant i renovant els plans de programes sectorials, com el Pla d'Igualtat o el Pla d'Inclusió, entre d'altres.

Estratègia de responsabilitat social universitària en el marc de l'adopció dels Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030

El principal projecte estratègic de la UPF alineat amb els ODS és el Projecte «Benestar Planetari» per a contribuir al coneixement dels problemes que afronta el benestar humà, animal i del planeta.

Algunes de les actuacions dutes a terme fins ara en aquest projecte van encaminades a promoure la recerca entorn del benestar planetari, amb convocatòries d'ajuts adreçades a investigadors i acadèmics, i convocatòries de premis per a estudiants als millors treballs de fi de grau (TFG), treballs de fi de màster (TFM) i tesis doctorals.

L'aposta de la universitat per a imbricar els ODS en l'estratègia institucional i en els programes sectorials es reflecteix en els bons resultats obtinguts en els rànquings d'ODS de Times Higher Education (THE) dels dos darrers anys. El 2019 la UPF va ocupar el 29è lloc del món entre més de 500 universitats que s'hi van presentar, i el 2020 va obtenir 53è entre més de 760 universitats.

Compromís social en la docència i en la recerca

Pel que fa a la docència, més enllà de les 160 assignatures aproximades que treballen algun dels ODS en els estudis de la UPF, s'ha apostat per la creació de mínors que hi estan temàticament vinculats, com el Mínor en Estudis de Gènere o el projecte d'un Mínor en Benestar Planetari.

La promoció de la innovació educativa amb perspectiva social és també un element clau en la formació del professorat per a millorar-li les capacitats per a integrar la perspectiva de gènere o l'atenció a la diversitat. Una altra línia de compromís social en la docència es fa palesa en els projectes d'aprenentatge servei, tant en assignatures com en projectes com el de la Clínica Jurídica.

Més enllà de la docència curricular, trobem accions dins la universitat orientades a enriquir i complementar les habilitats dels estudiants, com ara el Programa Skills UPF.

Així mateix, en els darrers anys, s'han creat diferents premis per a treballs de fi de grau, treballs de fi de màster i tesis doctorals, orientats a temes relacionats amb el compromís social i els ODS (premis en gènere, benestar planetari, responsabilitat social...). D'altra banda, durant el curs 2019-2020, es va obrir la primera convocatòria d'ajuts destinats a finançar activitats d'impacte social de la recerca.

La recerca i la innovació responsable s'ha introduït amb la prestació de serveis de suport tècnic i assessorament al professorat per a incorporar aquest enfocament en la recerca. La UPF ha apostat també per la creació dels centres d'estudis, formats per personal docent i investigador de diferents àmbits, amb l'objectiu de projectar activitat investigadora d'una manera transversal. En aquesta línia, s'ha creat el Centre d'Estudis sobre Sostenibilitat, el Centre d'Estudis de Gènere o l'UPF-Centre for Animal Ethics, entre d'altres.

D'altra banda, la Comissió Institucional de Revisió Ètica de Projectes (CIREP-UPF), en funcionament des del 2014, contribueix a millorar els estàndards ètics en la recerca a la universitat, que actualment té uns 100 projectes vius que treballen algun dels ODS.

Estructures, unitats i programes estratègics

Com hem comentat a la introducció, el 2012 es va crear el Programa de Responsabilitat Social per a aixoplugar els diferents iniciatives i serveis sobre aquests àmbits que ja hi havia a la UPF d'una manera atomitzada. La coordinació del programa, en una clara mostra de voluntat d'institucionalitzar la responsabilitat social, recau en el Gabinet del Rectorat. Les actuacions i els serveis que en formen part depenen de diverses unitats de gestió, que relacionem tot seguit:

UPF Solidària, que és la marca sota la qual s'adscriuen les accions de solidaritat, cooperació al desenvolupament i voluntariat. Està assignada a l'Àmbit de Responsabilitat Social de la Unitat de Comunicació i Projecció Institucionals del Gabinet del Rectorat.

UPF Igualtat, amb el Pla d'Igualtat Isabel de Villena (2018-2022), vigent a la universitat, que és el segon pla estratègic d'aquest àmbit i aprofundeix en les polítiques d'igualtat iniciades amb el primer pla. La Unitat d'Igualtat la gestiona i la forma personal acadèmic (directora) i tècnic, que es coordina amb l'Àmbit de Responsabilitat Social i depèn de la Unitat de Comunicació i Projecció Institucionals del Gabinet del Rectorat.

UPF Inclusió, un programa que preveu dos àmbits d'actuació recollits en el vigent Pla d'Inclusió 2017-2021: el de les persones amb necessitats especials, que gestiona el Servei d'Atenció a la Comunitat Universitària, i el de les persones en risc d'exclusió socioeconòmica, gestionat per l'Àmbit de Responsabilitat Social.

UPF Saludable, la marca amb la qual es promou el pla de model estratègic d'universitat saludable per als propers quatre anys, aprovat el 2019 i que gestiona l'Oficina de Prevenció i Riscos Laborals i Promoció de la Salut.

UPF Sostenible, que s'encarrega de la gestió mediambiental, en coordinació amb el Servei d'Infraestructures i Patrimoni i té entre els seus objectius fer sostenible la gestió de la universitat i sensibilitzar la comunitat universitària.

Programa d'Activitats de Compromís Socials (PACS), que consisteix en el conjunt d'activitats de caire social que es poden fer, durant curs acadèmic, sobre qualsevol dels temes compresos en el marc del compromís social (solidaritat, voluntariat, igualtat, inclusió, sostenibilitat...).

2.5 La responsabilitat social a la Universitat de Girona (UdG)

La Universitat de Girona (UdG) té com a un dels objectius institucionals la millora i el progrés de la societat. Per tant, l'impacte social de la universitat és fonamental a l'hora d'assolir aquest objectiu. La pròpia naturalesa de la institució, la seva dimensió en nombre d'estudiants i de personal que hi treballa, la ubicació dels tres campus a la ciutat de Girona i les fortes aliances territorials fan que l'impacte social sigui un dels punts forts de la universitat, que ha de ser potenciat per mitjà de polítiques actives. Per exemple, en aquest moment hi ha un vicerectorat específic destinat a Territori i Compromís Social, o un pla estratègic centrat en la suma d'intel·ligències. A continuació s'aniran resseguint alguns elements del seu impacte social:

Des del punt de vista de la **docència**, en tots els graus s'hi incorporen un seguit de competències generals (que són transversals) amb l'objectiu que els estudiants que es formen en graus i màsters siguin ciutadans responsables, crítics i sensibles a tots els temes socials. Una de les línies que s'està desenvolupant és el disseny d'una assignatura optativa per a tot l'estudiantat centrada en els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

Pel que fa a la **recerca**, la Universitat de Girona disposa de nombrosos grups de recerca que tenen una incidència directa en l'impacte social (<https://www.udg.edu/ca/investiga/Recerca/Grups-de-recerca>). Hi ha també instituts de recerca, com l'Institut de Medi Ambient, l'Institut de Recerca Educativa o l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida, per posar-ne algun exemple (<https://www.udg.edu/ca/estructura/instituts-de-recerca>).

Quant a **càtedres**, la Universitat de Girona en té actualment 35, destinades a temes molt diversos. És una de les universitats de l'Estat espanyol que té un nombre més alt de càtedres. Aquest factor s'ha de relacionar amb la possibilitat que ofereix una estructura com la càtedra de fer que la universitat sigui present en tot el territori, més enllà de la ciutat de Girona, i de poder establir xarxes amb entitats, ajuntaments, fundacions o empreses que actuen

com a patrons externs de les càtedres i contribueixen a la difusió de la recerca i de la transferència a tota la societat (<https://www.udg.edu/ca/estructura/catedres>).

Els **campus sectorials** són una altra estructura que contribueix enormement a l'impacte social. Aquests campus tenen per objectiu facilitar la relació entre les empreses i institucions i la UdG, així com impulsar la transferència de coneixement per a estimular el creixement social i econòmic mitjançant la innovació. Actualment la UdG disposa de vuit campus sectorials (<https://www.udg.edu/ca/campusempresa/campus-sectorial>).

També cal destacar la creació de dues noves comissions que enforteixen les relacions amb el territori i la societat, a petició del Consell Social de la universitat. Una és la **Comissió de Centres de Secundària del Consell Social**, orientada a enfortir la relació amb els centres de secundària, i l'altra és la **Comissió de Territori del Consell Social**, dedicada a promoure la relació amb el territori per mitjà dels ajuntaments.

Hi ha una altra estructura destinada especialment al compromís social: és l'anomenada **Unitat de Compromís Social**. L'activitat d'aquesta unitat té per objectiu incidir en el desenvolupament de competències transversals en els estudiants que promoguin el seu desenvolupament integral i contribueixin a formar-se com a ciutadans actius i responsables socialment, i que amb això la universitat sigui percebuda com una institució compromesa èticament i socialment, implicada amb el territori i valuosa per a la societat per la seva contribució a la solidaritat, l'equitat i la justícia social. A continuació descrivim algunes de les activitats habituals i d'altres de nova creació relatives als **set àmbits** que són competència de la Unitat de Compromís Social i que, òbviament, estan alineades amb els ODS:

El voluntariat: La UdG té 1.331 voluntaris. En nombres relatius, és la universitat de l'Estat espanyol que en té més. Els voluntaris tenen a la seva disposició uns 15 cursos de formació i 244 activitats diverses, que són avaluades pel servei universitari, per l'entitat que les acull i pels mateixos estudiants, que s'autoavaluen; tot això per mitjà d'una metodologia activa com és l'aprenentatge servei. A més del voluntariat en el territori, la UdG comença a oferir la possibilitat de fer voluntariat internacional.

La cooperació universitària per al desenvolupament: La UdG ha convocat d'una manera ininterrompuda una convocatòria de cooperació internacional des del 1996. L'import de la convocatòria ha oscil·lat entre 50.000 i 100.000 euros, depenent de la disponibilitat pressupostària. En el marc de la convocatòria –que ha estat renovada no fa gaire per a incorporar-hi explícitament els ODS–, a part d'executar la filosofia de la cooperació per al desenvolupament, que és posar al servei d'altres comunitats l'expertesa universitària, també s'hi han pogut fer pràctiques i elaborar treballs finals de grau.

La combinació dels objectius i recursos del voluntariat i de la cooperació per al desenvolupament han generat una nova acció, que actualment s'està materialitzant. Es tracta d'una convocatòria d'acció social al territori que compta amb la complicitat de les 158 entitats del territori. L'objectiu d'aquesta iniciativa és que la universitat, mitjançant les seves activitats habituals, doni respostes als problemes reals del territori o els resolgui.

La igualtat de gènere: A la UdG hi ha una alta activitat de sensibilització (ús adequat de llenguatge, protocol contra l'assetjament, commemoracions del 8 de març i del 25 de novembre...) i formació adreçada a cada col·lectiu de la comunitat (cursos, conferències, tallers, seminaris...). També s'han aprovat dues normatives («Normativa per al canvi de nom sentit de les persones de la comunitat transsexual de la UdG» i «Normativa de la Universitat de Girona d'exempcions docents per a la intensificació de recerca després d'un permís de maternitat») i s'ha iniciat l'elaboració del nou Pla d'Igualtat de Gènere de la UdG.

La inclusió: la UdG vol ser una universitat inclusiva, més enllà del que marca la llei. Actualment, per mitjà de l'Àmbit d'Inclusió de la Unitat de Compromís Social, s'atenen uns 150 estudiants que tenen algun tipus de discapacitat, necessitat educativa o malaltia crònica. Durant el curs 2019-2020, a més, es va oferir un curs inclusiu de 30 crèdits per

a estudiants amb discapacitat intel·lectual, i també una assignatura optativa del grau de Treball Social a la qual es poden matricular els usuaris de serveis socials.

La sostenibilitat ambiental: L'activitat de la UdG es distribueix en diversos àmbits: Mobilitat, Espais, Gestió de Residus i Formació/Sensibilització. Destaquen, per exemple, la plataforma Fes Edit per a compartir places de cotxe, el lloguer de bicicletes o la compra de bicicletes elèctriques, l'Hort Ecosolidari o la conversió de 350 m² d'aparcament en una nova zona de pícnic, entre d'altres. En la darrera edició del rànquing internacional *GreenMetric World University Ranking on Sustainability*¹³, que mesura el grau de sostenibilitat de les universitats d'arreu del món, la Universitat de Girona, tot i haver augmentat la participació en més de 60 universitats, ha pujat 12 posicions a escala mundial respecte a l'anterior, i se situa en el 93^è lloc de les 780 universitats dels 83 països que hi participen.

La promoció de la salut: Durant el curs 2018-2019, es va crear un grup de treball format per la Unitat de Compromís Social, el Servei d'Esports i l'Oficina de Salut Laboral de la UdG. Aquest grup té per objectiu integrar, planificar i desenvolupar un projecte compartit de salut amb un compromís d'articulació amb les accions i estratègies que ja es desenvolupen en el si de la universitat. A partir d'aquest grup, s'ha dissenyat una pàgina web, *UdGsalut* (<https://www.udg.edu/ca/viu/UdGsalut/Receptes-saludables>), que ja es pot consultar en l'apartat «Viure la UdG».

La formació per a sèniors: El Programa de Formació Universitària per a Més Grans de 50 Anys de la UdG es va iniciar el curs 2005-2006 i ha anat creixent, fins a tenir 122 estudiants durant el curs 2018-2019. Les bases del programa són el diàleg intergeneracional i l'oferta variada i flexible de matèries.

2.6. La responsabilitat social a la Universitat de Lleida (UdL)

La responsabilitat social és un dels valors institucionals per mitjà dels quals la Universitat de Lleida (UdL) vol ser reconeguda i percebuda. Així ho posava de manifest el Pla Estratègic en definir-la com una «entitat pública al servei de les persones orientada a complir amb qualitat i excel·lència les funcions essencials que té encomanades i contribuir així al progrés integral de la societat, gestionant la seva tasca d'acord amb els valors socialment responsables, la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, i els estils de vida saludables». La translació d'aquest valor a la realitat pràctica ha de tenir com a efecte primordial contribuir a millorar les condicions de vida de la ciutadania. Aquest valor, juntament amb el compromís, la integritat, el respecte i la vocació de servei, entre altres valors recollits en el Codi ètic, poden i han d'inspirar l'actuació de cada membre de la comunitat universitària en la cooperació i el treball conjunt per a la consecució de la missió i la finalitat de la UdL. Recentment, dins la Universitat de Lleida, s'ha inaugurat una nova etapa en aquest àmbit amb la voluntat d'aglutinar en una mateixa àrea diverses iniciatives per a conferir-los més impuls i aprofitar les sinergies que s'hi puguin crear. L'eix vertebrador d'aquesta nova àrea és el compromís social, la promoció de la igualtat i la no discriminació, l'atenció a la diversitat i la cooperació fonamentada en el valor solidaritat. Es tracta de la coordinació de compromís social, igualtat i cooperació, amb el desenvolupament de la qual es vol reforçar el propòsit de posar les capacitats, el prestigi i el coneixement de la universitat al servei de la societat. Justament des d'aquests paràmetres és com entenem la responsabilitat social.

¹³ La darrera edició publicada del rànquing *GreenMetric World University Ranking on Sustainability* correspon a l'any 2019: <http://greenmetric.ui.ac.id/overall-rankings-2019/>

Estratègia de responsabilitat social universitària en el marc de l'adopció dels Objectius de desenvolupament sostenible i de l'Agenda 2030

La universitat ha d'orientar el coneixement a la transformació social amb la finalitat d'eradicar les desigualtats existents i promoure un món més humà, més just, més respectuós amb les persones i amb el medi ambient. Aquests plantejaments de la UdL s'incardinen en el marc col·lectiu, d'àmbit universal, com és l'Agenda 2030. Així, vol implementar els principis dels ODS mitjançant la gestió i el govern de la universitat en els diferents aspectes. Per això s'ha adoptat com a estratègia un pla per a l'aplicació de l'Agenda 2030 a la UdL i des de la UdL, sota l'empareda del qual s'estan desenvolupant accions en diversos àmbits articulats en tres grups de treball oberts a tota la comunitat universitària: col·lectius PDI, PAS i alumnat.

S'estan intensificant les activitats en l'àmbit de la sostenibilitat (adopció d'una declaració d'emergència climàtica), es promouen accions específiques en eficiència energètica (la reducció de consums energètics mitjançant el projecte anomenat Teulades Actives), i mobilitat (s'ha adoptat un pla de mobilitat intercampus), es fomenten les bones pràctiques (s'ha elaborat la *Guia de bones pràctiques ambientals*, alineades amb els ODS), es fan cursos, jornades de formació i activitats de sensibilització, es reforça la Política institucional d'Accés Obert de la Universitat de Lleida i es fomenten les pràctiques saludables destinades a la comunitat universitària (forma part de la Red Española de Universidades Saludables).

En l'àmbit de les aliances, es participa en les xarxes i en els òrgans col·lectius creats al respecte dins el sistema universitari català. En lideratge social, s'enforteix el compromís públic de la universitat i de la implicació d'aquesta en l'abordatge dels ODS, s'inicia i es facilita el diàleg i l'acció intersectorial, i es pretén enfortir el vincle de la universitat amb altres agents de la societat.

S'ha establert el Concurs Idea-UdL-ODS d'idees de negoci innovadores per a l'assoliment dels Objectius de desenvolupament sostenible.

La UdL, amb la voluntat d'obtenir una opinió externa sobre la seva tasca de desplegament dels ODS, es va presentar amb 5 objectius al *THE University Impact Rankings 2019 by SDG: partnerships for the goals* i, en tots els resultats publicats, ha obtingut unes puntuacions notables i, en un cas (objectiu 4), excepcionals.

Compromís social en la docència i en la recerca

La visió de la UdL és ser una universitat de prestigi i un referent en les seves pròpies àrees d'especialització, arrelada al territori i, alhora, oberta al món, que valori i faci visible tot el seu potencial com a institució que contribueix al desenvolupament i al progrés integral de la societat. Pel que fa a la docència, aquesta visió es concreta en una constant adaptació dels ensenyaments de grau, màster i doctorat a les necessitats de l'entorn i de la societat. Aquesta adaptació es porta a terme tant pel que fa al perfil de les titulacions que s'ofereixen com a les metodologies per a assolir la qualitat competencial adequada dels titulats. Així, les pràctiques obligatòries en empreses i institucions, la formació dual o el Projecte d'Aprenentatge Servei (ApS) són estratègies formatives ben arrelades a la UdL, que permeten millorar la formació dels estudiants i alhora faciliten una col·laboració més propera a la societat.

La recerca, a la UdL, també s'entén com una manera de contribuir a millorar la qualitat de vida de les persones. L'organització d'aquesta recerca es basa en quatre centres de recerca, dedicats cadascun a una especialitat però que treballen coordinadament, cada centre des de la seva àrea d'especialització, entorn d'alguns dels grans problemes que afecten la humanitat, sense perdre'n la visió sistèmica i actuant en els diferents aspectes clau d'aquests problemes.

Les càtedres universitat-empresa són igualment instruments per a establir línies de treball conjuntes entre la universitat i les empreses o institucions, i assessorar aquestes en innovació, desenvolupament i formació.

Estructures, unitats i programes estratègics

La UdL disposa de diverses estructures, unitats i programes estratègics.

Les unitats vinculades específicament a la responsabilitat social són les següents: Unitat de Desenvolupament i Cooperació, que té per objectiu formar i afavorir la solidaritat de la comunitat universitària i la ciutadania envers la situació de desigualtat entre països i entre persones; el Centre Dolors Piera d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les dones, que respon al compromís de la universitat d'introduir la igualtat d'oportunitats i la perspectiva de gènere d'una manera transversal en tots els àmbits de treball: la gestió, la docència i la recerca.

El Programa Tu fas UdL, mitjançant el qual la UdL dona suport a l'estudiant amb beques i ajuts diversos, i preserva els principis d'equitat i igualtat d'oportunitats: beques salari, ajuts per a habitatge o desplaçament, beques d'introducció a la recerca i ajuts a l'estudi per a estudiants en situacions socioeconòmiques greus.

El Programa UdLxTothom forma part dels serveis que ofereix la UdL, i té la finalitat de garantir la inclusió en el si de la universitat de totes les persones amb diversitat funcional que formen part de la comunitat universitària.

El Programa UdL Acompanya - Programa Nèstor consta d'accions d'acollida, formatives i informatives, assessorament en l'àmbit acadèmic i professional i mentories en les quals els estudiants de cursos superiors ajuden estudiants de nou accés en l'orientació integral.

El Programa UdL-Refugi inclou la participació en el projecte d'acollida vehiculat en l'Acord-marc de col·laboració entre diversos departaments de la Generalitat de Catalunya i les universitats públiques i privades catalanes per a establir un programa que faci possible reprendre els estudis universitaris a Catalunya a persones refugiades provinents del Líban.

Pel que fa al Programa d'Orientació i Inserció Laboral, durant sis anys consecutius, la UdL ha signat el conveni de col·laboració entre el Departament d'Empresa i Coneixement de la Generalitat de Catalunya i les universitats catalanes per a millorar l'ocupabilitat dels joves estudiants i dels graduats, l'acompliment de criteris quantitatius i qualitatius del qual ha estat important.

2.7. La responsabilitat social a la Universitat Rovira i Virgili (URV)

La Universitat Rovira i Virgili, creada l'any 1991, és una universitat amb valors, compromesa a cercar solucions per als reptes socials mitjançant la generació de coneixement i la formació de professionals i ciutadans preparats i crítics, competitius en qualsevol mercat laboral internacional. Per aconseguir-ho, ofereix una àmplia gamma de possibilitats educatives per mitjà de 59 titulacions de grau, 53 màsters universitaris (incloent-hi 2 titulacions Erasmus Mundus), 25 programes de doctorat i més de 40 títols propis de postgrau, i ho fa des de 12 facultats i escoles, 23 departaments i 4 centres adscrits. El nombre d'alumnes supera la xifra de 14.000 (11.500 de grau, gairebé 1.600 de màster i 1.300 de doctorat).

Així mateix, ha assolit un reconeixement internacional avalat per les dades dels principals rànquings. La URV ha estat classificada entre les primeres 600 universitats del món segons l'*Academic Ranking of World Universities 2020*, entre les primeres 200 universitats del món segons el *Times Higher Education Impact Rankings (THE) 2020* i actualment ocupa la posició 101-150 del món entre les universitats amb menys de 50 anys d'edat, segons el *THE Young University Rankings 2020*. Quant a la internacionalització de la seva oferta formativa, cal destacar que el curs 2018-19, un 34% dels estudiants de postgrau provenien de l'estranger, incloent-hi països com l'Equador, Colòmbia, Itàlia o Xina.

La Llei de Creació de la URV especifica en el preàmbul que «la universitat ha d'actuar com a motor de progrés cultural, científic i tècnic de les comarques meridionals de Catalunya», mandat que ha esperonat sempre l'actuació de la universitat en el territori que li és propi, una perspectiva territorial compatible amb la seva irrenunciable visió internacional.

Així, l'Estatut de la URV li atorga la responsabilitat «d'assumir el paper de motor d'un desenvolupament humà, responsable i sostenible, sobretot en l'àmbit social, cultural i econòmic de les comarques meridionals de Catalunya, mitjançant la recerca independent, la transmissió i l'aplicació del coneixement». El mateix Estatut estableix que la raó de ser de la universitat ha d'estar orientada als objectius següents:

- » «Facilitar l'accés del màxim nombre possible d'estudiants d'arreu a l'educació superior.
- » »Afavorir el pensament crític, la cultura de la llibertat i el pluralisme, i la transmissió dels valors propis d'una societat democràtica, oberta i solidària; en particular, el respecte als drets humans i al medi ambient, l'educació per la pau i la cooperació internacional, especialment amb els països empobrits.
- » »Assolir els nivells d'excel·lència més alts en els processos d'ensenyament i aprenentatge de nivell superior, amb la finalitat de proporcionar a les persones el màxim grau de capacitació al llarg de la vida, contribuint al seu desenvolupament com a ciutadans i com a professionals.
- » »Generar, transferir i socialitzar el coneixement amb la finalitat d'ajudar al progrés sostingut i sostenible de la societat.
- » »Reivindicar la universalitat del coneixement, inherent a la universitat, com a vehicle de comunicació i diàleg entre els pobles, fomentant la màxima internacionalització de les activitats universitàries.»

Estratègia de Responsabilitat Social de la Universitat Rovira i Virgili en el marc de l'adopció dels Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030

La Universitat Rovira i Virgili és una universitat compromesa amb les persones, sensible a les desigualtats i a les realitats socials i econòmiques del territori; una universitat inclusiva, transformadora i solidària, capaç de donar resposta als reptes col·lectius, connectada amb les entitats, les institucions i els agents del territori i que contribueix al desenvolupament i a la transformació social i cultural de l'entorn, i fa de la vida universitària un àmbit per al desenvolupament personal i col·lectiu de la ciutadania.

L'entrada de l'actual Equip de Govern al rectorat al maig del 2018, va suposar un impuls a la responsabilitat social universitària amb la creació del Vicerectorat de Relacions Institucionals, Cultura i Compromís Social, i de l'Oficina de Compromís Social, la qual agrupa un bon nombre de les actuacions que donen contingut al compromís social de la universitat.

A més, la URV, com a institució pública, ha acordat alinear la seva actuació amb els 17 Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de les Nacions Unides de manera que relaciona els seus objectius de govern amb els corresponents ODS, definint un programa d'acció basat en molts dels valors que també inspiren l'Agenda 2030, entre els quals destaquen l'ètica, la responsabilitat professional, l'aprenentatge al llarg de la vida, la recerca amb impacte social, la igualtat, el desenvolupament sostenible, la salut, l'equitat i l'atenció a persones amb dificultats socioeconòmiques.

Aquesta alineació és la base per a l'elaboració de dos dels principals documents de difusió i de rendiment de comptes de la URV:

- » La Visió global: Aquest document respon a l'exercici de la responsabilitat de la universitat davant la societat que la sosté i hi confia; amb aquesta finalitat, posa a la seva disposició els

resultats de l'activitat de la URV, que li proporciona coneixement i cultura per al progrés i el benestar.

- » L'Informe anual de la rectora al Claustre Universitari: Aquest document respon a la necessitat de retre comptes, d'acord amb els eixos del programa de govern emmarcat en els ODS, a la pròpia comunitat que ha confiat en l'Equip de Govern i li demana eficiència, eficàcia i transparència.

Alhora, l'Equip de Govern anima els equips de centres, departaments i instituts a elaborar els seus plans d'actuació i els indicadors corresponents en el marc del ODS.

Compromís social en la docència i en la recerca

El compromís social de la URV en l'àmbit de la docència es relaciona amb quasi tots els ODS, però, específicament, respon a tres: 4. Educació de qualitat, 5. Igualtat de gènere, 8. Treball decent i creixement econòmic. Així, accions com el foment de les terceres llengües; la programació de dobles titulacions que afavoreixen la interdisciplinarietat i la polivalència; l'activació d'assignatures de campus, transversals en tots els ensenyaments, sobre gènere, empreudoria o ocupabilitat, i l'increment en titulacions no presencials o semipresencials són alguns exemples de la voluntat de la universitat per donar resposta, per mitjà de la docència, a aquests objectius.

El compromís social de la URV en el camp de la recerca i la transferència es relaciona amb tots els ODS, atès l'ampli abast temàtic de la seva investigació. Així, durant l'any 2020, per primera vegada, s'ha fet un exercici exhaustiu per a relacionar cadascuna de les publicacions científiques del darrer any amb l'objectiu o els objectius de desenvolupament sostenible corresponents, a fi de conscienciar els investigadors de la transcendència de la seva investigació i de la seva col·laboració al desenvolupament de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

Estructures, unitats i programes estratègics

Amb caràcter general, l'estratègia principal a l'hora de visibilitzar l'impacte social de la URV és relacionar cada activitat amb un objectiu de desenvolupament sostenible, de manera que tant els actors com els receptors de l'activitat comprenguin l'aportació d'aquella activitat al desenvolupament sostenible. Alhora, l'Equip de Govern anima tota la universitat (centres, departaments, instituts, unitats de gestió...) a fer el mateix en el seus àmbits d'actuació.

Amb caràcter més específic, els principals programes sectorials poden dividir-se en tres àmbits. En cadascun d'ells es relacionen, a tall d'exemple i de manera no exhaustiva, alguns d'aquest programes:

Actuacions adreçades a la comunitat universitària

- » Noves modalitats docents per a facilitar l'accés de tothom a l'educació superior i promoure'n l'ocupabilitat.
- » Elaboració i implantació d'eines per al desenvolupament ètic de l'organització.
- » Promoció de noves línies d'ajuts econòmics per a estudiants amb dificultats.
- » Millora constant de les condicions laborals dels treballadors i de les condicions per a l'estudi dels alumnes.
- » Atenció constant a la igualtat de gènere i prevenció de violències masclistes i contra el col·lectiu LGTBI.
- » Foment del sentit de pertinença del personal jubilat.

Activitat de la comunitat universitària amb projecció a la societat

- » Divulgació de la ciència a la societat.
- » Presència d'investigadors de la URV als mitjans de comunicació per a difondre el coneixement científic i els avenços en recerca.
- » Aules culturals obertes a la societat (música, teatre...).
- » Presència de la URV en jornades d'abast nacional i internacional en relació als ODS i a l'impacte social.

Actuacions dissenyades per a donar servei a la societat

- » Impuls de la recerca i la transferència de qualitat, i implantació de programes d'atracció i retenció de talent, amb l'objectiu d'oferir al teixit econòmic i social personal altament qualificat i solucions als reptes de la societat.
- » Impuls de l'emprenedoria.
- » Programació d'activitats de formació i inserció laboral per a col·lectius amb diversitat funcional.

2.8. La responsabilitat social a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Per a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), la seva missió és la transformació social per mitjà dels professionals que forma i gràcies a la recerca i la innovació que genera. Per aquest motiu, decideix anar més enllà del concepte de responsabilitat social universitària (RSU) i treballar la responsabilitat i l'acció social en el marc de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible.

L'Agenda 2030, però, no és tan sols una oportunitat per a la transformació interna, sinó que també ho és per a ressituar el rol de la universitat a la societat i incorporar altres agents a les seves activitats mitjançant un treball col·laboratiu, gràcies a un llenguatge comú i compartit.

Estratègia de responsabilitat social universitària en el marc de l'adopció dels Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030

A començaments del 2016, la UOC va iniciar una reflexió interna sobre quin havia de ser el seu paper en l'agenda transformadora global i com volia relacionar-se amb la societat en un món canviant. El resultat d'aquest debat va donar lloc a l'aposta per incorporar l'Agenda 2030 dins el **Pla Estratègic 2017-2020 de la universitat** (www.uoc.edu/portal/_resources/CA/documents/la_universitat/pla_estrategic_2017_2020.pdf), en concret en l'eix que ha d'impulsar la transformació de la UOC en una universitat global amb més impacte social.

Transcendir l'RSU i posar l'Agenda 2030 en el centre de la transformació de la UOC, doncs, ha estat el resultat d'una decisió estratègica que ha integrat el compromís social a les màximes instàncies del govern de la universitat i ha dotat d'una governança clara el mandat que ha de regir-la fins al 2020.

Compromís social en la docència i en la recerca

La UOC aborda la incorporació de competències que van més enllà d'uns currículums educatius concrets i que són transversals als diferents programes formatius. Entre d'altres, l'alumnat de la UOC adquireix competències digitals, imprescindibles en un món on les tecnologies de la informació i la comunicació tenen una presència en tots els àmbits de la vida. A més, actualment la universitat treballa per incorporar la competència transversal de compromís global i ètic (incloent-hi la perspectiva de gènere) en tots els programes formatius, i per garantir-ne l'adquisició amb

la finalitat de formar persones socialment responsables. Aquesta incorporació en els programes requereix una formació específica del professorat de la UOC que es va posar en marxa a principis del 2019.

Gràcies a l'aprenentatge en línia, és factible fomentar la diversitat a les aules: així, estudiants de contextos geopolítics i socials diferents comparteixen un espai d'intercanvi, interactuen i s'enriqueixen mútuament. Per aconseguir-ho, la UOC impulsa programes de beques amb organismes internacionals, i també pròpies, per a col·lectius vulnerables, a més de mobilitats virtuals, que permetin la democratització i la sostenibilitat de les experiències internacionals. Des de l'inici del projecte l'any 2016, més de 1.400 persones de l'Amèrica Llatina han pogut beneficiar-se de l'experiència.

La UOC com a node de coneixement

La UOC impulsa la seva transformació en un node de coneixement local i global capaç de projectar el coneixement generat a la universitat més enllà dels límits físics i d'enriquir-lo amb contribucions externes. Per a la UOC, obrir el coneixement que genera sistemàticament és una aposta de futur i precisament per això ha impulsat el **Pla d'Acció de Coneixement Obert**, que ha de facilitar i garantir el trànsit cap a una nova manera d'entendre la universitat.

L'Agenda 2030 permet visibilitzar i potenciar la relació de la investigació feta a la UOC i la incidència que té en la millora de la societat que l'acull. En són exemples el grup de recerca DIMMONS (https://www.uoc.edu/portal/ca/in3/recerca/grups/digital_commons), que ha impulsat la millora de la política en economia col·laborativa de Barcelona i que participa d'una xarxa internacional de ciutats; el grup de recerca CareNet (<http://carenet.in3.uoc.edu/ca/>), que contribueix amb les seves investigacions al paper de les cures en la gestió de desastres; el projecte Decidim (<https://decidim.org/>), que promou societats més democràtiques i participatives que estan fent servir diferents consistoris municipals arreu del món, o l'eHealth Center (<https://www.uoc.edu/portal/ca/ehealth-center/coneix/index.html>), que té com a objectiu un canvi de paradigma en la salut i empoderar els ciutadans i professionals mitjançant la tecnologia.

Estructures, unitats i programes estratègics

La UOC, mitjançant el Pla Global, treballa amb diferents sistemes universitaris pel reconeixement de l'educació superior en línia de qualitat i per incorporar-lo a fi de millorar l'accés i la cobertura universitaris. Per a aconseguir-ho, treballa freqüentment amb agències de qualitat i secretaries d'educació superior, entre d'altres, a Mèxic, Xile, Jordània i l'Equador perquè desenvolupin els seus propis models d'acreditació i assegurement de la qualitat de l'aprenentatge en línia i augmentar així l'accés i la cobertura a la universitat a totes les persones. A més, ha treballat amb institucions educatives en el procés d'incorporar noves metodologies virtuals en la seva oferta acadèmica i en el disseny dels seus propis models en línia.

Millorar la conciliació de la vida laboral i familiar i reduir els trajectes innecessaris és un dels objectius en els quals la universitat treballa des de fa uns anys. Gràcies a la seva singularitat, el teletreball, és a dir, la possibilitat de treballar des d'un lloc diferent de l'oficina, és una realitat a la UOC: molts dels seus treballadors s'acullen a aquesta mesura, que redueix el nombre de desplaçaments setmanals i l'estrès que moltes vegades es deriva d'aquests trajectes, i permet compatibilitzar millor les diferents esferes de la vida de les persones. A més, amb aquesta mesura, la UOC contribueix a la consecució de diferents ODS, tant de salut, com de compromís mediambiental o de millora de les condicions de treball.

Precisament en l'àmbit de la salut laboral és on la UOC desenvolupa diferents accions com a **universitat saludable**. La universitat ofereix des de fa anys un servei mèdic adreçat al personal i també consultes de fisioteràpia a les principals seus. En els darrers mesos, a més, ha ampliat els serveis amb una consulta d'atenció psicològica en línia que ha de permetre reduir els riscos psicosocials dels treballadors de la universitat.

El compromís mediambiental de la UOC es materialitza en diferents iniciatives, que actualment s'estan agrupant i enfortint en l'elaboració del Pla d'Acció de Sostenibilitat Mediambiental de la UOC. Una de les principals fites assolides en els últims anys, fruit de la cooperació entre totes les universitats catalanes, ha estat l'adquisició d'energia 100% renovable per al seu consum en els pròxims dos anys. Paral·lelament, disposa de plans de millora de l'eficiència energètica en els edificis.

3. Experiències i bones pràctiques que il·lustren el compromís social de les universitats públiques catalanes

3.1. Experiències de la Universitat de Barcelona (UB)

Títol Programa de suport de la Universitat de Barcelona a Persones Refugiades i Provenients de Zones en conflicte	Objectiu principal de l'experiència El Programa de Suport de la Universitat de Barcelona a Persones Refugiades esdevé una via alternativa i segura de refugi (https://www.acnur.org/vias-complementarias.html) dirigida a contribuir a la promoció de l'accés a l'educació superior d'un col·lectiu (estudiants universitaris) clau en la construcció i reconstrucció de les societats d'acollida i d'origen.
Universitat Universitat de Barcelona	
Paraules clau [refugi], [educació], [inclusió], [universitat], [Agenda 2030]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

El setembre del 2015 s'endegà l'actual programa per a fer front al repte que suposa el desplaçament massiu de persones refugiades procedents de Síria i a la crisi dels refugiats a escala global, tenint en compte que, segons les dades de les Nacions Unides, només un 1% de les persones refugiades en edat universitària tenen accés a l'educació superior.

L'objectiu general del programa és donar suport a persones refugiades i provinents de zones en conflicte perquè puguin continuar la seva trajectòria acadèmica. El programa s'articula en dos camps d'actuació principals: d'una banda, el suport acadèmic i la integració social de l'alumnat i, d'altra banda, el treball en xarxa i la cooperació interinstitucional i internacional.

Destinataris i actors involucrats

La majoria dels estudiants que formen part d'aquest programa procedeixen de Síria, però també n'hi ha de l'Afganistan o el Pakistan. Es prioritza l'atenció de joves que encara es troben en zones de conflicte i, dins aquest grup, dels col·lectius que, per raons polítiques, religioses, d'orientació sexual, etc. veuen vulnerats els seus drets.

Per facilitar aquest suport, s'ha teixit una xarxa interna de treball amb una vintena de grups, departaments i àrees de la UB, una xarxa interuniversitària de col·laboració (amb la UPC, la UAB, la Xarxa Vives d'Universitats, l'ACUP, la CRUE i el CoimbraGroup) i una xarxa externa a la UB que inclou administracions públiques, centres educatius, empreses i entitats de l'àmbit del refugi.

Actuacions i resultats obtinguts

L'acció central és el Curs de Transició a la Universitat i Formació en Drets Humans i Cultura de Pau, cofinançat per la UB i l'Ajuntament de Barcelona, que ofereix beques integrals a persones refugiades i provinents de zones en conflicte per a l'aprenentatge del català i el castellà, i l'aterrament en la realitat social, econòmica i educativa de l'entorn.

Un cop superat el curs o bé per altres vies d'accés, el programa ofereix suport a estudiants refugiats o en situacions afins perquè puguin accedir a estudis universitaris i a cursos d'idiomes. Igualment, en funció del cas, els proporciona allotjament.

D'altra banda, en el marc del programa, s'ha impulsat el projecte Mare Nostrum: Solidaritat local, diàleg i construcció plural de la pau des de l'exili i s'ha participat en els projectes de cooperació inHERE i RESCUE.

A l'inici del curs 2019-2020, hi haurà 43 persones refugiades i provinents de zones en conflicte que estudiïn a la Universitat de Barcelona, si bé més d'un centenar s'hauran pogut beneficiar de mesures relacionades amb l'allotjament.

La iniciativa ha valgut a la UB el premi Magisterio (2017), i ha estat seleccionada pel Catàleg de Bones Pràctiques del projecte inHERE.

Per a més informació

- » Programa de Suport de la UB a Persones Refugiades i Provenients de Zones en Conflicte: www.solidaritat.ub.edu/refugees.
- » Notícies sobre el programa: www.solidaritat.ub.edu/category/persones-refugiades.
- » Projecte RESCUE. Refugees Education Support in MENA Countries: www.rescuerefugees.eu.
- » Projecte inHERE. Higher Education Supporting Refugees in Europe: www.inhereproject.eu.
- » Projecte Mare Nostrum. Solidaritat local, diàleg i construcció plural de la pau des de l'exili: www.solidaritat.ub.edu/la-fundaci-solidaritat-ub-coordina-el-projecte-mare-nostrum-de-suport-i-consolidaci-de-la-solidaritat-local-envers-les-persones-refugiades.

Títol Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona 2012-2018	Objectiu principal de l'experiència Contribuir a fer que la UB funcioni d'una manera sostenible, i potencii el desenvolupament social i econòmic sense contribuir al deteriorament ambiental ni a l'exhauriment dels recursos naturals.
Universitat Universitat de Barcelona	
Paraules clau [sostenibilitat], [medi ambient], [consum responsable], [mobilitat], [residus]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 3. Salut i benestar ODS 4. Educació de qualitat ODS 6. Aigua neta i sanejament ODS 7. Energia neta i assequible ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 12. Consum i producció responsables ODS 13. Acció climàtica	

Descripció de l'experiència

El vessant ambiental de la sostenibilitat ha estat present en l'activitat de la UB des de fa temps. La diagnosi publicada l'any 2005 posava de manifest que, entre un 12 i un 15% de les assignatures de les titulacions de primer i segon cicle i dels programes de doctorat tenien continguts relacionats amb el medi ambient, i que un 16% dels projectes de convocatòries competitives i dels contractes de recerca, també.

Internament ja s'havien fet passos per a assolir la inclusió dels principis de la sostenibilitat en la política institucional amb la constitució de la Comissió de Medi Ambient i la creació de l'Oficina de Seguretat, Salut i Medi Ambient a finals dels anys noranta del segle passat, o la integració del medi ambient en l'Estatut de la UB, aprovat el 2003.

La següent etapa ja fou l'elaboració i aprovació del Pla de Sostenibilitat, que ha estat vigent entre els anys 2012 i 2018.

Objectius, línies estratègiques i accions

El Pla de Sostenibilitat de la UB es guia pels següents objectius estratègics:

- » Reduir l'impacte ambiental de la UB en tots els seus àmbits d'actuació.
- » Millorar l'eficiència en el consum energètic i dels recursos naturals.
- » Integrar els valors i principis de la sostenibilitat en la presa de decisions i incorporar bones pràctiques ambientals en tots els nivells de la institució.
- » Fomentar i continuar duent a terme projectes en l'àmbit de la sostenibilitat que ajudin a exercir una acció exemplificadora.

La UB ha definit 10 línies estratègiques per a abordar aquests objectius. Cada línia estratègica té vinculada uns objectius específics, que s'assoleixen a partir de la implementació d'un total de 128 accions si hi sumem les actuacions previstes per totes les línies estratègiques.

Les 10 línies estratègiques són les següents:

1. Conservació i divulgació de valors naturals
2. Ordenació territorial, adequació dels espais i construcció sostenible
3. Mobilitat
4. Qualitat ambiental
5. Energia i recursos naturals
6. Residus
7. Comunicació i sensibilització
8. Cooperació i voluntariat
9. Sostenibilització curricular i formació en sostenibilitat
10. Recerca en sostenibilitat

Resultats obtinguts

El Pla de Sostenibilitat va finalitzar el desembre del 2018 amb un estat de desenvolupament parcial, que es pot xifrar al voltant del 50%.

Quant al grau de desenvolupament de cadascuna de les línies estratègiques, les que han avançat més són mobilitat, residus, i cooperació i voluntariat, amb gairebé un 60% d'accions finalitzades i menys d'un 25% de no iniciades, i les que han avançat menys són ordenació territorial i construcció sostenible, i qualitat ambiental, amb un 40% d'accions sense iniciar i només un 10-20% d'accions avançades o finalitzades.

L'evolució dels indicadors relacionats amb els àmbits d'acció del Pla de Sostenibilitat mostren, en general, una evolució favorable però amb marge de millora:

- » El consum de paper va disminuir, entre el 2011 i el 2017, un 19,3%.
- » Entre els anys 2010 i 2017, la reducció acumulada de l'ús d'electricitat va ser d'un 21,9%, i la de gas, d'un 38,9%. Pel que fa al consum d'aigua, també va disminuir un 40,7%.
- » La generació de residus municipals s'ha mantingut força estable en els darrers anys.
- » La mobilitat té un impacte superior al del consum d'energia dels edificis.

Per a més informació

<http://www.ub.edu/plasostenibilitat/>

Títol Realitat virtual per a augmentar l'empatia amb les víctimes	Objectiu principal de l'experiència L'objectiu principal de l'experiència és abordar el maltractament. Mitjançant la realitat virtual immersiva, es fa que el maltractador entri en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica amb l'objectiu d'augmentar l'empatia amb aquesta i el reconeixement de les emocions alienes.
Universitat Universitat de Barcelona	
Paraules clau [innovació], [transferència de coneixement], [realitat virtual], [maltractaments], [víctimes]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

A través d'unes ulleres i d'un equip de realitat virtual immersiva, el maltractador entra en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica.

La violència domèstica és una de les situacions més greus en la societat actual. Segons els experts, aquesta violència està relacionada amb la manca d'empatia, és a dir, amb la incapacitat o la dificultat de l'agressor de posar-se a la pell de la víctima. Una nova tecnologia desenvolupada per Virtual Bodyworks, una empresa derivada de la Universitat de Barcelona, l'Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS) i la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), aborda aquesta problemàtica mitjançant la realitat virtual immersiva. Es tracta d'un producte que fa que el maltractador visqui una situació violenta virtual des de la perspectiva de la víctima amb l'objectiu d'augmentar l'empatia amb aquesta i el reconeixement de les emocions alienes.

VRespect.Me és en fase de llançament comercial oficial, però ja s'ha aplicat gràcies a una col·laboració amb el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, a dos-cents homes condemnats per un episodi de maltractament domèstic que van optar per acollir-se a la iniciativa.

El nou programari permet, a través d'unes ulleres i d'un equip de realitat virtual immersiva, que els participants entrin en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica. Des d'aquesta perspectiva, veuen un home virtual entrar en escena i mostrar un comportament violent, tant pels gestos com per la manera de parlar, i que envaeix progressivament l'espai personal de la víctima.

Resultats obtinguts

Els primers resultats d'aquest projecte, que han estat publicats a la revista científica *Scientific Reports*, demostren per primera vegada que, després de ficar-se en el cos d'una dona per mitjà de la sessió de realitat virtual, millora la capacitat dels participants per a reconèixer emocions com ara la por de les víctimes.

Aquest tipus de realitat virtual aconsegueix una forta il·lusió subjectiva de propietat del cos virtual, de manera que influeix en el participant i n'altera les percepcions, l'actitud i el comportament; per tant, es tracta d'una eina que el terapeuta pot fer servir per a treballar amb els maltractadors per tal que deixin d'actuar d'una manera violenta.

Aquest producte es pot utilitzar per a rehabilitar comportaments violents en general, ja que al darrere de moltes d'aquestes actituds també hi ha una manca d'empatia amb la víctima. Els casos d'assetjament escolar són una altra de les aplicacions potencials d'aquesta tecnologia.

Per a més informació

<https://virtualbodyworks.com/>

<https://virtualbodyworks.com/offenders-become-the-victim-in-virtual-reality-impact-of-changing-perspective-in-domestic-violence/>

3.2. Experiències de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Títol Observatori per a la Igualtat	Objectiu principal de l'experiència Dotar la universitat de plans d'acció i de polítiques per a corregir les possibles situacions de desigualtat detectades i promoure la creació d'unes condicions i un entorn de treball i estudi igualitàries, lliures de sexisme i discriminacions.
Universitat Universitat Autònoma de Barcelona	
Paraules clau [gènere], [inclusió], [discapacitat], [diversitat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

L'Observatori per a la Igualtat inicia la seva activitat el febrer del 2005 per mandat directe de l'Equip de Govern. El projecte és una proposta que es planteja a partir dels resultats obtinguts de l'avaluació de la situació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) en relació al sexisme i neix amb l'objectiu principal de donar suport en el disseny i l'avaluació de polítiques d'igualtat, i amb la missió d'elaborar plans d'acció. La UAB es converteix així en la primera universitat de Catalunya a disposar d'una entitat amb aquestes característiques i a aprovar un pla d'acció. A partir del 2007, esdevé la Unitat d'Igualtat de la UAB, en compliment de la disposició addicional dotzena de la Llei orgànica d'universitats 4/2007, que modifica la Llei orgànica 6/2001.

L'Observatori es defineix com la unitat de suport tècnic en el disseny i l'avaluació de les polítiques d'igualtat de la universitat dedicada, principalment, a la realització d'estudis diagnòstics entorn de les desigualtats a la universitat, al disseny de polítiques i plans d'acció per a fer visibles i corregir les possibles situacions de desigualtat detectades, impulsar l'aplicació dels plans d'acció i fer-ne el seguiment i la valoració, i dur a terme accions de sensibilització i visibilització en aquest àmbit. També és l'entitat de referència en l'atenció de les persones que pateixen o han patit una situació d'assetjament o de violència de gènere, o de fòbia envers el col·lectiu LGBT.

L'Observatori disposa dels mitjans personals i materials necessaris, i col·labora amb nombrosos actors. A banda de mantenir interaccions amb la totalitat de l'administració i dels diferents col·lectius de la UAB, en els darrers anys s'han creat diferents òrgans coordinats des de l'Observatori per tal d'impulsar l'aplicació dels plans d'acció.

Des de la seva creació fins a l'actualitat, l'Observatori ha portat a cap un gran nombre d'actuacions adreçades a tota la comunitat. Les accions, l'experiència i el constant avenç de l'Observatori en el disseny i l'avaluació de polítiques d'igualtat a les universitats ha situat la UAB com a universitat de referència, la qual cosa ha fet que l'Observatori participi en projectes europeus com l'EGERA o el MISEAL i fins i tot sigui considerat i analitzat com a exemple de bones pràctiques en projectes i eines europeus (PRAGES, EFFORTI i RRITools). A més, ha contribuït a situar la UAB com l'onzena universitat del món en la promoció de la igualtat de gènere i la setena en la reducció de desigualtats en els *THE University Impact Rankings 2019*.

Per a més informació

<https://www.uab.cat/observatori-igualtat/>

Títol	Objectiu principal de l'experiència L'objectiu del projecte és reduir l'abandonament escolar prematur de joves de secundària mitjançant l'acostament de la universitat als instituts propers a la UAB.
Campus Ítaca, un programa de Responsabilitat Social Universitària	
Universitat Universitat Autònoma de Barcelona	
Paraules clau [inclusió], [transferència de coneixement], [solidaritat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Des de l'any 2004 i amb el suport del Banco Santander, la UAB organitza un campus d'estiu per a afavorir la continuïtat en els estudis de joves de secundària.

La selecció dels participants busca que tinguin les característiques següents: baixos recursos econòmics, resultats acadèmics mitjans, familiars sense estudis universitaris i, en tant que sigui possible, paritat de gènere.

En cada edició del campus es fan dues tandes de set dies d'activitat, durant els quals es desenvolupen les activitats per grups de 12 joves.

Les activitats que es fan al campus són dels tipus següents:

- Activitats lúdiques, artístiques i esportives.
- Tallers en què es treballen competències d'expressió, de comunicació audiovisual i de matemàtiques.
- Activitats de raonament, recerca i cooperació, anomenats «Un cas per resoldre».
- Projectes de recerca, que és l'activitat que té més pes al Campus Ítaca, ja que volen donar a conèixer als joves participants el vessant investigador de la UAB.
- Acte de cloenda, que representa la culminació i la cloenda del campus. Els nois i noies presenten els resultats dels projectes que han treballat, i ho fan en un auditori, davant de representants de la UAB i dels ajuntaments, i acompanyats de les seves famílies.

El Campus Ítaca, amb més de 5.500 joves que hi han participat al llarg dels anys, és un programa plenament consolidat en el marc de l'acció socioeducativa de la Fundació Autònoma Solidària, que cerca la implicació de la Universitat Autònoma de Barcelona amb escoles i instituts del territori mitjançant l'acompanyament, per part d'estudiants universitaris, per a promoure l'èxit educatiu d'infants i joves i la seva projecció cap a la universitat.

Malgrat això, de cara al futur, seria interessant aprofundir en l'avaluació del programa i, especialment, en les trajectòries posteriors dels joves participants, per a poder documentar-ne millor l'impacte específic i millorar, si escau, els aspectes vinculats a la selecció prèvia i a les activitats del campus.

Per a més informació

<https://www.uab.cat/campusitaca/>

Títol Projecte SeeRRI	Objectiu principal de l'experiència L'objectiu d'aquest projecte és avançar cap a un model d'ecosistemes R+I més sostenibles, que incloguin tots els actors del territori, incorporant-hi els principis de l'RRI.
Universitat Universitat Autònoma de Barcelona	
Paraules clau [innovació], [recerca], [sostenibilitat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 9. Indústria, innovació i infraestructures ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) participa com a socia en el projecte SeeRRI – *Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation*, un projecte d'Horizon 2020 (Comissió Europea), concretament del programa *Science with and for Society* (SWAFS).

Un dels principals reptes per a les regions europees és millorar el seu sistema de recerca i innovació (R+I), ja que aquest és un dels indicadors més usats per a valorar la competitivitat territorial. Els agents de recerca i innovació en un territori concret, amb totes les interaccions entre ells i amb els altres actors territorials, constitueixen el que s'anomena un ecosistema de recerca i innovació. L'RRI és un concepte que integra i connecta diversos aspectes de la relació entre l'R+I i la societat: participació ciutadana, accés obert, igualtat de gènere, educació científica i ètica, i governança.

De fet, l'RRI implica que tots els actors de la societat treballin junts durant el procés de recerca i innovació, i alineïn millor els processos i els resultats obtinguts amb els valors, necessitats i les expectatives de la societat. Comparteix una base conceptual amb la responsabilitat social corporativa, molt més aplicada en l'àmbit empresarial i que té un enfocament molt més ampli. El projecte SeeRRI se centra bàsicament a impulsar la integració de l'RRI en el desenvolupament territorial i la consolidació dels ecosistemes d'R+I, a implicar els màxims agents d'R+I del territori en la definició del marc estratègic i de les polítiques que afecten el sistema d'R+I, així com a compartir entre els territoris els processos d'aprenentatge i de bones pràctiques en referència a la governança de l'R+I.

Per a portar-ho a terme, s'han seleccionat com a cas d'estudi tres territoris europeus: Nordland (Noruega), Lower Austria (Àustria) i l'Àmbit B-30 (Catalunya), amb diferents estratègies d'especialització intel·ligents. La UAB s'encarregarà de dissenyar i implementar les accions que incloguin els actors clau de recerca i innovació en el territori de la B-30 mitjançant el Hub b30.

El mapa dels ecosistemes territorials d'R+I ajudarà a detectar quins són els principals actors del territori i a visualitzar les relacions entre ells.

El projecte té una durada de 30 mesos i va començar al gener del 2019.

Per a més informació

<https://seerri.eu/>

3.3. Experiències de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)

Títol La contribució del programa Innova de la UPC en el desenvolupament tecnològic, econòmic i social del territori	Objectiu principal de l'experiència Fomentar l'esperit emprenedor, la cultura de la innovació i la creació d'empreses de base tecnològica en l'àmbit de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC).
Universitat Universitat Politècnica de Catalunya	
Paraules clau [innovació], [transferència de coneixement], [ocupabilitat], [emprenedoria]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 12. Consum i producció responsables	

Descripció de l'experiència

El principal objectiu del Programa Innova és potenciar el rol de la universitat com a agent de desenvolupament econòmic i contribuir a augmentar el potencial innovador i la competitivitat per mitjà d'accions com fomentar i afavorir la creació de noves empreses de base tecnològica, i posar a la disposició dels emprenedors de la UPC els recursos i l'assessorament necessaris per a donar suport al seu negoci empresarial.

D'ençà que es va crear, el 1998, el programa ha esdevingut un de les principals promotors de la cultura innovadora i emprenedora a dins de la universitat, i ha assolit un paper clau en la generació de noves empreses i d'oportunitats tecnològiques al territori. En els últims vint anys, la UPC ha col·laborat en la creació de més de 300 empreses basades en el coneixement dels seus grups de recerca i del talent dels estudiants. D'aquestes, més de 80 són empreses derivades de la UPC (*spin-off*), 35 de les quals són participades per la universitat. L'any 2018, la inversió mobilitzada per empreses participades va ser de 50 milions d'euros, i les empreses van generar prop de 700 llocs de treball directes.

El Programa Innova, al llarg dels anys, ha evolucionat fins a esdevenir l'actual **Unitat d'Innovació de la UPC**, sense perdre l'essència ni els objectius, i ha anat assumint nous reptes i projectes. En el darrer pla estratègic, ha desenvolupat el projecte de generar un ecosistema innovador en cada Campus UPC. Aquests espais es creen per a promoure i gestionar la innovació generada a la UPC, i la comunitat que participa d'aquests processos (investigadors, estudiants, *alumni*, companyies incubades i grans corporacions).

El pla d'accions en l'àrea de la promoció de la cultura de la innovació i l'emprenedoria dins la comunitat universitària es pot exemplificar amb aquests dos grans projectes:

- » La creació del Programa «De la Ciència al Mercat», una iniciativa organitzada per la UPC, la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, amb l'objectiu de promoure la transferència de coneixement i de tecnologia entre els doctorands de la UPC per mitjà de l'emprenedoria, gràcies a un programa intensiu de 120 hores i de mentoratge adaptat a les necessitats de cada projecte.

- » La creació i promoció dels Espais Emprèn, mitjançant el programa Emprèn UPC, als diferents campus. Els Espais Emprèn posen a la disposició d'estudiants i titulats un seguit de serveis, activitats i espais de treball per a desenvolupar projectes innovadors i noves idees de negoci. Els gairebé 50 projectes que hi ha situats en els diferents Espais Emprèn es poden beneficiar d'espais de treball, serveis d'orientació i assessorament i activitats complementàries per a impulsar les seves idees de negoci.

Per a més informació

<https://www.upc.edu/innovacio/ca/presentacio>

<https://www.upc.edu/emprenupc/es>

Títol Recircula Challenge, la competició universitària per a resoldre reptes urgents d'economia circular	Objectiu principal de l'experiència Competició universitària per a trobar solucions a reptes reals i urgents del model de producció, consum i generació de residus. Organitzat en equips col·laboratius, l'estudiantat aporta solucions al repte plantejat en cada edició mitjançant el desenvolupament de projectes innovadors i aplicables.
Universitat Universitat Politècnica de Catalunya	
Paraules clau [economia circular], [sostenibilitat], [innovació], [compromís social], [aprenentatge col·laboratiu]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 12. Consum i producció responsables	

Descripció de l'experiència

El Recircula Challenge és una competició anual que en cada edició pretén donar resposta a un repte urgent d'economia circular de l'entorn mitjançant la participació i aportació de talent d'estudiantat universitari en la cerca de solucions. Mitjançant aquesta experiència d'aprenentatge col·laboratiu, es milloren les capacitats dels futurs professionals de l'economia circular que treballen a partir de problemàtiques reals posant la dimensió social i la sostenibilitat al centre.

El concurs és un dels projectes singulars del Hub Recircula, una iniciativa institucional d'economia circular impulsada per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) que té per objectiu generar un ecosistema d'innovació al Campus Diagonal-Besòs de la UPC per desenvolupar solucions que permetin reduir els residus i aprofitar-los com a recurs, i generar canvis en el model de producció i consum.

S'han celebrat dues edicions del concurs, en els cursos 2018-2019 i 2019-2020. Des del seu llançament el mes de novembre fins al mes de juliol, en què se celebra la final de la competició, el Recircula Weekend, les persones participants configuren els seus equips, busquen un mentor del projecte, decideixen de quina manera donaran resposta al repte proposat, participen en sessions de formació i connexió amb professionals, i elaboren un vídeo amb la idea proposada.

El punt culminant de la competició és el Weekend Challenge, el moment en què els equips desenvolupen diferents proves per millorar els projectes finalistes amb la col·laboració d'equips no finalistes i en què es tria el projecte guanyador i l'accessit. En aquesta fase, els equips han de demostrar la sostenibilitat de la proposta, així com la innovació col·laborativa i la capacitat de relacionar-se amb l'entorn. Tot plegat en un marc de convivència entre totes les persones participants.

Amb el Recircula Challenge es contribueix a donar resposta des de l'educació superior a reptes de l'economia circular de l'entorn mitjançant la participació activa de l'estudiantat i posant l'accent en l'aprenentatge, la innovació i la col·laboració.

Més enllà de la competició com a tal, el projecte ha permès vertebrar i consolidar el Hub Recircula entre la UPC i l'AMB, i fer-lo créixer amb la col·laboració de noves entitats i nous agents.

Per a més informació

Web Recircula Challenge: <https://eebe.upc.edu/ca/lescola/hub-recircula/recircula-challenge>

Blog Recircula Challenge: <https://recirculachallenge.wordpress.com/>

Web Hub Recircula: <https://eebe.upc.edu/ca/lescola/hub-recircula>

Títol Meetup d'inclusió: Programa d'Orientació per a l'Estudiantat amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)	Objectiu principal de l'experiència Orientar l'estudiantat amb trastorn de l'espectre autista (TEA) que cursa estudis universitaris a la UPC per assegurar la igualtat real i efectiva d'oportunitats, atès que alguns estudiants necessiten orientació, assessorament i acompanyament per a adquirir les competències i habilitats requerides.
Universitat Universitat Politècnica de Catalunya	
Paraules clau [inclusió], [discapacitat], [innovació], [ocupabilitat], [responsabilitat social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Aquest és un programa innovador que orienta i assessora els estudiants amb TEA que presenten dificultats per a entendre els codis socials i les relacions entre les persones, amb l'objectiu d'assegurar-los la igualtat real i efectiva d'oportunitats. S'ha demostrat que les persones amb TEA tenen habilitats per la música, l'enginyeria i la tecnologia i, per tant, les carreres tècniques de la UPC són candidates i receptores de l'estudiantat afectat de TEA. Ara bé, sovint és un col·lectiu que tendeix a patir estrès i experimenta dificultats en la transició a la universitat. Per aquest motiu, la UPC considera que és necessari oferir-los un programa d'orientació.

El desenvolupament del programa s'estructura en dues fases: de captació, per mitjà de l'Oficina d'Inclusió, i de realització del programa de sessions grupals –sessions de dues hores una vegada al mes–, on es tracten diversos temes, com ara tècniques d'estudi, habilitats socials, autoestima, motivació, etc.

Els participants en el programa l'han valorat positivament i han contribuït a millorar-lo amb diverses propostes. Cal tenir en compte que els estudiants amb TEA, moltes vegades, no volen ser identificats com a tals i no comuniquen la seva situació a la universitat. Per això s'ha valorat la importància de donar a conèixer el programa fins i tot abans s'incorporin a la universitat, per a fomentar una millor gestió de la seva transició a la vida universitària.

Per a més informació:

López, D.; Montero, L.; Vilalta, M. (2018) «Meet-Up: An orientation program for students with autism spectrum disorder». En IEEE Frontiers in Education Conference (FIE) 2018, «Frontiers in Education» Califòrnia (EUA) 3-6 d'octubre 2018. Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), p. 1-4. Recuperat de <https://upcommons.upc.edu/handle/2117/123049>.

Vilalta, M.; López, D.; Montero, L.; Gràcia, M.; Mampel, S. (2018). «Meetup de inclusión: programa de orientación para estudiantes con Trastorno de Espectro Autista (TEA) de la Universidad Politècnica de Catalunya (UPC)». En IV Congreso Internacional sobre Universidad y Discapacidad: Madrid 15-16 de noviembre 2018. Libro de actas Congreso 2018, p. 54-65. Recuperat de <https://ciud.fundaciononce.es/sites/default/files/libro-de-actas-iv-congreso-universidad-y-discapacidad.pdf>.

Gràcia, M. et al. (2019). «MEET-UP: Suport als estudiants amb TEA en estadis inicials a la UPC. Projecte Docència i Extensió Universitària». Gener 2019. Recuperat de <https://upcommons.upc.edu/handle/2117/128054>.

3.4. Experiències de la Universitat Pompeu Fabra (UPF)

Títol Skills UPF: Acompanyar l'alumnat en la transició de la universitat al món professional	Objectiu principal de l'experiència Afavorir una millor gestió de la carrera professional i completar la formació acadèmica en matèria de desenvolupament de competències professionals.
Universitat Universitat Pompeu Fabra	
Paraules clau [carrera professional], [orientació], [competències clau], [mercat de treball], [recerca de feina]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic	

Descripció de l'experiència

Durant el curs acadèmic 2014-2015, es va detectar la necessitat de crear un programa en què s'emmarquessin totes les activitats que s'estaven duent a terme des de feia alguns cursos acadèmics en matèria de gestió de la carrera professional. Així és com va sorgir la denominació «Skills UPF». D'aquesta manera, es va donar entitat pròpia al programa i es facilità la identificació d'aquestes activitats per part del públic objectiu.

Els objectius principals del programa són els següents:

- » Orientar l'alumnat en la presa decisions amb relació a la seva carrera professional.
- » Dotar-lo d'eines i estratègies per a accedir a les oportunitats del mercat laboral.
- » Formar-lo en competències clau que li afavoriran un millor encaix en el món professional.
- » Facilitar-li l'accés al coneixement del mercat laboral, els tipus d'empreses i institucions, així com les ocupacions potencials.

Destinataris i actors involucrats

Les activitats d'Skills UPF s'adrecen a tots els alumnes i *alumni* de la universitat. Els principals actors que fan possible la realització d'aquestes activitats són els següents: Barcelona Activa, col·legis professionals, graduats de la Universitat Pompeu Fabra (alumni) en representació de les seves empreses ocupadores o de la seva trajectòria professional, empreses i institucions diverses, personal col·laborador extern professional en àrees relacionades amb les temàtiques del programa i orientadores professionals del SCP de la universitat.

Actuacions i resultats obtinguts

Les activitats Skills UPF tenen un format de taller o de xerrada. Són sessions transversals, és a dir, adreçades a tots els àmbits d'estudi de la universitat.

Les activitats estan classificades en quatre blocs:

- » Entrenament laboral: Autoconeixement i definició d'objectius professionals.
- » Cerca de feina: Eines i estratègies per a abordar la cerca d'oportunitats professionals.
- » Competències clau: Formació en habilitats, coneixements i actituds de caràcter transversal que poden afavorir uns millors rendiment i satisfacció en el lloc de treball.
- » Oportunitats professionals: Coneixement del mercat laboral, dels ens ocupadors i de les ocupacions.

L'SCP, any rere any, fomenta la millora d'aquest programa mitjançant una anàlisi dels resultats obtinguts. La programació la porta a cap tenint en compte també les necessitats del mercat de treball actual, així com les estratègies més noves per a trobar oportunitats professionals.

En relació amb les activitats de millora de competències clau i d'accés a l'ocupació, l'SCP, durant el curs acadèmic 2019-2020, ha organitzat o coorganitzat, en col·laboració amb les facultats, un total de 30 activitats. La xifra total d'assistents ha estat de 1.327, amb una mitjana de participació de 44 assistents per activitat. Aproximadament un 66% de les persones participants han estat dones, i la resta, un 34%, homes. Un 80% dels participants han estat estudiants, i la resta, graduats de la universitat.

Per a més informació

Memòria del curs 2018-2019: www.upf.edu/web/2018-2019

Taula d'activitats Skills UPF curs 2018-2019: www.upf.edu/web/2018-2019/7.14b

Web del Servei de Carreres Professionals. Programa Skills UPF: www.upf.edu/web/carreres-professionals/skills-upf

Títol Lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1	Objectiu principal de l'experiència Participar en el desenvolupament de les habilitats i competències comunicatives de les internes amb la finalitat última de facilitar-los el procés de reinserció.
Universitat Universitat Pompeu Fabra	
Paraules clau [voluntariat], [comunicació oral], [oratòria], [lliga de debat], [reinserció], [perspectiva de gènere]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

Els objectius d'aquesta experiència són els següents:

- » Implicar els tres col·lectius de la comunitat universitària en un projecte de responsabilitat social d'alt contingut pedagògic.
- » Conèixer una realitat diferent i molt concreta: la de les internes en els centres penitenciaris.
- » Fomentar la interacció de les internes amb les estudiants universitàries.
- » Convertir les participants de les lligues de debat de la UPF en voluntàries formadores i jutges- ses actives en un projecte que elles han viscut des d'una altra òptica i situació.
- » Fomentar les habilitats comunicatives, l'esperit crític, el treball en equip, la gestió de les emoci- ons, el pensament creatiu, la iniciativa, l'anàlisi d'informació i de recursos, i l'intercanvi d'idees i informació entre les internes.
- » Portar a cap una formació en oratòria i uns debats que incorporin la perspectiva de gènere.
- » Potenciar un model de competició en què la cooperació i l'aprenentatge en equip siguin uns elements imprescindibles.
- » Debatre temes d'actualitat, especialment des d'una perspectiva feminista.
- » Exportar una de les activitats universitàries més ben valorades i amb una participació més gran de la UPF a un centre penitenciari.
- » Intentar la continuïtat i ampliació de l'experiència a altres centres penitenciaris.
- » Col·laborar en matèria de rehabilitació.

Per a poder dur a terme el projecte, es va comptar amb responsables d'organització, sis voluntàries de la UPF, l'equip docent del Centre de Formació d'Adults Artur Martorell, un jurat expert i un jurat d'honor, setze oradores i la Direcció General de Serveis Penitenciaris.

El funcionament d'aquesta activitat és el següent: prèviament, es fa una selecció i es dona formació tant a les estudiants voluntàries, amb una especial atenció a la perspectiva de gènere, com les internes participants. La competició compta amb quatre equips participants (format per quatre internes, una estudiant de la UPF que fa de capitana i la docent de suport). Cada equip disputa un mínim de tres debats de 20 minuts cadascun.

En cada debat, en què participen dos equips, es defensa una posició a favor o en contra de la tesi plantejada. Es prioritza la formació i tots els equips reben retroacció per part dels jutges, els quals valoren la comunicació no verbal, l'estructura i la claredat en els arguments, i la posada en escena, entre altres criteris.

L'avaluació del projecte és conjunta amb l'equip organitzador, les voluntàries, l'equip docent i les participants.

La valoració de l'experiència és molt positiva i s'han aconseguit els objectius plantejats.

Per a més informació

«Experiencia ODS 4. EDUCACIÓN: Liga de Debate en un Centro Penitenciario: un ejemplo de la implicación social de la universidad con beneficio mutuo (UPF)». Observatorio de la Cooperación Universitaria al Desarrollo (Observatorio CUD). (10 de febrer del 2017): http://www.ocud.es/es/pl75/recursos/ocud/id2108/experiencia-ods-4-educacion-liga-de-debate-en-un-centro-penitenciario-upf.htm?cat_75=168#.WKIYSy_UDc.mailto

Universitat Pompeu Fabra. [Universitat Pompeu Fabra - Barcelona]. (2 de desembre del 2019). Lliga de debat Centre Penitenciari Brians 2. 2019-2029 [arxiu de vídeo]: <https://youtu.be/qTLBuhsGq5s>.

El Punt Avui: «La Lliga de debat a centres penitenciaris es reinventa en clau feminista» (22 de novembre del 2019): <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1700144-la-lliga-de-debat-a-centres-penitenciaris-es-reinventa-en-clau-feminista.html>.

Universitat Pompeu Fabra. «Lliga de debat a un centre penitenciari». Universitat Pompeu Fabra: <https://www.upf.edu/web/upfparticipacio/lliga-debat-brians2>

Títol Projecte Horitzons	Objectiu principal de l'experiència Des de la innovació i la transferència social, el Projecte Horitzons apropa la universitat a nois i noies de batxillerat en contextos socioeconòmics vulnerables, amb escassos referents universitaris en el seu entorn, a partir d'un sistema de mentoria social amb referents universitaris que plantegen noves expectatives de futur per mitjà del desenvolupament de competències i el compartir experiències.
Universitat Universitat Pompeu Fabra	
Paraules clau [transferència social], [innovació educativa], [mentoria], [voluntariat], [referents universitaris]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

El Projecte Horitzons té com a objectiu apropar la universitat a alumnes de batxillerat d'instituts del districte de Ciutat Vella, de gran complexitat, amb escassos referents universitaris en el seu entorn. El projecte vol compartir les experiències i competències necessàries per a l'educació superior, d'una manera propera, mitjançant un sistema de voluntariat d'estudiants de la Universitat Pompeu Fabra (UPF).

Aquest projecte es planteja en perspectiva per a afrontar els desequilibris existents, atès l'alt risc d'exclusió social que pot suposar que alumnes amb potencial i talent restin al marge dels processos d'ensenyament i aprenentatge.

Per mitjà d'activitats lúdiques organitzades per a cada institut, els referents universitaris comparteixen experiències orientades a desenvolupar competències que tinguin a veure amb el seu horitzó de futur i incideixin en l'imaginari de futur. Es tracta d'una acció orientada a fer-los més propera la universitat i a incorporar-la entre les seves opcions de futur. Al final del procés, els alumnes de batxillerat visiten la universitat i hi fan una dinàmica.

En resum, s'estructura amb els elements següents:

- » Estratègies orientades a disminuir el risc d'exclusió social i abandonament dels estudis.
- » Competències informacionals-digitals, metodològiques i d'oratòria.
- » Acció col·lectiva *in situ* i contextualitzada.
- » Referents externs: voluntaris estudiants universitaris.
- » Model reflexió-acció: creences i expectatives.

En l'aspecte tècnic i administratiu, els actors implicats són la Unitat de Comunicació i Projecció Institucional, coordinadora del Programa de Responsabilitat Social, la Biblioteca-CRAI i el Servei d'Atenció a la Comunitat Universitària i un PDI com a coordinador pedagògic en línia amb l'equip docent dels instituts participants.

En l'edició 2018-2019, un total de 17 d'estudiants de grau han treballat amb 251 alumnes de primer de batxillerat dels instituts següents: IES Milà i Fontanals (Barcelona), IES Pau Claris (Barcelona), IES Joan Salvat Papasseit (Barcelona), IES Miquel Tarradell (Barcelona), IES Verdaguer (Barcelona) i IES Miquel Biada (Mataró).

El projecte preveu la recollida i anàlisi de dades prèvia i posterior. Amb l'alumnat de secundària, l'instrument de recollida de dades ha estat el sistema d'enquestes prèvies i posteriors.

Els resultats obtinguts des de la perspectiva dels alumnes permeten identificar que, després d'haver participat en el projecte, un 66% dels estudiants veuen la universitat com un futur més proper.

Per a més informació

<https://www.upf.edu/web/upfsolidaria/projecte-horitzons-upf>

<https://bci.inap.es/material-el-proyecto-horitzons-afianza-su-objetivo-de-proporcionar-referentes-universitarios-alumnos>

https://www.upf.edu/web/e-noticies/recerca_upf/-/asset_publisher/8EYbnGNU3js6/content/id/226660811/maximized#.X0kMe8gzbcshhttps://

<http://www.youtube.com/watch?v=HQXEKYMjJ1E>

3.5. Experiències de la Universitat de Girona (UdG)

Títol I Curs Formatiu per a Persones amb Discapacitat Intel·lectual en Desenvolupament de Competències Socials, Digitals i d'Emprenedoria	Objectiu principal de l'experiència Facilitar i implementar l'educació inclusiva i social a la Universitat de Girona (UdG) per a desenvolupar competències socials, digitals i d'emprenedoria en persones amb discapacitat intel·lectual (DI).
Universitat Universitat de Girona	
Paraules clau [accés], [inclusió], [ocupabilitat], [discapacitat], [esport]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

La UdG ha apostat tradicionalment pel compromís social materialitzat amb la creació d'una unitat estructural que treballa transversalment diferents aspectes per a la investigació i la formació de l'estudiantat. La tasca desenvolupada pel Grup de Recerca en Diversitat de la UdG sempre ha fet una aposta clara per la defensa de la inclusió real de les persones amb discapacitat intel·lectual, reflectida en diferents recerques, com ara les que tenen la participació d'afectats de DI com a investigadors.

D'aquest treball, conjuntament amb el suport del rectorat i de la col·laboració amb la vicerectora de Territori i Compromís Social, sorgeix aquesta experiència.

Els objectius específics d'aquest projecte són els següents:

- » Fomentar i desenvolupar un espai inclusiu en el context universitari per a persones amb DI on s'incrementin les habilitats interpersonals, la satisfacció i la inclusió social.
- » Incentivar i sensibilitzar el docent sobre l'educació inclusiva i social, que esdevingui coneixedor de les necessitats educatives de les persones amb DI a l'aula, i en reconèixer i analitzar les pròpies percepcions sobre el rol que tenen en la docència dins una aula diversa.
- » Desenvolupar compromís social i sensibilització en interactuar amb persones amb DI.
- » Ser part d'una educació inclusiva amb el desenvolupament de la competència social, digital i d'emprenedoria.

Destinatari i actors involucrats

En aquest projecte pilot hi han participat 14 persones amb DI amb un grau igual o superior al 33%, amb el desig de formar-se i amb unes competències bàsiques en lectura, escriptura i càlcul, i autonomia personal.

Tanmateix, aquesta experiència és fruit del treball del Grup de Recerca en Diversitat amb la col·laboració de la Facultat d'Educació i Psicologia, el Vicerectorat de Territori i Compromís Social i la Unitat de Compromís Social, amb professorat de la Universitat de Girona i la Fundació TRESC. En el curs 2019-2020, ha continuat com a titulació pròpia, gràcies al cofinançament de la Fundació ONCE i el Fons Social Europeu.

Actuacions i resultats obtinguts

Durant el curs 2018-2019, els participants han tingut una formació de 60 hores, amb les activitats següents: 11 sessions de formació específiques, 19 sessions de formació inclusiva, sessions de formació a les biblioteques de la UdG, sessions inclusives al Servei d'Esports, sessions informatives de l'Àrea de Voluntariat i Taller de Primers Auxilis.

El resultat ha estat molt positiu, tant pel repte que ha suposat com per la definició de les accions dutes a terme.

Títol Co-creem per a construir territoris socialment responsables	Objectiu principal de l'experiència Dissenyar un procés i uns instruments que permetin analitzar si un territori és socialment responsable (TSR).
Universitat Universitat de Girona	
Paraules clau [responsabilitat social territorial], [transferència de coneixement], [cocreació]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit del lideratge social	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 5. Igualtat de gènere ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

La Càtedra d'RSU té per objectiu impulsar que les empreses, entitats i institucions del territori portin a terme actuacions vinculades a la responsabilitat social (RS). Per acostar-se a aquesta fita, com s'explica a continuació, es va dissenyar un procés i uns instruments per a analitzar si la comarca del Gironès és un territori socialment responsable.

Destinataris i actors involucrats

L'experiència dirigida a tots els agents del territori, ha involucrat 25 membres del Consell Assessor de la càtedra, l'Ajuntament de Girona i el Consell Comarcal del Gironès, i s'ha demanat la participació als ens locals de la comarca: 27 ajuntaments, 80 entitats esportives, 205 de culturals, 124 d'immigració i solidaritat, i més de 10.000 petites i mitjanes empreses.

Actuacions i resultats obtinguts

El procés es va dissenyar en quatre fases:

- 1) Anàlisi del context de la comarca del Gironès. Identificació dels agents que hi havien de participar.
- 2) Diàleg amb els agents, creació d'instruments i cocreació del procés: Organització d'una Jornada (vídeo <https://youtu.be/z7w7z9LiWno>), per a dialogar i generar sinergies, orientar, prioritzar i dissenyar accions conjuntes de responsabilitat social territorial.

Disseny d'una enquesta per a identificar i analitzar les accions que porten a terme els agents en els seus sectors i els impactes que generen aquestes accions. L'enquesta conté catorze preguntes referents a quatre àmbits: Lideratge (en RS, impacte mediambiental), Persones (formació, salut, igualtat), Processos (conciliació, transparència) i Aliances (amb el tercer sector, amb organitzacions empresarials).

El procés es va plantejar des d'una perspectiva comparativa i no merament competitiva, per a generar sinergies, crear valors i principis compartits, i analitzar les accions més rellevants que aplica cadascun dels agents i l'impacte que tenen, tant en el seu sector com al territori. Es va enviar l'enquesta a tots els actors.

3) Anàlisi de les dades: Es van analitzar les dades, la seva fiabilitat i la repercussió que tenen en el conjunt del territori.

4) Presentació dels resultats: Els resultats es van presentar en la IV Jornada de la Càtedra (vegeu el vídeo a https://youtu.be/_Xxx6pQT2II).

Es van obtenir 62 respostes vàlides (error mostral al 95% de confiança: 12,12%) dels següents sectors: cooperativa (4,69%), Administració pública (20,31%), fundació (14,06%), associació (26,56%), empreses (34,39).

Pel que fa als resultats en relació a les actuacions trobem:

- » Lideratge: 7,4 (clara responsabilitat en RS: 7,21)
- » Persones: 7,6 (incentius a la formació: 7,34; conciliació vida laboral i familiar: 7,95)
- » Processos: 7,3 (criteris d'igualtat de gènere: 7,66; procediments per queixes i denúncies: 6,83)
- » Aliances: 7,4 (amb el proveïdor: compres justes, impacte mediambiental: 6,6; amb clients i proveïdors: activitats lleials i justes: 8,28)

Si ens fixem en els resultats en l'impacte:

- » Clients: 7,5 (informació completa i justa: 7,83; salut i seguretat: 7,08)
- » Medi ambient: 7,5 (ús sostenible dels recursos: 7,9; disminució de l'impacte ambiental: 7,1)
- » Societat: 7,1 (projectes de benestar social: 7,74; voluntariat: 6,54)

Finalment, podem extreure les següents conclusions:

- No es detecta cap àmbit amb valoració molt desfavorable. L'RS de les entitats i organitzacions del territori gironí és notable.
- Tant la implicació com els resultats obtinguts són notables, i molt equilibrats en el conjunt dels factors que en formen part.
- Es detecta una gran implicació en la gestió de les persones, en especial dels treballadors.
- El repte més rellevant és incrementar els resultats en la societat.

Per a més informació

III Jornada Càtedra RSU. Resum Presentació estudi: <https://youtu.be/z7w7z9LiWno>

IV Jornada Càtedra RSU. Resum Presentació Resultats: https://youtu.be/_Xxx6pQT2II

Títol El voluntariat universitari com a eina participativa per a formar professionals actius i compromesos socialment	Objectiu principal de l'experiència Ofereir a l'alumnat la possibilitat de participar activament en la consecució d'una societat més justa, solidària i inclusiva.
Universitat Universitat de Girona	
Paraules clau [voluntariat], [implicació], [sensibilització], [compromís social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

La UdG vol promoure el compromís social entre els estudiants per tal que esdevinguin ciutadans actius i responsables socialment. Per a fer-ho efectiu, els ofereix cursos de formació en l'àmbit de la cooperació per al desenvolupament, el voluntariat, el treball amb persones amb discapacitat, la sostenibilitat, la salut i l'educació, entre molts altres. Així mateix, aquesta formació es complementa amb una oferta de més de 200 activitats solidàries diferents que es porten a terme en col·laboració amb entitats socials de les comarques gironines. D'aquesta manera els estudiants tenen la possibilitat de treballar sobre el terreny i reflexionar sobre els coneixements teòrics adquirits en els cursos.

El programa de voluntariat com a experiència recollida en aquesta ocasió, té per objectiu principal formar en valors, millorar les competències transversals, establir vincles entre estudiants i entitats socials, sensibilitzar per a eradicar estigmes i eliminar estereotips.

*Destinatari*s* i actors involucrats*

Aquest programa, que involucra entitats social de totes les comarques gironines, és dirigeix a tot l'alumnat de la UdG, fonamentalment dels estudis de grau, tot i que també és obert a estudiants de màster i de doctorat.

Actuacions i resultats obtinguts

El programa de voluntariat de la UdG inclou dues fases diferenciades:

Formació

1. Identificació de necessitats formatives.
2. Oferta de cursos de formació.
3. Avaluació de la formació, tant quantitativament (nombre d'estudiants) com qualitativament (satisfacció dels participants, aprenentatges adquirits, adequació dels continguts a les seves necessitats).

Activitats solidàries

1. Detecció i selecció de les entitats on l'alumnat podrà fer les activitats.
2. Signatura del conveni de col·laboració entre la UdG i l'entitat social.
3. Difusió de l'oferta d'activitats per mitjà de la pàgina web de la Unitat de Compromís Social, amb concreció de les tasques que cal dur a terme, dels horaris, del perfil de l'estudiant que s'està buscant, etc.
4. Inscripció de l'alumnat i comprovació dels antecedents per delictes sexuals en el cas d'activitats amb menors.
5. Posada en contacte de l'alumne amb l'entitat i signatura del document de drets i deures.
6. Incorporació a l'entitat, acompanyament i suport.
7. Avaluació de l'activitat, tant per part de l'estudiant com de l'entitat.

Durant el curs 2019-2020, s'han fet 19 cursos de formació i 253 projectes de voluntariat. Hi han participat més de 1.500 estudiants que han aconseguit adquirir competències transversals com el treball en equip, la capacitat d'escoltar, de resoldre conflictes, etc.

Per a més informació

www.udg.edu/ca/compromis-social/Arees/Voluntariat

3.6. Experiències de la Universitat de Lleida (UdL)

Títol Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de la Producció Agroalimentària	Objectiu principal de l'experiència Innovar i incorporar tecnologies sostenibles i transversals en el camp de la producció i la transformació alimentària.
Universitat Universitat de Lleida	
Paraules clau [agroalimentari], [innovació], [especialització intel·ligent], [transferència de coneixement], [sostenibilitat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 2. Fam zero ODS 4. Educació de qualitat ODS 7. Energia neta i assequible ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 13. Acció climàtica ODS 15. Vida terrestre	

Descripció de l'experiència

L'Estratègia de Recerca i Innovació per a l'Especialització Intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT) és la resposta de Catalunya a l'exigència de la Comissió Europea que els estats i les regions de la Unió Europea elaborin estratègies de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent (*Research Innovation Strategies for Smart Specialisation*, RIS3) que s'ajustin al seu potencial d'innovació.

En un altre ordre de coses, l'augment de la població mundial en les properes dècades incrementarà significativament la producció d'aliments i afectarà la demanda d'aliments cada vegada més variats i d'alta qualitat; per tant, s'ha de garantir un subministrament d'aliments sostenible, que preservi els recursos naturals limitats i eviti un impacte ambiental perillós. El sistema alimentari necessita innovar per a garantir una producció sostenible i més eficient, i afegir valor als coproductes o als residus de la producció agroalimentària que actualment no són utilitzats com a aliments. També cal incorporar el concepte d'economia circular per tal d'arribar a un aprofitament complet de la producció.

En aquest context, la Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de Producció Agroalimentària (COTPA) es va formular com una iniciativa d'innovació que liderés la transferència de tecnologia al sector productiu i industrial agroalimentari. El projecte remarca dos grans fites, com són la innovació en l'àmbit agroalimentari, motor econòmic del nostre territori, i la transferència tecnològica entre els diferents actors i entitats involucrats en aquest sector, de manera que faciliti la transferència no tan sol de coneixements i tecnologies, sinó també de procediments i sistemes de treball, i fomenti la col·laboració entre l'empresa pública i la privada.

Dins aquest marc, la COTPA, liderada per la Universitat de Lleida (UdL), té els següents objectius principals:

- » Millorar la gestió agrícola i la intensificació sostenible dels sistemes agrícoles, considerant els sistemes d'alt valor natural amb baixos inputs, d'acord amb el clima actual i futur i la disponibilitat de recursos.
- » Promoure tecnologies que consumeixin menys matèries primeres, aigua i energia.
- » Analitzar l'efecte de la variabilitat climàtica en tota la cadena alimentària.
- » Contribuir a la reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle (captura de carboni, disminució de productes d'origen fòssil i de les emissions de gasos del sector agrícola i les associades al canvi indirecte de l'ús de la terra).
- » Implantar estratègies d'economia circular en la producció agroalimentària.
- » Fer servir les tecnologies d'adquisició de dades per a aconseguir un impacte mesurable en la producció agroalimentària.

Els àmbits d'acció dels projectes de la comunitat UdL s'emmarquen entre alguns dels objectius clau a dintre del territori, com són la responsabilitat social, sostenibilitat, benestar animal i l'economia circular.

Destinatari i actors involucrats

La COTPA té una àmplia gamma de destinataris entenen com a tals: particulars, empreses i entitats que es podran beneficiar dels resultats obtinguts amb el desenvolupament dels projectes que conformen la comunitat UdL:

- » Empreses productores dels àmbits dels cultius extensius, el raïm, la fruita dolça i la fruita seca, amb una optimització de les produccions, una disminució de costos i el compliment de les pautes de sostenibilitat marcades per la Comunitat Europea.
- » Empreses productores d'animals (porcí i boví lleter), amb una optimització de les produccions, una disminució de costos i el compliment de les pautes de sostenibilitat i de benestar animal marcades per la Comunitat Europea.
- » Empreses productores d'aliments per a animals per a millorar la qualitat dels seus productes amb solucions basades en l'economia circular.
- » Empreses de l'àmbit tecnològic que podran utilitzar les tecnologies desenvolupades.
- » Institucions de recerca que podran validar els seus prototips i dissenys, tant industrials com digitals.
- » Consumidors finals que tindran accés a uns aliments més sans obtinguts amb una producció més sostenible i uns costos assumibles.
- » La societat en general, que avança en el gran repte d'incrementar les produccions d'aliments, controlant els costos i amb una producció basada en els principis de sostenibilitat, benestar animal i economia circular.

Entre els actors implicats en la COPTA, cal fer una especial incidència en la col·laboració amb agents externs a la universitat.

Els membres beneficiaris del pla d'actuació de la COTPA formen un consorci que inclou grans empreses, agents de recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I), mitjanes i petites empreses, i clústers, a més d'un gran nombre d'entitats col·laboradores. Aquesta comunitat incorpora empreses i organismes de recerca que són representatius de l'àmbit agroalimentari pel que fa a la producció, tant agrícola com ramadera. D'altra banda, i tenint en compte l'ob-

jectiu de la COTPA quant a la tecnificació de la producció, hi incorpora empreses i centres tecnològics que puguin aportar innovació al sector.

Actuacions i resultats obtinguts

Les diferents actuacions dutes a terme es divideixen en els 6 projectes que formen la comunitat:

Low Input Sustainable Agriculture (LISA): Té com a principal objectiu aplicar als cultius les quantitats òptimes de recursos com aigua, adobs i fitosanitaris, un repte necessari per a assegurar la sostenibilitat econòmica i mediambiental de l'agricultura.

Internet of Extensive Crops (IoE-Crops): Té la missió de millorar la productivitat, l'eficiència i la resiliència de les explotacions de conreus extensius mitjançant el suport a la gestió agronòmica amb tecnologies basades en l'Internet de les coses (IdC).

FRUIT3CAT: Té com a objectiu principal l'obtenció de noves varietats de pomera, perera i presseguer resistents a les principals malalties d'alt impacte econòmic a les zones fruïteres de Catalunya que, alhora, tinguin una gran qualitat i estiguin adaptades a les condicions edafoclimàtiques d'aquestes zones de producció, caracteritzades pel clima calorosos i secs en el període estival.

REGEVA: Planteja noves estratègies per a controlar el virus de la síndrome respiratòria i reproductiva porcina. El repte fonamental és el desenvolupament de noves eines per a controlar la malaltia més important que afecta la producció porcina a Catalunya i al món.

SMARTFARM: Pretén contribuir a la tecnificació intel·ligent i rendible de les granges catalanes per a millorar l'eficiència i el benestar dels animals i dels ramaders.

LIPOXIFEED: Té com a objectiu la cerca i valorització de subproductes grassos i d'antioxidants per a millorar el valor nutricional i la qualitat de vida útil dels pinsos i dels aliments d'origen animal.

Encara que els projectes de la COTPA estan en una fase de desenvolupament, s'ha arribat aproximadament al 50% del pla de treball previst i, en la majoria, s'han començat a obtenir uns resultats molt positius, tant pel que fa als plans d'actuacions presentats com als resultats indirectes en l'àmbit de les produccions i les tecnologies en què s'està treballant.

Durant l'any 2020, s'han començat a donar a conèixer i a publicar la totalitat dels resultats obtinguts.

Per a més informació

www.cotpa.org

www.accio.gencat.cat/ca/serveis/innovacio/innovacio-empresarial-i-rd/comunitats-ris3cat/

www.catalunya2020.gencat.cat/ca/estrategies/ris3cat/

www.udl.cat/ca/recercaNew/ambits/Agroalimentacio/

Títol	Objectiu principal de l'experiència Millorar l'ocupabilitat dels titulats per mitjà d'una integració de formació i treball que aportï una millora de la qualitat competencial de l'estudiantat a fi que aconsegueixi una bona base acadèmica acompanyada d'un profund coneixement del món professional.
Formació dual: la integració de formació i treball	
Universitat Universitat de Lleida	
Paraules clau [ocupabilitat], [innovació], [transferència de coneixement], [cooperació universitat-empresa]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures	

Descripció de l'experiència

L'objectiu general i principal del projecte és millorar l'ocupabilitat dels titulats mitjançant una integració de formació i treball que aportï una millora de la qualitat competencial de l'estudiantat.

Un projecte de formació dual significa que una persona es forma en dos entorns, l'acadèmic i el professional, d'una manera alternada en el temps, i adopta alhora el rol d'estudiant i el de treballador. Requereix que tots dos entorns es reconeguin la capacitat formativa en el mateix grau d'importància i col·laborin intensament per a una veritable integració dels aprenentatges que es produeixen en cadascun dels entorns. Això es porta a terme mitjançant la implicació dels tres actors que formen part del model treballant coordinadament per aconseguir un programa formatiu per a una persona: l'estudiant, el tutor acadèmic i el tutor d'empresa.

La primera experiència a la Universitat de Lleida en formació en alternança va ser durant el curs 2012-2013 amb el grau d'educació primària. Per a aquest projecte, va comptar des de l'inici i d'una manera permanent amb la col·laboració dels Serveis Territorials de Lleida del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, que estan implicats tant en l'organització del programa formatiu com en els corresponents desplegament i seguiment. Els estudiants alternen, des de l'inici del grau i durant tot el programa, la formació a la universitat i la formació en centres escolars.

Les següents formacions que s'han desenvolupat són en l'àmbit de les enginyeries, tant en formació reglada com en formació contínua. En tots els casos, s'ha dut a terme un intens treball de comunicació amb empreses del territori a fi d'explicar-los en què consisteix la formació dual, quins compromisos suposa per a cadascuna de les parts i quins beneficis aporta a cada actor. Un cop manifestat el compromís de les empreses disposades a participar en el projecte, es va treballar més detalladament amb cadascuna en la definició dels projectes formatius i en els procediments per tal de formalitzar el desplegament del programa.

Un aspecte clau del procés és la definició de la metodologia de seguiment de cadascun dels estudiants en el progrés formatiu a dins de les empreses, de les metodologies d'avaluació i de les evidències necessàries per acreditar el procés. Tot aquest procés es materialitza en un document que concreta el projecte formatiu a dins de l'empresa, fixa les competències que cal treballar en relació a aquest projecte, les reunions de seguiment mínimes per a valorar el

progrés i, si escau, fer les correccions necessàries, estableix les metodologies i evidències d'avaluació, i registra tot el procés.

L'estudiant que segueix la formació dual en algun dels programes d'enginyeria té un doble estatus: el d'estudiant, atès que té una matrícula formalitzada amb la universitat, i el de treballador, ja que disposa un contracte de treball amb l'empresa. Aquest és un aspecte fonamental del model. L'estudiant ha de ser considerat i tractat a l'empresa com un treballador més, encara que amb uns encàrrecs adequats a la seva formació i acordats amb els responsables acadèmics de la universitat. D'aquesta manera, el grau de compromís amb el programa, tant de l'estudiant com de l'empresa, és molt alt. Alhora, posa l'estudiant en situacions reals de treball que li permeten comprovar la seva vocació per la professió, aprendre una cultura empresarial i enfrontar-se a situacions experimentals que provoquen l'adquisició tant de competències professionals com de competències transversals.

Les formacions que està oferint la UdL en formació dual dins l'àrea d'enginyeries i arquitectura són els màsters d'Enginyeria Informàtica, el Màster d'Enginyeria Industrial, el Màster en Enginyeria Agronòmica, el Màster de Gestió i Innovació en la Indústria Alimentària, el grau en Arquitectura Tècnica i Edificació, i el Màster en Direcció d'Operacions i Distribució, aquest últim, en el marc de la formació contínua.

Una de les contribucions més importants per a les empreses de la modalitat formativa és l'oportunitat que s'obre a introduir-hi innovacions. La definició del projecte formatiu orientat a generar innovacions a les empreses és una gran oportunitat, tant per l'estudiant, ja que li permet treballar en un projecte molt més ampli i enriquidor, com per a l'empresa, atès que li permet generar un coneixement que li aporta un valor important. Fruit d'aquests tipus de projectes, s'ha donat el cas que algun projecte de formació de màster ha pogut tenir continuïtat i també n'ha tingut l'estudiant a l'empresa, en el marc d'un doctorat industrial.

Per a més informació

www.dual.udl.cat

www.dual.udl.cat/wp-content/uploads/2017/05/informe-formacio-dual.pdf

Títol Aprendre sempre, arreu: Aules d'Extensió Universitària de la Universitat de Lleida	Objectiu principal de l'experiència La formació permanent adreçada a un públic ampli, sense límit d'edat, jove o gran, i amb inquietuds culturals, que vol disposar d'un lloc de trobada per a aprendre, formar-se, intercanviar coneixements i discutir sobre temes que els interessin.
Universitat Universitat de Lleida	
Paraules clau [educació al llarg de la vida], [territori], [cultura], [aprenentatge intergeneracional]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 3. Salut i benestar ODS 4. Educació de qualitat ODS 16. Pau, justícia i institucions sòlides	

Descripció de l'experiència

Les Aules d'Extensió Universitària (AEU) faciliten el fet de recordar la cultura adquirida i, alhora, d'accedir a coneixements nous. Però les AEU no són tan sols un espai per a l'ampliació del coneixement; un dels seus actius més importants és la dimensió social i cívica com a eina que permet desenvolupar estratègies de participació i cohesió social i d'implicació personal en projectes comunitaris i cívics. Nascudes fa ja més de trenta anys, amb un cert vessant assistencial i orientades en principi a un col·lectiu que solia definir-se com a «gent gran», en els darrers temps la filosofia de les AEU de la UdL ha anat evolucionant i actualitzant-se.

Durant els darrers anys, la Universitat de Lleida ha apostat decididament per ampliar, amb un model propi, aquest programa. El curs 2010-2011 hi havia cinc AEU actives tutelades per la UdL (a Lleida, Tàrraga, Cervera, Balaguer i Mollerussa), amb un total de 1.029 alumnes matriculats. Des de llavors, el nombre d'aules i d'alumnes s'ha multiplicat per quatre, i el curs 2018-2019, va tancat amb 4.738 participants. Les xifres parlen per si soles. Sens dubte, és l'activitat cultural de més impacte arreu del territori. Però l'increment del nombre de participants no és l'únic tret distintiu de les AEU de la UdL; també ho és l'àmplia implantació territorial que tenen, perquè aquest ha estat un altre dels envits de la universitat en relació amb les seves AEU. Fidel a la vocació de ser una universitat realment incardinada al territori que li és natural, més enllà de paraules i declaracions, s'han fet tots els possibles per a eixamplar-ne la presència mitjançant la creació de noves aules per tota la demarcació. Durant el curs 2018-2019, les AEU adscrites a la UdL han estat més de vint, disseminades per tot el territori, en poblacions grans i no tan grans, algunes amb esperit comarcal, cadascuna amb la seva personalitat pròpia. El cas és que, a més de les inicials ja esmentades, poblacions com Guissona, Sant Guim de Freixenet, Tremp, les Borges Blanques, Viella, Agramunt, Alcarràs, Almenar, Linyola, Esterri d'Àneu, Almacelles, el Pont de Suert, Aitona, Soses, Torres de Segre, Bellpuig o la Granadella, a més de la incorporació recent de la d'Igualada, gaudeixen d'aquest espai de coneixement i sociabilitat que són les Aules d'Extensió Universitària.

En definitiva, molts ciutadans del territori de Lleida han vist aparèixer, durant els darrers anys, un actor nou en el paisatge cultural de les respectives poblacions i comarques: les AEU. Molts no sabien de què es tractava ni n'havien sentit a parlar mai. No sabien que, en realitat, aquesta era una eina que els havia de resultar extremadament útil,

una eina destinada a satisfer una necessitat íntima que potser ni tan sols intuïen: la necessitat del coneixement. El model de les AEU de la UdL es fonamenta en el principi d'autonomia màxima de cada aula. En tots els casos es tracta d'associacions socioculturals sense ànim de lucre que s'han constituït en cada població o territori –algunes han nascut ja amb vocació comarcal o d'una manera mancomunada entre diversos municipis–, en les quals la implicació i participació dels associats en la definició del model de funcionament i el tipus d'activitats a desenvolupar és un valor fonamental. Des de la coordinació del programa, es considera una virtut que cada aula tingui la seva personalitat pròpia, una identitat particular quant a la fórmula organitzativa, els tipus d'activitats, periodicitat, etc.

La universitat els ofereix tutela i acompanyament, ajuda i facilitats, però sense intervencionisme. La UdL hi participa ajudant en l'organització, la supervisió, el seguiment i l'avaluació de l'activitat, i vetlla per garantir un rigor universitari en totes les activitats. Però també actua en una altra dimensió, que és facilitar la interacció entre les diferents aules amb la promoció de trobades regulars de les juntes per tal de compartir models i informació o donar formació tècnica orientada a l'optimització de la gestió de les respectives associacions (gestió econòmica, protecció de dades...), així com impulsar periòdicament trobades generals en diversos punts del territori.

Tot reconeixent l'autonomia de cada aula a l'hora de dissenyar el programa d'activitats, adaptat sempre a les realitats socials en les quals s'inscriuen, la universitat exerceix el seu paper mitjançant l'assessorament en l'elaboració de programes i el suport en el desenvolupament de processos de treball, en la promoció d'ofertes de serveis i noves activitats adequades als seus objectius, i en la canalització de l'intercanvi d'informació, de parers i d'experiències entre les diferents aules. A part d'una aposta decidida per la implantació de noves AEU arreu del territori, una altra característica del model de les AEU de la UdL és el caràcter intergeneracional. S'ha deixat enrere el concepte i l'ideari d'un «Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran» i ara es busca decididament l'intercanvi intergeneracional. En el darrer curs, per exemple, han participat en les AEU alumnes d'una franja d'edat molt àmplia, des de 16 fins a 95 anys. Naturalment, el gruix dels participants el formen persones de més de 60 anys, jubilades o no; però, entre els objectius a assolir en el futur immediat, hom considera prioritari iniciar actuacions destinades a aconseguir més interacció dels alumnes de les aules i dels de la universitat o de secundària, mitjançant el disseny i la implementació de programes i activitats conjuntes.

Per a més informació

<https://www.udl.cat/ca/serveis/culturals/aulesextensio/>

<https://www.udl.cat/ca/serveis/culturals/aulesextensio/lleida/>

<https://www.youtube.com/watch?v=eHW8fm-k9a0>

<https://www.udl.cat/ca/serveis/culturals/aulesextensio/lleida/tardes-de-teatre/>

3.7. Experiències de la Universitat Rovira i Virgili (URV)

Títol El Campus Extens de la URV o l'aliança de la URV amb el seu territori	Objectiu principal de l'experiència Reforçar el vincle entre les comarques meridionals de Catalunya i la seva universitat pública de referència, amb la participació dels ajuntaments i altres ens de la demarcació, el suport de la Diputació de Tarragona i la col·laboració de l'Institut Ramon Muntaner.
Universitat Universitat Rovira i Virgili	
Paraules clau [xarxa], [territori], [transferència de coneixement]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit del lideratge social	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

El Campus Extens de la Universitat Rovira i Virgili (URV) és un projecte estratègic de la tercera missió de la universitat, la missió territorial, de compromís amb les institucions i els agents motors del desenvolupament del territori, en totes les dimensions, des del vessant més cultural fins al més social i econòmic.

En compliment del seu compromís amb el territori i per tal d'apropar-hi el coneixement, la universitat ha desenvolupat un projecte únic al país, el Campus Extens de la URV (d'ara endavant, CE), format per una xarxa de seus en diversos municipis de la demarcació de Tarragona: Salou, Cambrils, Amposta, la Sénia, Santa Coloma de Queralt, Valls, Móra d'Ebre, Torredembarra, la Pobla de Mafumet, Tortosa, Tarragona, Reus, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, i Montblanc – Conca de Barberà. El projecte permet a la universitat copsar les necessitats de la societat i del seu territori, i també facilita el fet de donar-hi resposta mitjançant el disseny d'actuacions específiques, de manera que contribueix al progrés de les comarques meridionals de Catalunya.

Des dels inicis, el projecte compta amb el suport econòmic de la Diputació de Tarragona i la col·laboració dels ajuntaments, que acullen les seus i posen recursos humans i materials municipals a la disposició de la universitat per a la realització de les activitats. També cal destacar la col·laboració amb l'Institut Ramon Muntaner, que ha fet una tasca facilitadora del contacte entre la universitat i els ajuntaments, i els centres d'estudis locals.

En el marc del CE, les nombroses activitats programades durant el curs per cadascuna de les catorze seus actuals poden ser d'aquests tres tipus:

- » Activitats extenses de la URV: Aquest grup el conformen totes les activitats que ja es fan a la URV, impulsades principalment per les diferents unitats de la universitat mateixa i que troben en el CE un espai per a poder projectar la seva actuació.
- » Activitats pròpies del CE: Aquestes activitats es dissenyen a partir del projecte i es programen a les diferents seus.

- » Activitats específiques de l'àmbit territorial: Aquestes activitats es generen en cada seu, i estan orientades a donar resposta a les necessitats i expectatives específiques locals i territorials.

Les activitats programades van dirigides al conjunt de la societat: són gratuïtes, amb formats diversos i dissenyades pensant en tot tipus de públic. Cada curs acadèmic es programen més de dues-centes activitats de tipologies diverses que arriben a unes deu mil persones.

Tota la programació es duu a terme en col·laboració amb les diferents entitats locals de caire social i cultural, administracions municipals i ens locals, com ara centres d'estudi, museus, biblioteques públiques o centres cívics.

Per a més informació

<https://www.urv.cat/ca/societat-empresa/campus-extens/>

Títol Programa «Col·labora en un projecte de cooperació internacional» de la URV	Objectiu principal de l'experiència Estrènyer les relacions amb els agents de cooperació aprofitant el potencial humà i solidari de la URV per a contribuir en els projectes de les organitzacions no governamentals per al desenvolupament (ONGD) que requereixen especialistes.
Universitat Universitat Rovira i Virgili	
Paraules clau [innovació], [solidaritat], [gènere], [cooperació internacional], [transferència de coneixement], [places], [col·laboració], [ONGD], [organitzacions no governamentals per al desenvolupament]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

La URV Solidària de la URV va detectar que uns determinats projectes duts a terme per ONGD col·laboradores no quedaven ben resolts per manca d'especialistes en alguns moments puntuals del procés d'execució. A partir d'aquest moment, i com a producte d'un procés d'observació i anàlisi, va procedir a identificar els elements clau que podien resoldre aquesta problemàtica i va avaluar els recursos propis per a mesurar la capacitat real d'incidir positivament en els projectes en els quals la URV Solidària estava compromesa.

En aquest context, va proposar aquesta idea a les ONGD col·laboradores que tenien projectes en marxa susceptibles d'incorporar-hi personal especialitzat, de manera que aquesta acció contribuís a millorar-los i que, a més, no suposés una càrrega econòmica, ni per al projecte ni per a l'organització. La proposta va ser molt ben acollida. Per això, després d'un període de revisió i perfeccionament de la idea, l'any 2008 naixia el Programa «Col·labora en un Projecte» com a clar exemple de cooperació universitària.

Així mateix, pel que fa als criteris d'avaluació i selecció, es consideren, en diferents proporcions, aspectes com: l'adequació al perfil acadèmic i professional, preferent de cada convocatòria, la formació i l'experiència en cooperació internacional, el fet de formar part activament d'alguna entitat o col·lectiu de cooperació o de dur a terme activitats anàlogues i demostrar prèviament, a l'inici del projecte, un compromís ferm en totes les fases que el conformen.

El mecanisme que articula el funcionament del programa es basa en una relació de confiança mútua en què les organitzacions sol·licitants han d'exposar el projecte i les seves necessitats específiques. Un cop avaluada positivament la viabilitat del projecte per part de l'equip tècnic de la URV Solidària, totes les parts integrants col·laboren estretament amb vista a un objectiu comú:

El voluntari-especialista (estudiant, docent o personal tècnic):

- » Posa a la disposició del projecte els seus temps, experiència i treball.
- » Es compromet amb la missió i els objectius del projecte.
- » Es compromet a divulgar els resultats de la seva actuació.

L'ONGD:

- » Fa la sol·licitud d'una necessitat específica i puntual a la universitat.
- » Col·labora en la selecció de candidats i en la formació inicial d'aquests.
- » Proporciona, quan és possible, l'allotjament i l'acompanyament en el lloc d'actuació.
- » Avalua els resultats finals de l'acció i n'informa.

La URV Solidària:

- » Identifica la viabilitat del projecte i n'avalua l'adequació als requeriments del programa.
- » Assessora en la gestió i col·labora en la formació dels participants.
- » Finança el desplaçament del membre o dels membres de la comunitat universitària que són seleccionats per al projecte.
- » Avalua els resultats finals de l'acció i n'informa.

Per a més informació

<http://www.urv.cat/ca/vida-campus/extensio-universitaria/solidaritat-cooperacio/urv-solidaria/ofertescolaboracio/>

Títol La promoció del transport públic fins els campus com a peça clau en la millora ambiental i la sostenibilitat de la URV	Objectiu principal de l'experiència Promoció del transport públic col·lectiu com a una de les accions per a assolir la reducció en un 10% de la quota modal del transport amb vehicle privat en la mobilitat universitària.
Universitat Universitat Rovira i Virgili	
Paraules clau [mobilitat], [transport], [sostenibilitat], [GEH], [gasos amb efecte d'hivernacle]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 12. Consum i producció responsables ODS 13. Acció climàtica ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

El Pla de Medi Ambient de la URV identifica la mobilitat obligada de la comunitat universitària com al principal contribuent a les emissions de gasos amb efecte hivernacle (GEH), amb dos terços de les emissions durant el període 2005-2009.

Atenent al fet que l'objectiu principal del pla és reduir les emissions de GEH un 20% per al 2020, és imprescindible actuar sobre la mobilitat per a poder-lo assolir. En aquest sentit, s'estableix com un dels objectius específics la reducció en un 10% de la quota modal del transport amb vehicle privat.

Per a aconseguir aquesta reducció, el Pla d'Acció Ambiental estableix actuacions com l'aplicació de descomptes en les tarifes de transport públic, la instal·lació de pantalles informatives i la coordinació amb l'Autoritat Territorial de la Mobilitat (ATM) del Camp de Tarragona.

Així, s'han fet campanyes de descompte d'un 10% en els abonaments T-10/30, T-50/30 i T-Mes de l'ATM al Camp de Tarragona per a membres de la URV. La primera fase de la campanya (2011-2013) va tenir una bona acceptació, tot i experimentar un augment lent d'usuaris. En la segona fase (a partir del 2016), el creixement ha estat continu, i durant el 2018 va arribar a gairebé 350.000 desplaçaments. Els descomptes aplicats són finançats directament per la URV.

Paral·lelament, s'ha estudiat la procedència de l'alumnat per a detectar demandes de transport des de poblacions veïnes. Amb aquesta informació, s'han proposat línies d'autobusos que connectin les poblacions directament amb els campus. De les línies proposades el 2018, n'hi ha cinc en servei, amb un ús congruent amb la previsió i, en una de les línies (Reus-Sescelades-Catalunya), amb un ús molt superior a l'esperat. Hi ha noves línies universitàries proposades a la Generalitat en espera de ser activades.

En combinació amb aquestes actuacions, s'han adequat espais als campus per a noves parades d'autobusos interurbans, la qual cosa facilita les maniobres d'embarcament i desembarcament sense afectar el trànsit. En la concepció d'aquestes parades, les necessitats de les persones amb mobilitat reduïda han estat uns criteris clau.

Les pantalles d'informació d'horaris de transport públic i les campanyes dutes a terme amb cartells i fullets repartits a l'alumnat han estat un complement que reforça el conjunt d'actuacions.

Durant el 2019, s'ha fet una enquesta de mobilitat dels campus de Tarragona (Campus Catalunya i Campus Sescelades), que identifica alguns canvis incipients en els modes de transport, malgrat que encara no arriba al 10% de reducció del vehicle privat que la URV té com a objectiu.

Per a més informació:

www.urv.cat/mediambient

www.urv.cat/ca/universitat/directori/transport/

www.atmcamptarragona.cat/tarifes

3.8 Experiències de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Títol Recerca per transformar polítiques municipals i impulsar noves formes de democràcia participativa	Objectiu principal de l'experiència Decidim és un projecte de recerca i una plataforma digital de participació ciutadana de codi obert i amb totes les garanties democràtiques i de seguretat. La iniciativa ajuda ciutadans, organitzacions i institucions públiques a autoorganitzar-se democràticament a tots els nivells.
Universitat Universitat Oberta de Catalunya	
Paraules clau [participació ciutadana], [cultura democràtica], [democràcia participativa], [plataforma digital]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 16. Pau, justícia i institucions sòlides	

Descripció de l'experiència

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC) aposta per una recerca amb impacte social i que incideixi en la política pública a diferents nivells. Una de les iniciatives de la universitat que destaca en aquest sentit és Decidim, un projecte impulsat pel grup de recerca Communication Networks & Social Change de participació ciutadana.

Decidim és un projecte de recerca aplicada que impulsa la millora de les institucions públiques, una major transparència en el desenvolupament de la presa de decisions i la promoció de democràcies participatives, de manera que garanteix la legitimitat dels processos consultius.

La plataforma digital gratuïta desenvolupada per Decidim ajuda les ciutats i organitzacions a fomentar la democràcia participativa en totes els nivells. L'eina permet transformar la relació entre l'Administració i el ciutadà mitjançant la deliberació, la col·laboració i la decisió en una dimensió massiva, amb la participació de milers de persones en temps real. A més, potencia la comunitat mitjançant iniciatives ciutadanes i promou la votació rellevant per mitjà de consultes.

Projectes com Decidim promouen el diàleg, així com la creació i l'intercanvi de coneixement col·laboratiu, gràcies a haver estat dissenyats conjuntament amb altres agents socials. D'aquesta manera, faciliten l'empoderament de la població, una millor gestió de la intel·ligència col·lectiva i una resposta conjunta als desafiaments, ja siguin locals o globals. Aquesta incidència en la millora de la vida de les persones, al mateix temps, permet assolir l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides.

L'accés obert al coneixement, és a dir, el fet que el coneixement estigui disponible i sigui accessible, en termes que permetin que es reutilitzi, es redistribueixi i es reproduïxi, afavoreixen la multiplicació de l'impacte social que se'n deriva. Decidim ofereix una eina gratuïta i lliure, amb transparència en el seu codi, que permet ser adaptada segons les necessitats i els entorns en els quals es vulgui aplicar, facilita la propagació dels beneficis derivats de la recerca alhora que genera noves aplicacions accessibles per a tothom.

Decidim ha estat desenvolupat conjuntament per la UOC i l'Ajuntament de Barcelona, i va servir per a desenvolupar el Pla d'Acció Municipal mitjançant un procés participatiu. A més, altres ciutats d'arreu del món, com Hèlsinki, Lilla, Ciutat de Mèxic o Waterloo, ja estan incorporant l'eina per a millorar els processos democràtics participatius.

Per a més informació

<https://www.decidim.barcelona/>

<https://decidim.org/>

Títol Educació sense distàncies per a col·lectius exclosos del sistema universitari. El Programa d'Acollida a Persones Refugiades, Sol·licitants d'asil i Apàtrides de la UOC	Objectiu principal de l'experiència Amb aquesta iniciativa, la UOC contribueix a fer que les persones que han vist truncat el seu projecte vital, són perseguides per les seves idees polítiques o han de fugir dels seus països per culpa dels conflictes armats, del canvi climàtic, de persecucions polítiques o per raó de gènere o d'orientació sexual, o bé per motius culturals i religiosos, puguin començar o reprendre els estudis universitaris i reconstruir les seves trajectòries personals i professionals.
Universitat Universitat Oberta de Catalunya	
Paraules clau [educació inclusiva], [persones refugiades], [aprenentatge en línia, <i>e-learning</i>], [ODS 4]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació.	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Actualment, només un 1% de les persones refugiades¹⁴ tenen accés a l'ensenyament superior, un dret imprescindible per a refer el seu projecte de vida o contribuir a la reconstrucció i la millora dels països d'origen. Compromesa amb la situació de les víctimes de desplaçaments forçosos, la UOC va impulsar a finals del 2016 un programa propi d'acollida per a persones sol·licitants d'asil, refugiades o apàtrides, amb l'objectiu que poguessin reprendre els estudis als països d'acollida i als mateixos assentaments per a persones refugiades.

Des de llavors, cent seixanta refugiats o sol·licitants d'asil han compartit aules virtuals amb la resta d'estudiants de la universitat per cursar-hi especialitzacions de postgrau, idiomes i assignatures lliures. El model d'aprenentatge en línia ha permès a la UOC eliminar les distàncies i adaptar-se a les necessitats de les persones que estan en trànsit o atrapades als assentaments i als camps de refugiats de Grècia, del Líban o del desert del Sàhara, però també a les que ja viuen a Europa i no han tingut la possibilitat de reprendre o de començar els estudis universitaris.

Per a poder donar resposta a les necessitats concretes d'aquest col·lectiu, els membres de la comunitat universitària (estudiants, professorat i personal de gestió) han ofert un servei d'acompanyament voluntari als estudiants refugiats durant el curs i aules de tutoria especial; un projecte que implica tota la universitat.

Conclusions

La UOC, mitjançant el Programa d'Acollida a les Persones Refugiades, Sol·licitants d'Asil i Apàtrides, contribueix a fer que tothom qui ha quedat exclòs del sistema universitari forçat per situacions sobrevingudes pugui accedir a una educació sense distàncies i que s'adapti a les diferents circumstàncies personals del col·lectiu. L'aposta d'una formació en línia de qualitat facilita l'accés a persones refugiades que no poden tenir accés a altres apostes del sistema universitari català, ja sigui perquè estan desplaçades en altres països o perquè són a Catalunya però les responsabilitats familiars o professionals, o l'edat, els dificulta accedir a altres programes.

¹⁴ UNHCR. <https://www.unhcr.org/tertiary-education.html>.

A més, suposa també una millora per a tota la comunitat universitària ja que fomenta la cultura d'acollida, incrementa la diversitat a les aules, contribueix a transformar els estudiants en ciutadans globals i socialment responsables i ajuda a desenvolupar competències socials.

Per a més informació

Fullana, G. (2017). La UOC beca refugiats perquè puguin estudiar. <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2017/029-beca-refugiats.html>

Sánchez, V. (2018). La UOC beca una quarantena de refugiats perquè puguin estudiar idiomes i especialitzacions. <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2017/213-refugiats-uoc.html>

Sánchez, V. (2018). La UOC és una #UniversitatRefugi. <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2018/156-universitatrefugi.html>

Sánchez, V. (2019). Un centenar de voluntaris acompanyen les persones refugiades que estudien a la UOC. <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2019/157-dia-refugiats.html>

Títol E-learning per a garantir l'educació superior de qualitat per a tothom	Objectiu principal de l'experiència El model educatiu de la UOC, totalment virtual i centrat en l'estudiant, facilita l'accés a l'educació superior d'aquelles persones que, per les seves circumstàncies personals, professionals, econòmiques o familiars, no poden acudir a la universitat presencial.
Universitat Universitat Oberta de Catalunya	
Paraules clau [aprenentatge en línia], [ODS 4], [educació inclusiva], [educació equitativa]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 5. Igualtat de gènere ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Quan la UOC es va crear fa vint-i-cinc anys, tenia per objectiu principal oferir educació superior a Catalunya a persones que no havien tingut l'oportunitat d'accedir a la universitat per diferents motius. Precisament per això va néixer com a una universitat que pogués complementar el sistema universitari català mitjançant l'aprenentatge en línia de qualitat. L'estratègia va ser un èxit, com es pot observar pel perfil dels estudiants de la universitat: més d'un 90% treballa i estudia al mateix temps, i un 64% té més de trenta anys. La UOC és també la universitat amb el percentatge més alt d'alumnes amb diversitat funcional a Catalunya (el segon a Espanya) i una universitat refugi per a dones que han denunciat haver patit violència masclista, amb gairebé el mateix nombre d'estudiants (134 dones) que la resta d'universitats presencials (148 dones).

En conclusió, el model d'aprenentatge de la UOC permet facilitar l'accés a l'educació superior d'aquelles persones que, per motius diferents, han quedat excloses del sistema universitari presencial. Aquest fet demostra que l'aprenentatge en línia de qualitat és imprescindible per a poder garantir l'educació superior a tothom i contribuir així a assolir l'objectiu de desenvolupament sostenible per una educació de qualitat de les Nacions Unides.

Per a més informació

Martínez, P.; Xarles, G. (2019). La formación on-line para conseguir una educación superior inclusiva: la propuesta estratégica de la Universitat Oberta de Catalunya HYPERLINK "<https://cinda.cl/wp-content/uploads/2019/05/educacion-superior-inclusiva.pdf>". En Educación Superior Inclusiva (p. 243-255). Xile: CINDA. <https://cinda.cl/wp-content/uploads/2019/05/educacion-superior-inclusiva-gop-cinda.pdf>

Fundación Universia (2018). Guía de Atención a la Discapacidad en la Universidad 2018. España. https://www.fundacionuniversia.net/wp-content/uploads/2018/12/GUIA_Atencion-a-la-discapacidad-2018

3.9. Experiències transversals com a sistema

Títol Plataforma Coneixement, Territori i Innovació. Projecte estratègic per enfortir el desenvolupament econòmic i social de Catalunya	Objectiu principal de l'experiència La Plataforma Coneixement, Territori i Innovació (Plataforma CTI) és una iniciativa pionera que promou el progrés social, la competitivitat econòmica i la vitalitat cultural de Catalunya per mitjà de la cooperació estable entre les universitats, les empreses, les administracions públiques i les organitzacions de la societat civil (quàdruple hèlix).
Universitat Sistema universitari públic català / ACUP	
Paraules clau [quàdruple hèlix], [aliances (ODS 17)], [recerca i innovació], [transferència de coneixement i tecnologia], [capital humà], [formació universitària dual], [emprenedoria i innovació social].	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit del lideratge social	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Creada l'any 2013 per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) amb el suport de la Generalitat de Catalunya, Foment del Treball Nacional, Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC) i "la Caixa", la Plataforma CTI compta avui dia amb la col·laboració de nombroses institucions, empreses i entitats establertes al territori i ha esdevingut un node estratègic d'anàlisi i de treball entre els agents per a avançar junts vers una societat del coneixement.

Els principals objectius de la Plataforma CTI són els següents:

1. Avançar vers una economia intensiva en coneixement per mitjà d'una aposta decidida per la recerca i la innovació, en convergència amb els països europeus més competitius, i per un increment de la transferència entre l'entorn acadèmic i el teixit productiu.
2. Fomentar el capital humà cercant una major adequació entre els coneixements proporcionats a la universitat i les habilitats i competències requerides per la societat i el mercat de treball, impulsant la formació al llarg de la vida i implementant mesures per a la retenció i l'atracció de talent.
3. Estimular la innovació i l'emprenedoria de caire social a fi que el creixement econòmic i la prosperitat tinguin un impacte efectiu en el benestar i la cohesió social de la població.

Les iniciatives promogudes per la Plataforma CTI s'alineen amb els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) recollits a l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i, en particular, amb l'objectiu 17, que subratlla la importància d'establir aliances per a assolir la necessària transformació social, econòmica i mediambiental.

Aquestes iniciatives es descriuen a continuació:

- » Jornades, seminaris i altres activitats: Organització de trobades que afavoreixin la reflexió i el debat sobre temes rellevants per al desenvolupament socioeconòmic del país, ja siguin en format de jornades, seminaris, conferències, tallers o àpats de treball.
- » Projectes: Generació de projectes fortament arrelats a les necessitats del territori i que tenen com a vector principal la generació de valor afegit basat en el coneixement i les capacitats acadèmiques i científiques.
- » Publicacions: Elaboració i divulgació d'estudis i informes d'indicadors, documents de consens i tot tipus d'informacions que facilitin l'anàlisi, la presa de decisions i l'acció concertada dels actors.

Resultats obtinguts

Entre els principals resultats de la Plataforma CTI, destaquen els següents:

- » Jornades Catalunya Futura al monestir de Poblet (6 edicions).
- » Seminaris Catalunya Futura al Palau Macaya (6 edicions).
- » Conferències i tallers (> 20 activitats).
- » Atles de la innovació a Catalunya.
- » Agenda per a la Innovació i la Competitivitat a Catalunya 2015-2020.
- » Agenda d'Innovació Social a Catalunya 2019-2021.
- » Informe d'impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya.
- » Foment del Pla de Doctorats Industrials de la Generalitat de Catalunya i de la formació dual universitària.

Per a més informació

<http://plataformacti.cat/>

Títol Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes (Xarxa ApS(U)CAT)	Objectiu principal de l'experiència La Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes és una xarxa jove que neix el juliol del 2015 amb l'objectiu d'intercanviar experiències i construir coneixement respecte a la promoció, implementació, avaluació i institucionalització de l'aprenentatge servei (ApS) en el context de l'educació superior.
Universitat Sistema universitari català / ACUP	
Paraules clau [educació superior], [responsabilitat social universitària], [aprenentatge servei], [tercer sector], [entitats socials], [transferència i innovació social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 17. Aliances pels objectius	

Descripció de l'experiència

L'aprenentatge servei és una proposta docent i de recerca que integra el servei a la comunitat i l'aprenentatge acadèmic en un sol projecte, cosa que permet als estudiants formar-se tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. L'aprenentatge servei és una proposta educativa que combina d'una manera significativa processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat.

La Xarxa d'Aprenentatge Servei a les Universitats Catalanes (Xarxa ApS(U)CAT, formada per professorat de totes les universitats catalanes i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques, neix precisament com a punt de trobada d'intercanvi d'experiències i de construcció de coneixement entorn a l'aprenentatge servei. Aquesta xarxa té l'objectiu, d'una banda, de contribuir a la definició i millora de la responsabilitat social universitària a les universitats catalanes mitjançant la promoció de projectes de l'aprenentatge servei i, de l'altra, d'institucionalitzar l'aprenentatge servei com una línia de treball que travessa les diferents missions de la universitat.

Des de la seva constitució, la Xarxa ApS(U)CAT es reuneix un cop l'any, normalment el mes de juliol, en forma de jornada. Cada trobada aplega totes les persones interessades a debatre temes relacionats amb l'aprenentatge servei universitari i aprofundir-hi, alhora que s'acorden les línies de treball que cal desenvolupar durant el curs acadèmic.

Destinataris

La Xarxa ApS(U)CAT té diferents nivells de destinataris, compta amb el valor afegit del treball en xarxa i es caracteritza pel seu sentit transformador. El primer destinatari que es presenta és la mateixa Xarxa ApS(U)CAT com a nucli de treball compartit entre les diferents universitats catalanes. Així, es reconeix el seu treball envers l'aprenentatge servei i el compromís amb una universitat responsable socialment i s'hi dona consistència.

Aquesta xarxa és oberta també a les entitats socials amb les quals es desenvolupen els projectes d'aprenentatge servei i als estudiants que hi estan interessats. Precisament per això s'adreça al conjunt d'agents que fan possible els projectes d'aprenentatge servei.

Actuacions i resultats obtinguts

Amb la voluntat de construir coneixement sobre aprenentatge servei a les universitats, destaca la publicació del llibre *Construint vincles entre universitat i societat. 20 experiències d'aprenentatge servei a les universitats catalanes* l'any 2018. Des del curs 2018-2019, es treballa en l'elaboració d'una col·lecció de guies que aprofundeixen en l'aprenentatge servei en diferents àmbits i contextos universitaris, amb la finalitat de construir i difondre coneixement sobre aquesta metodologia a la universitat. Les guies es publiquen en format digital i són obertes a totes les persones interessades.

Des del seu naixement, la Xarxa ApS(U)CAT celebra una jornada anual amb la voluntat d'obrir un espai d'intercanvi d'experiències i de construcció de coneixement respecte a la promoció, la implementació, el reconeixement institucional i l'arrelament de l'aprenentatge servei en el context de les universitats catalanes.

A més, també manté vincles amb altres organitzacions, com el Centro Latinoamericano de Aprendizaje Servicio Solidario (CLAYSS) (www.clayss.org/) i la Red Universitaria de Aprendizaje-Servicio (www.redapsuniversitaria.wix-site.com/apsuniversidad).

Per a més informació

Pàgina web Xarxa ApS(U)CAT: www.sites.google.com/blanquerna.url.edu/xarxaapsucat/inici

Pàgina web ACUP: www.acup.cat/ca/projecte/xarxa-daprenentatge-servei-de-les-universitats-catalanes

GUIA 0 - Fer aprenentatge servei a la universitat: www.acup.cat/ca/publicacio/guia-0-fer-aprenentatge-servei-la-universitat

GUIA 1 - Aprenentatge servei i pràctica reflexiva: www.acup.cat/ca/publicacio/guia-1-aprenentatge-servei-i-practica-reflexiva

Títol Cooperació universitària per al desenvolupament: un projecte de sistema	Objectiu principal de l'experiència Les universitats catalanes tenen una llarga trajectòria en la realització de projectes de cooperació universitària per al desenvolupament (CUD). Amb el pas dels anys, aquestes accions han anat adquirint cada vegada més rellevància i s'han institucionalitzat en el si de les universitats catalanes. En el marc de l'ACUP, les activitats de CUD es treballen d'una manera conjunta per mitjà del Grup de Treball de Cooperació que s'emmarca en la Comissió de Responsabilitat Social.
Universitat Sistema universitari públic català / ACUP	
Paraules clau [cooperació al desenvolupament], [educació pel desenvolupament], [cooperació interuniversitària], [objectius de desenvolupament sostenible]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Les universitats juguen un paper cabdal a l'hora de contribuir a la transformació social i al desenvolupament sostenible. Per això, a partir de l'any 2010, en el marc de l'ACUP, s'obrí un procés de reflexió que culminà en el Pla de Cooperació Universitària 2011-2015 (Pla CUD) (<http://www.acup.cat/ca/projecte/pla-de-cooperacio-universitaria-al-desenvolupament-2011-2015>), un document que posa les bases per a enfortir el treball conjunt de les universitats públiques catalanes i que reafirma i impulsa el seu compromís amb el desenvolupament humà i sostenible.

A partir del 2015, aquesta reflexió s'integra en el Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes 2017-2020 (www.acup.cat/sites/default/files/2017-07/Pla%20RRII_FINAL%20%281%29_0.pdf) amb l'eix 3, dedicat al compromís social global, i s'alinea amb l'Agenda 2030 i els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

El setembre del 2017 es presenta la declaració «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de desenvolupament sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou», que destaca el paper cabdal de les universitats en l'assoliment d'aquests objectius mitjançant la formació, la recerca i la innovació.

Entre alguns dels projectes duts a terme des del 2010, podem destacar els següents:

Projectes finalitzats

- » Programa de Desenvolupament Institucional i de Gestió Universitària (DIGU) i Consorci Interuniversitari de Gestió Universitària (CIGU): Cooperació amb universitats africanes per a reforçar capacitats institucionals i fomentar l'intercanvi d'experiències.
- » African Spanish Higher Education Platform: Fòrum d'intercanvi i aprenentatge sobre gestió universitària entre universitats espanyoles i africanes, en col·laboració amb l'Associació Internacional d'Universitats (IAU).
- » IDEA - PhD - *Innovative Approaches to Doctoral Education in Africa*: Portal i plataforma de networking.

- » Technipedia: Plataforma virtual per a promoure la cultura tecnològica i l'emprenedoria.
- » ERMIT: Programa de promoció de la mobilitat en 16 universitats africanes.
- » PLE-PhD: Projecte sobre l'ús de les tecnologies digitals i les eines web 2.0 per a respondre a les necessitats de l'educació doctoral de l'Àfrica subsahariana.
- » Estratègia país Marroc i Moçambic: Estratègia per a garantir la coherència d'activitats del sistema universitari català.
- » Programa de Cooperació amb universitats i administracions locals d'Haití.

Projectes i iniciatives vigents

- » Promoció de l'educació pel desenvolupament (EpD) i reflexió sobre els ODS i la docència.
- » Portal web de casos de les universitats públiques catalanes vinculats als ODS (www.ods.cat).
- » Projecte de col·laboració amb l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament per a reforçar la col·laboració entre les universitats i el tercer sector.
- » #UniversitatsRefugi.

Per a més informació

Web de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques: www.acup.cat

Títol Projecció i visibilitat internacional del sistema universitari català, l'espai universitari i de recerca de referència i excel·lència del sud d'Europa	Objectiu principal de l'experiència L'any 2010 es va presentar el primer Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes amb l'objectiu final de donar visibilitat internacional al conjunt d'universitats públiques catalanes com a espai de referència i excel·lència al sud d'Europa i al món. En aquest moment és vigent el segon Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes 2017-2020.
Universitat Sistema universitari públic català / ACUP	
Paraules clau [innovació], [col·laboració interuniversitària], [internacionalització], [projecció internacional]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

El Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes neix amb la visió i la voluntat d'aconseguir que el sistema universitari públic català se situï en el panorama internacional i en la xarxa del coneixement global com un agent actiu, vehiculat per mitjà de la qualitat en la formació, l'excel·lència científica i la capacitat per a la innovació i per al progrés social, cultural i econòmic.

Tant el primer pla com el segon s'han elaborat en el si de la Comissió de Relacions Internacionals amb la col·laboració de la Comissió de Recerca i el grup de treball de Cooperació Universitària per al Desenvolupament de l'ACUP.

El pla vigent (2017-2020) s'estructura entorn a aquests sis eixos:

- » EIX 1. Formació per a una ciutadania global: Té per objectiu incorporar una dimensió global en tots els àmbits universitaris i contribuir a construir una ciutadania global crítica, políticament activa i socialment compromesa.
- » EIX 2. Recerca i innovació internacionals: Consisteix a promocionar la recerca, la innovació i la transferència de coneixement, uns elements claus per a la consolidació de Catalunya com a regió del coneixement.
- » EIX 3. Compromís social global: Destinat a fomentar una cooperació universitària coherent, coordinada i alineada amb l'Agenda 2030 i els ODS.
- » EIX 4. Cultura catalana al món: Pensat amb la finalitat d'acompanyar la internacionalització de les universitats amb una major projecció de Catalunya i de les seves cultura i llengua.
- » EIX 5. Comunicació i visibilitat internacional: Es basa a projectar i consolidar internacionalment el sistema públic d'educació superior català.
- » EIX 6 Observatori internacional: Té la missió de crear un espai de reflexió, anàlisi i formació en temes clau per a la internacionalització de l'educació superior.

Algunes de les iniciatives més rellevants dutes a terme des del 2010 han estat la participació conjunta amb el Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC) en els principals congressos d'educació internacionals (de l'European Association for International Education [EAIE], l'Asia-Pacific Association for International Education [APAIE] i la NA-FSA: Association of International Educators); la participació en projectes internacionals; l'organització de seminaris sobre temes com ara rànquings i indicadors, plans estratègics, sistemes de finançament, doctorats internacionals, monogràfics sobre sistemes universitaris (Escòcia, Israel, Taiwan, Malàisia, etc.), entre d'altres; la col·laboració amb l'Institut Ramon Llull, i activitats i projectes en el marc de la Global University Network for Innovation (GUNI), el secretariat i presidència permanents de la qual són, des de l'any 2014, a l'ACUP.

Per a més informació

Més informació sobre els projectes i activitats internacionals de l'ACUP: <http://www.acup.cat/ca/projectes-acup/internacional>

Més informació sobre els projectes i activitats internacionals de la Xarxa GUNi: <http://www.guninetwork.org/>

Títol Escoles investigadores: Infants, mestres, investigadors i investigadores fent recerca de qualitat amb impacte social	Objectiu principal de l'experiència Aquesta línia de treball ha construït un espai permanent de col·laboració entre les universitats i les escoles de primària, agents totes dues del mateix sistema educatiu, per tal d'expandir la recerca com a transformació social i potenciar les vocacions científiques i la innovació pedagògica des de la interdisciplinarietat.
Universitat Sistema universitari i de recerca de Catalunya / ACUP	
Paraules clau [vocacions científiques], [recerca i innovació responsable (RRI)], [innovació pedagògica], [escoles de primària], [impacte social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat	

Descripció de l'experiència

La ciència, entesa en el sentit més ampli, és present d'una manera inherent a les nostres vides. Des de la robòtica fins a les humanitats, el mètode investigador ajuda a comprendre el món, a identificar reptes socials i a proposar solucions innovadores basades en evidències científiques. Així mateix, està demostrat que el fet de comprendre i viure la ciència en etapes inicials de l'educació obre nous horitzons alhora que fomenta el desig d'aprendre, la qual cosa provoca una major implicació com a ciutadans compromesos. D'altra banda, les universitats catalanes tenen el deure no solament d'expandir el coneixement generat entre tota la ciutadania, sinó també de crear ponts de diàleg per a involucrar-la en el procés de recerca seguint els principis ètics i participatius de l'RRI.

Estimulades per aquests reptes, l'any 2010, les vuit universitats públiques catalanes, per mitjà de l'ACUP, van identificar la necessitat de crear un espai de treball permanent entre les escoles de primària i les universitats públiques catalanes per a afavorir el sorgiment de vocacions científiques, l'èxit escolar i la ciència ciutadana mitjançant recerca de qualitat. La llarga trajectòria de quasi una dècada de l'ACUP construint nous ponts de col·laboració escola-universitat ha permès una millora i una evolució constants a partir de l'avaluació de les seves actuacions i de la col·laboració estratègica amb diversos agents socials i del sistema de recerca català. Bàsicament, destaca el disseny i la gestió dels següents programes clau:

- » La Universitat dels Nens i les Nenes de Catalunya (UdN2.cat): Aquest programa pretenia acostar l'escola i la comunitat educativa (alumnes de primària, mestres i familiars) a l'activitat i a l'entorn universitaris a partir de tallers temàtics, xerrades científiques i projectes de recerca als campus de les vuit universitats públiques catalanes. Entre el 2010 i el 2013, la iniciativa va arribar a més de 3.500 alumnes de tot Catalunya, mitjançant seqüències d'activitats a càrrec pel professorat acadèmic mateix. L'experiència va comptar amb la col·laboració de la Conselleria d'Ensenyament i la Conselleria d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya, la Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT), TV3 i la Fundació "la Caixa".
- » Investiga amb RecerCaixa (2013-2018) i Investiga amb CosmoCaixa (2018-2019): Aquest programa persegueix l'objectiu de fomentar vocacions científiques i l'esperit de recerca entre l'alumnat de cinquè i sisè de primària de tot Catalunya, i facilita també coneixements i eines

innovadores a les escoles per a desenvolupar projectes interdisciplinaris que ajudin a millorar la pràctica pedagògica.

L'activitat proposa a les escoles desenvolupar, durant tot un curs escolar, un projecte de recerca interdisciplinari, inèdit i amb impacte social, a partir de diferents temes de recerca trets dels equips d'investigadors seleccionats en la convocatòria d'ajuts a la recerca RecerCaixa, promoguda per la Fundació "la Caixa" i l'ACUP.

Aquests investigadors, associats a institucions de tot el sistema de recerca català, fan un mentoratge als centres educatius, els acompanyen en totes les fases de la recerca i vetllen per l'aplicació de metodologies i fons de coneixement rigorosos. L'organització ofereix suport pedagògic, formació i seguiment a totes les escoles durant aquest procés.

Finalment, l'experiència conclou amb un congrés científic i una fira de pòsters al Museu CosmoCaixa, on els alumnes mateixos exposen, per mitjà de diferents suports de creació pròpia, les conclusions i els resultats dels seus estudis a la resta de centres participants, mestres, investigadors i famílies. En la darrera edició del curs 2018-2019, la vinculació amb CosmoCaixa va culminar amb un lògic acostament d'aquest, il·lustrat amb el nou nom de l'activitat: «Investiga amb CosmoCaixa».

Com a dades totals durant les diferents edicions (2013-2019) del programa destaquem les següents:

- » La participació de 4.639 alumnes de primària de 53 escoles de tot Catalunya.
- » La implicació de 42 projectes de recerca amb temàtiques innovadores molt variades d'humanitats, ciències socials i ciències de la salut.
- » La participació de 68 investigadors del sistema de recerca català.

Cal destacar el reconeixement del programa per part de la comunitat educativa com un pont fonamental entre l'escola i la universitat, que permet potenciar i construir recursos pedagògics sobre el nou coneixement produït pels equips de recerca. Ha servit per a impulsar el paper social de la universitat més enllà dels límits acadèmics, però també perquè els equips de recerca coneguin la tasca educativa que es duu a terme avui dia a les aules, moltes vegades, útil per a enriquir les seves pròpies recerques.

Per a més informació

<https://investiga.cat/>

<http://www.acup.cat/ca/project/la-universitat-dels-nens-i-de-les-nenes-de-catalunya-udn2cat>

Títol Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG)	Objectiu principal de l'experiència L'Institut Interuniversitari de Dones i Gènere (IIEDG), format per grups de recerca, investigadors i investigadores pertanyents a les universitats catalanes, té com a objectiu principal promoure la recerca, la docència i la transferència de coneixements dels estudis sobre dones, gènere i feminisme mitjançant aproximacions transversals i interdisciplinàries.
Universitat Sistema universitari i de recerca de Catalunya	
Paraules clau [gènere], [dones], [interuniversitari], [interdisciplinarietat], [recerca], [docència]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

L'Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere, constituït el 2008¹⁵, està format per investigadors i investigadores pertanyents a grups de recerca consolidats per la Generalitat de Catalunya, grups de recerca reconeguts per les universitats i per investigadores individuals. Els membres de l'IIEDG treballen també en col·laboració i intercanvi amb especialistes d'altres universitats internacionals i de l'Estat espanyol.

Per mitjà de les seves activitats, l'institut contribueix a desplegar el mandat legal d'incorporar la dimensió de gènere en la recerca d'una manera transversal, segons preveu a la normativa europea, estatal i catalana. Alhora, pretén erigir-se com un referent a Catalunya en l'aplicació de les polítiques de recerca europees, especialment per la Comissió Europea en el programa Horitzó 2020 i per l'European Research Council, que plantegen, entre els seus objectius, incorporar la dimensió de gènere en la recerca.

La interdisciplinarietat dels estudis de gènere i feminismes fa adient que hi hagi un institut d'abast interuniversitari que contribueixi a donar visibilitat a una recerca especialitzada i, a vegades, excessivament fragmentada, mitjançant una plataforma unitària i que posi en contacte els resultats d'aquesta recerca amb la societat civil.

L'institut té competències per a organitzar estudis de tercer cicle i, en aquest sentit, ha dissenyat i impulsat la creació del Màster Oficial Interuniversitari d'Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania; ha aprovat oficialment el doctorat interuniversitari en estudis de gènere: cultures, societats i polítiques, i ha promogut el Postgrau en Polítiques Públiques d'Igualtat de Gènere a la Gestió Pública juntament amb l'Institut Català de les Dones (ICD) i l'Escola d'Administració Pública de Catalunya.

L'institut manté una activitat tant amb institucions dedicades a la igualtat entre dones i homes com amb organismes de recerca. També col·labora amb altres institucions públiques i civils mitjançant activitats compartides de recerca, formació i docència especialitzada.

En l'àmbit de la recerca, l'IIEDG vol consolidar-se com un referent en la recerca interdisciplinària en matèria de gènere, feminismes i dones a escala estatal i estrangera. Així, intenta reforçar la cooperació i la creació de xarxes entre els grups de recerca integrants de l'institut.

¹⁵ IUE/217/2008, del 23 d'abril, publicat al DOGC núm. 5131, del 15 de maig del 2008.

També vol fer de pont entre les universitats i la societat, i alhora oferir suport i expertesa per a la transferència de coneixement.

Per a més informació

<https://www.iiedg.org/ca>

4. Conclusions

4.1. El compromís social de les universitats públiques catalanes

El compromís amb els Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030 com a marc compartit per a la responsabilitat social de les universitats

El paper de la universitat com a institució i actor social responsable i compromès amb el desenvolupament sostenible i els objectius de l'Agenda 2030 és concebut per totes les universitats públiques catalanes que han participat en aquest estudi com una part inherent a la seva activitat. Es tracta d'un compromís considerat com a intrínsec, tant al seu funcionament intern com a la seva projecció externa. La finalitat última de la universitat és el progrés social. Les seves activitats i infraestructures impacten directament en l'entorn, tant en l'aspecte social com en l'econòmic i l'ambiental, alhora que l'entorn també la transforma. Les universitats són institucions que cada any formen milers d'estudiants, que generen molts llocs de treball i que mitjançant les activitats de recerca, produeixen innovació i coneixement. A més, com a part d'un territori, estableixen relacions i aliances amb múltiples agents de la societat, públics i privats. En aquest sentit, **les universitats públiques catalanes perceben el compromís amb la societat i l'entorn com un valor, una part del seu ADN i un punt fort que cal potenciar i fer visible.**

El compromís social de les universitats pren força a partir de l'any 2000. Tot i que prèviament ja es portaven a terme diversos projectes en l'àmbit de la cooperació pel desenvolupament, la igualtat d'oportunitats o la sostenibilitat ambiental, es tractava d'iniciatives o projectes aïllats, sense un cos o una estructura estable dins les universitats que s'encarregués d'impulsar-los i coordinar-los. Ara bé, **des de la primera dècada del segle XXI, aquestes actuacions comencen a organitzar-se i a estructurar-se, mitjançant la institucionalització de polítiques i compromisos concrets en matèria de responsabilitat social.** A partir d'aquest moment, el concepte de responsabilitat social universitària comença a aparèixer com a tal, i d'una manera explícita, en els plans estratègics de les universitats, i es proposen objectius i accions concretes vinculades als diferents àmbits de la responsabilitat social universitària (RSU).

Tanmateix, en els darrers anys, s'ha encetat una nova etapa en aquest camí, en la qual es reconeix a escala mundial la necessitat de donar respostes col·lectives i comunes als problemes socials. Estem vivint un moment de profunda transformació, que comporta nous reptes globals, com l'erradicació de la pobresa, la lluita contra el canvi climàtic i la protecció del planeta, el creixement econòmic sostenible o la inclusió social; uns reptes que requereixen la complicitat de tots els agents socials i en els quals les universitats poden exercir un paper clau de coordinació i lideratge d'aquestes aliances necessàries i estratègiques. I precisament en aquest marc les universitats públiques catalanes han fet una aposta decidida per a contribuir a la consecució dels Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) adoptats l'any 2015 per les Nacions Unides.

Així, en les descripcions de la política institucional i de governança de la responsabilitat social elaborades per les vuit universitats públiques catalanes, totes fan referència a **l'adopció dels ODS com a marc compartit per a estructurar les actuacions relacionades amb l'impacte social.** Els ODS i l'Agenda 2030 s'han convertit, d'aquesta manera, en una guia que orienta l'actuació de les universitats i que els permet treballar conjuntament i coordinada amb d'altres agents i institucions.

Un bon exemple de la importància que han adquirit d'aquests conceptes és el sorgiment de nous rànquings, com el *The Times Higher Education*, que avalua les universitats en funció dels ODS¹⁶.

¹⁶ The Times Higher Education Impact Ranking: https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/2020/overall#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined.

Amb l'adopció dels ODS com a marc de referència, la col·laboració, el treball interdisciplinari i la generació de sinergies han esdevingut un aspecte central per a acostar-nos, per mitjà de les actuacions de les universitats, a les transformacions socials identificades en aquest context internacional. Per això, un dels aspectes que totes les universitats públiques catalanes esmenten en els seus textos és la participació en xarxes i grups de treball de naturalesa molt diversa. Així, els textos presentats per les universitats fan referència a **aliances universitàries a escala internacional, a la implicació en espais participatius, comissions i grups de treball impulsats per les administracions públiques locals i autonòmiques, i a la participació en grups de treball i comissions interuniversitàries, plataformes o xarxes, agències, aliances, consells, espais de trobada, associacions, clústers, comissions i comitès de naturalesa diversa**. Es tracta d'una col·laboració i d'un treball en xarxa que posen de manifest el concepte de compromís comunitari (*community engagement*), presentat en l'apartat d'introducció, que centra el valor en el treball compartit entre múltiples agents per a donar resposta als reptes socials, ambientals i econòmics als quals cal fer front.

Les universitats públiques catalanes també han jugat un paper cabdal en l'estratègia del Govern de Catalunya per a impulsar els ODS, gràcies a la seva implicació en el desenvolupament de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible a Catalunya i a l'Aliança Catalunya 2030, presentada públicament el febrer del 2020. Des del primer moment, les universitats s'han implicat en el procés d'elaboració del Pla Nacional per a la Implementació de l'Agenda 2030, impulsat per la Generalitat de Catalunya, i en l'establiment de l'Acord Nacional per a l'Agenda 2030 prenent part activa en els debats i processos de participació per la localització dels ODS a Catalunya i per a la definició de compromisos per a assolir aquests objectius. També s'hi han implicat molt activament a escala nacional i internacional per mitjà de la participació en xarxes com el Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC), la Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (CRUE), la International Association of Universities (IAU) o la xarxa Global University Network for Innovation (GUNI), de la qual l'ACUP ostenta la presidència i el secretariat. Durant tot aquest procés, l'ACUP i la GUNI han portat a cap una intensa tasca per a promoure l'Agenda 2030 a Catalunya, amb la celebració de dues conferències internacionals, la constitució de grups d'experts entorn dels ODS i la elaboració d'informes monogràfics.

La governança de l'impacte social en el sistema universitari públic català

Una de les conseqüències de la creixent importància que les universitats catalanes atorguen al seu impacte social ha estat la necessitat de dotar-se d'estructures i òrgans que els permetin gestionar i coordinar totes aquestes activitats. Així, totes les universitats han anat creant, al llarg de les darreres dècades, diferents estructures per a gestionar les activitats relacionades amb els seus impactes socials en diferents aspectes.

Aquesta tasca l'han assumida diversos vicerectorats i comissions encarregades d'impulsar les activitats relacionades amb l'impacte social de les universitats, i s'han anat creant unitats, oficines i grups de treball per tal de gestionar les diferents àrees de la responsabilitat social dins les universitats. Vegem-los.

- » Pel que fa a vicerectorats, la Universitat Pompeu Fabra va ser pionera a Espanya amb la creació, el 2013, d'un vicerectorat específic sobre aquesta temàtica, que va assumir la coordinació i supervisió del Programa de Responsabilitat Social de la UPF i la potenciació i coordinació de totes les accions dirigides a la conservació, de l'entorn, la promoció de la igualtat, la inclusió i la cooperació.
- » A la Universitat de Barcelona, aquesta tasca recau en el Vicerectorat d'Igualtat i Acció Social, que té entre les seves àrees competencials la responsabilitat social corporativa, la sostenibilitat mediambiental, la universitat saludable i la igualtat. A més, s'ha creat la figura de la delegada del rector per al Desenvolupament Sostenible, que s'encarrega de la implementació i el seguiment dels ODS a la UB. Per acabar, cal esmentar també la recentment constituïda Comissió de Desenvolupament Sostenible, que és la que aprova els diversos documents institucionals

d'aquest àmbit, i l'Oficina de Control Intern, Riscos i Responsabilitat Social, que elabora anualment l'Informe de sostenibilitat.

- » Dins la Universitat Oberta de Catalunya, el Vicerectorat de Globalització i Cooperació, creat el febrer del 2016, s'encarrega de liderar el desplegament de l'estratègia del nou model global i social de la UOC. Aquesta és l'estratègia que desenvolupa l'Àrea de Globalització i Cooperació per mitjà d'un pla d'accions que incideix en la docència, la recerca i l'organització, i que s'encarrega també de situar la universitat i l'impacte social que té a escala internacional.
- » A la Universitat de Girona els vicerectorats de Territori i Compromís Social i el de Docència i Planificació Acadèmica treballen per intentar que la universitat contribueixi d'una manera activa a la transformació social, mitjançant la formació de totes les persones que hi estudien. A més, en aquesta universitat, les càtedres i els campus sectorials tenen una especial incidència en el territori i en l'impacte social. Entre les càtedres, cal destacar la Càtedra de Responsabilitat Social Universitària, la qual treballa per impulsar que les empreses, entitats i institucions del territori desenvolupin actuacions vinculades a la responsabilitat social.
- » El vicerectorat més recent és el de la Universitat Politècnica de Catalunya, que ha creat en el març del 2019 un nou vicerectorat de Responsabilitat Social i d'Igualtat per liderar, impulsar i coordinar les polítiques d'aquest àmbit i ha reagrupat els equips de gestió d'*Alumni*, del Centre per la Cooperació al Desenvolupament i l'equip tècnic del Gabinet d'Innovació i Comunitat per afavorir sinergies, eficàcia i visibilitat dels esforços.
- » Per la seva banda, la Universitat Autònoma de Barcelona es troba immersa en un procés de reflexió estratègica en aquest àmbit, i, entre els objectius que planteja per al 2030, hi ha la necessitat de reforçar el model de governança més autònom, participatiu i transparent, i definir un nou model organitzatiu intern de les estructures de la universitat. Tot i així, cal destacar la llarga trajectòria en aquest àmbit de la Fundació Autònoma Solidària.
- » També la Universitat de Lleida està en un procés de canvi, que ha desembocat en la creació d'una nova àrea de Compromís Social, Igualtat i Cooperació. Aquesta àrea té com a objectiu aglutinar sota un mateix paraigua iniciatives i accions relacionades amb el compromís social, la promoció de la igualtat i la no discriminació, l'atenció a la diversitat, la cooperació i la solidaritat, que fins ara estaven disperses. Amb aquesta nova àrea, vol donar a totes aquestes iniciatives un nou impuls, fer-les més visibles i aprofitar les sinergies que es puguin crear entre si.
- » L'any 2018 la Universitat Rovira i Virgili dona un nou impuls a la responsabilitat social amb la creació del Vicerectorat de Relacions Institucionals, Culturals i Compromís social, i de l'Oficina de Compromís social com a responsable vertebrador de les actuacions que donen contingut al compromís social de la universitat. Aquestes noves estructures s'acompanyen amb la presentació del document anual de rendició de comptes "Visió Global" dissenyat per primer cop sota el marc dels ODS.

Paral·lelament, i des del punt de vista organitzatiu, s'han anat creant diferents **estructures per a coordinar les iniciatives i accions de les universitats relacionades amb la seva responsabilitat social i l'impuls dels ODS**. Així, en la descripció de les polítiques institucionals i de governança de la responsabilitat social, les universitats participants en aquesta anàlisi fan referència a serveis, oficines, unitats o comissions per a impulsar i coordinar les seves actuacions en l'àmbit de la responsabilitat social, el desenvolupament sostenible, la promoció de la salut, la igualtat, el voluntariat, la solidaritat i la cooperació o les relacions amb el territori i la comunitat.

Principals actuacions de les universitats en relació amb el compromís social

Les universitats catalanes desenvolupen un ventall molt ampli d'actuacions relacionades amb el compromís social, que es poden agrupar en actuacions en l'àmbit de la docència, actuacions en l'àmbit de la recerca, actuacions de lideratge social i actuacions per a promoure una gestió interna responsable.

En l'àmbit de la docència, les universitats desenvolupen diversos projectes per a formar persones responsables i proactives socialment. Això implica dur a terme actuacions adreçades a transformar la docència per tal de donar resposta a les necessitats de la societat i a la implantació de nous models pedagògics i de qualitat. Implica també fer una revisió dels continguts docents des de la perspectiva d'introduir la formació en responsabilitat social en la formació de grau i la de postgrau, i de treballar les competències relacionades amb el compromís social.

Així, moltes universitats han introduït o estan introduint **assignatures transversals en l'àmbit del compromís i la responsabilitat social**. Vegem-les.

- » A la Universitat de Girona, tots els graus incorporen competències generals de caràcter transversal per garantir que es forma ciutadans responsables, crítics i sensibles a tots els temes socials. També està desenvolupant una nova assignatura optativa de caràcter transversal que treballa sobre temes diversos relacionats amb els ODS i que comprèn aspectes com el tractament crític de la informació, les capacitats interpretatives i valoratives de l'estudiant i la ciutadania plena.
- » A la Universitat Politècnica de Catalunya, amb la introducció de l'aprenentatge de competències en el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior, varen seleccionar set competències genèriques, que s'han incorporat a tots els plans d'estudis, entre les quals hi ha la de sostenibilitat i compromís social.
- » La Universitat Oberta de Catalunya està treballant per incorporar una nova competència transversal de compromís global i ètic en tots els programes formatius.
- » La Universitat Pompeu Fabra vol introduir una assignatura sobre desenvolupament sostenible transversal en tots els graus.
- » La Universitat de Lleida impulsa, des del curs 2014-2015, el programa «Aules contra la Pobresa» que té per objectiu incloure continguts i competències sobre desenvolupament, cooperació i solidaritat en el currículum, de manera que l'alumnat treballi sobre aquests temes en el marc de les diferents assignatures amb una dedicació mínima de 0,5 ECTS, és a dir, de cinc hores de treball.

Una altra estratègia per a introduir la responsabilitat social en la docència és el **reconeixement de crèdits per dur a terme activitats de caràcter social o solidari**. L'estructura de crèdits implantada arran de l'Espai Europeu d'Educació Superior permet a les universitats reconèixer acadèmicament la formació o l'experiència adquirida en altres entorns, però també portar a cap unes determinades activitats. Entre les activitats amb reconeixement acadèmic, n'hi pot haver de culturals, esportives, d'aprenentatge d'idiomes, de participació i representació estudiantil, i també de tipus social i solidari.

- » A la Universitat Autònoma de Barcelona la participació en les activitats de la Fundació Autònoma Solidària (FAS) és computable a efectes acadèmics. Es poden fer activitats formatives sobre temes socials i sobre la realitat de les persones que viuen situacions d'exclusió, o bé activitats de voluntariat i obtenir entre 2 i 3 crèdits.
- » La Universitat de Barcelona reconeix fins a 6 crèdits computables com a optatius per a participar en diferents tipus d'activitats, entre les quals s'inclouen les activitats solidàries i de cooperació.

- » La Universitat Politècnica de Catalunya, entre les activitats que permeten el reconeixement de crèdits ECTS, ha definit un bloc de responsabilitat social que inclou inclusió, igualtat, innovació i comunitat col·laborativa, sostenibilitat, cooperació i acollida d'estudiantat internacional i de nou accés.
- » També la Universitat Pompeu Fabra inclou una sèrie d'activitats de caire social en l'àmbit de la solidaritat, el voluntariat, la igualtat, la inclusió o la sostenibilitat, que es poden fer durant el curs acadèmic i que permeten el reconeixement de crèdits. Dins aquesta universitat, es recull també una iniciativa dels estudis d'economia i d'empresa, en què l'estudiantat rep formació sobre l'Agenda 2030 i ha d'alinear el projecte de treball final amb un dels ODS.
- » Per la seva banda, la Universitat de Girona fa un èmfasi especial a la promoció del voluntariat entre l'alumnat com a eina per a introduir una major consciència social.
- » Les experiències d'aprenentatge servei són cada vegada més freqüents a les universitats catalanes, ja que incorporen el voluntariat, la sensibilització i l'ajuda a la comunitat en el currículum formatiu. Destaca el Mercat de Projectes Socials, organitzat pel Programa d'Aprenentatge Servei de la Universitat Rovira i Virgili, dirigit a facilitar la col·laboració entre entitats social que proposen idees de projectes, i el professorat i l'alumnat que poden plantejar-les com a treballs de fi de grau o de màster, entre d'altres, que responguin a necessitats reals.

Per últim, a més d'introduir formació transversal en competències relacionades amb el compromís i la responsabilitat social, cada vegada més, el sistema universitari català ofereix **noves titulacions que aborden els reptes de desenvolupament sostenible** des de diferents aspectes: socials, econòmics, tecnològics i ambientals. Vegem-les.

- » La Universitat Politècnica de Catalunya promou l'oferta de titulacions adreçades específicament a l'abordatge dels reptes de desenvolupament sostenible. Tot i que es tracta d'una oferta centrada fonamentalment en l'àmbit tecnològic i ambiental, també comprèn altres aspectes de caràcter social i econòmic.
- » La Universitat Pompeu Fabra imparteix unes 160 assignatures de grau que treballen algun dels ODS.

Pel que fa a la recerca, una gran part de l'activitat investigadora que es desenvolupa des del sistema universitari té incidència en l'impacte social, de manera que els grups de treball i els instituts de recerca de les universitats públiques catalanes contribueixen a millorar el seu entorn, cada una des del seu àmbit d'actuació, com ara el medi ambient, la sostenibilitat, la millora de l'educació, la qualitat de vida o els estudis de gènere.

En l'àmbit de la recerca, cal fer especial esment a la **recerca i innovació responsable (RRI)**, un concepte que s'ha introduït amb força en els darrers anys i en el qual ha tingut una incidència cabdal el projecte europeu HEIRRI (*Higher Education Institutions and Responsible Research and Innovation*), projecte que ha fet reflexionar entorn als aspectes ètics de la recerca portada a cap pel sistema universitari català, així com la incorporació de la societat en tots els passos del procés de recerca i les decisions al respecte.

A més de la docència i de la recerca, les universitats porten a terme un gran nombre de projectes i actuacions que reflecteixen el seu compromís social. L'apartat 3 d'aquest informe recull una selecció d'algunes experiències de les universitats catalanes per a contribuir a la millora de la societat i de l'entorn. Es tracta tan sols d'una petita mostra de les accions i dels projectes de les universitats públiques catalanes en aquest àmbit, les quals, malgrat que no cobreixen totes les actuacions que es fan, permeten oferir una aproximació al valor social que aporten.

4.2. Dificultats i reptes actuals i de futur per a la responsabilitat social universitària

Davant els reptes globals que planteja l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides, les universitats han d'actuar com a agents de canvi i de transformació. Però, per a generar impacte social i contribuir d'una manera efectiva als ODS, cal fer una reflexió a fons sobre l'actual posicionament de les universitats en aquest àmbit.

En el marc de l'elaboració d'aquest estudi, s'ha demanat a totes les universitats que identifiquessin les principals dificultats i reptes actuals i futurs de les activitats de responsabilitat social universitàries. L'anàlisi de les aportacions de les universitats revela, en primer lloc, una visió força positiva, ja que s'han identificat molts més reptes que no pas dificultats. També permet visualitzar una coincidència molt alta entre les visions de les diferents universitats, tant en la diagnosi com en la identificació de reptes de futur.

A continuació resumim les principals aportacions recollides en el marc de l'anàlisi feta per les vuit universitats públiques catalanes.

Dificultats en l'impuls de la responsabilitat social universitària

Les principals dificultats identificades per les universitats públiques catalanes per a l'impuls d'activitats que produeixin un impacte positiu i una millora en la societat es poden agrupar en cinc grans temes: la dificultat per a implicar la comunitat en la consecució dels reptes de desenvolupament sostenible, els obstacles per al treball transversal a dins i a fora de la universitat, la manca de reconeixement, la dificultat per a mesurar l'impacte de les activitats que es duen a terme i la insuficiència de recursos econòmics.

En primer lloc, algunes de les universitats participants en aquest estudi fan referència a **les dificultats per a implicar tant la comunitat universitària en general, com els grups d'interès corresponents** en l'impuls de la responsabilitat social i dels ODS.

Pel que fa a la comunitat universitària, aquesta dificultat es deriva, en gran part, de dos factors. D'una banda, del caràcter multidimensional de la responsabilitat social universitària, que obstaculitza que es pugui aplicar en tots els àmbits amb la mateixa intensitat i temporalitat. D'altra banda, de la manca d'una cultura col·laborativa en general. En aquest sentit, es fa referència al funcionament del sistema acadèmic per disciplines i àmbits temàtics, que fa més difícil el treball interdisciplinari i transdisciplinari, essencials per a impulsar transformacions socials i treball transversal.

Quant a la relació amb els grups d'interès, es fa palesa la dificultat d'accés a la universitat «des de fora» i es comenta que, per als agents externs, pot ser complicat identificar els canals per mitjà dels quals es poden establir col·laboracions amb les universitats per tal d'obrir aquest diàleg bidireccional.

Un perill de la manca de transversalitat i de perspectiva multidisciplinària és **reduir la responsabilitat social a una unitat o un departament que treballi d'una manera aïllada** per desenvolupar les seves actuacions. En l'anàlisi de les universitats, aquestes assenyalen que, fins ara, les encarregades d'impulsar el compromís de la universitat han estat unes unitats determinades (cooperació, sostenibilitat, responsabilitat social), però que no s'ha aconseguit encara una conscienciació que arribi a tota la comunitat universitària. Això ha fet que el debat sobre la responsabilitat social de la universitat i sobre la contribució d'aquesta als ODS i a l'Agenda 2030 s'hagi mantingut en un entorn concret però no hagi arribat a impregnar tots els àmbits universitaris. En aquesta mateixa línia, un altre perill és associar el compromís social de les universitat a actuacions relacionades exclusivament amb la sostenibilitat i centrar les actuacions en l'àmbit de la gestió de les infraestructures i dels edificis.

També es comenta que **la responsabilitat social s'ha incorporat pel que fa a estratègia, però que encara no s'ha aconseguit fer-ne partícip tota l'organització**. I si bé el compromís institucional és essencial per a impulsar la responsabilitat de la universitat, cal que totes les àrees i tots els estaments s'hi sentin implicats.

En un altre ordre de coses, una barrera perquè la responsabilitat social universitària no s'estengui a tota la comunitat és **l'escàs reconeixement** que encara tenen aquest tipus d'activitats en el sistema universitari, tant pel que fa a la recerca com a la carrera docent, a la carrera horitzontal del PAS i al contingut de la docència.

Entre les dificultats identificades, les universitats posen de manifest la manca d'incentius i reconeixements d'aquests tipus d'activitats en la tasca investigadora. En un sistema de reconeixement com l'actual, basat principalment en la publicació en revistes indexades i en la participació en projectes competitius, hi ha poques motivacions per a desenvolupar projectes i recerques adreçades a generar un impacte social positiu. Tampoc no hi ha un reconeixement de la responsabilitat social en la carrera docent del professorat ni en la carrera horitzontal del PAS, especialment en els processos oficials d'avaluació.

També s'assenyalen **les dificultats per a encaixar les activitats de responsabilitat social universitària en els plans d'estudis** i per a introduir nous continguts i nous models de docència més adients amb aquest concepte.

Una altra dificultat per a impulsar la responsabilitat social prové de **la complexitat intrínseca de mesurar i establir un registre de l'impacte social**. Mesurar l'impacte de les activitats que es fan i de la contribució de la universitat a la transformació social i a l'assoliment dels ODS és essencial; en primer lloc, per a donar valor a les actuacions que es porten a cap, i en segon lloc, per a poder identificar àmbits de millora per a futurs projectes i actuacions.

Si bé la mesura de l'impacte en aquests tipus de projectes és complexa, especialment pel que fa a l'esforç de recopilar i sistematitzar totes les dades necessàries relatives a iniciatives molt diverses, hi ha alguns mètodes i indicadors que permeten fer aquests tipus d'avaluacions; entre d'altres, n'és un exemple l'anàlisi del VSI, com mostra la primera part d'aquest estudi.

Finalment, s'apunta també a la **manca de recursos econòmics** per a impulsar la responsabilitat social en l'àmbit universitari.

Reptes de futur

Una part dels reptes identificats per les universitats són adreçats a donar resposta a les dificultats assenyalades en l'apartat anterior, mentre que d'altres són reptes per a continuar avançant en la missió social de les universitats.

En primer lloc, es manifesta que, per a poder donar resposta als reptes globals de l'Agenda 2030 cal impulsar canvis en tots els àmbits i en tots els nivells universitaris. En aquest sentit, en les anàlisis fetes per totes les universitats participants en l'estudi, hi ha coincidència en el fet que cal **promoure la transversalitat a dins de la universitat** i que el valor social ha de ser quelcom que impregni tota l'organització i esdevingui una part nuclear de la universitat.

El compromís social de les universitats requereix, per començar, un canvi intern. L'impacte social de la universitat no es pot limitar a accions externes envers la comunitat, sinó que té a veure també amb la gestió i la governança interna de l'organització mateixa. Per tant, cal aconseguir que la cultura de la responsabilitat i del compromís social de la universitat impregni tota la comunitat universitària: des de l'equip de govern i els diferents nivells de gestió interna fins a les persones que hi treballen i hi estudien. Aquesta necessitat d'implicar-hi tota la comunitat universitària és un dels principals reptes identificats per les universitats, atès que el convenciment del Consell de Direcció o l'Equip Rectoral és necessari però no suficient, i per a continuar avançant en aquesta direcció és fonamental aconseguir la implicació de tots els membres de la comunitat universitària.

Un altre dels reptes que identifiquen les universitats **és aconseguir que el valor social adquireixi caràcter estratègic**, de manera que vagi més enllà del concepte de responsabilitat social universitària i vinculi la política de responsabilitat de les universitats als ODS. Això implica abordar l'impacte social des del conjunt de polítiques universitàries i que tots els documents estratègics de les universitats incorporin el concepte de responsabilitat i d'impacte en els àmbits social, econòmic i ambiental. Suposa també que la universitat es reconegui com a actor fonamental de la transformació social i que adopti l'Agenda 2030 com a marc de referència, de manera que impregni totes les seves actuacions i orienti la seva pròpia transformació interna.

Pel que fa a la relació de la universitat amb la comunitat i els agents externs, s'identifica com a repte **la necessitat d'impulsar el treball en xarxa, construir aliances estratègiques i promoure la col·laboració entre els diferents actors**. Cal obrir la universitat a tots els àmbits i impulsar una institució connectada amb els diferents actors i col·lectius de l'entorn, que escolti les necessitats i propostes que li fan, garanteixi que hi participin i gestioni les seves expectatives.

Això demana també fomentar la recerca i la innovació responsables des d'un marc de treball col·laboratiu que estableixi lligams entre la comunitat científica i la societat, de manera que els diferents grups d'interès treballin junts.

Per tant, cal que els diferents agents treballin en cooperació per a alinear el procés de recerca amb les necessitats i les expectatives de l'entorn. Així mateix cal garantir l'accés obert als resultats de les recerques que es generen, obrir el coneixement produït per la universitat, i fer-lo accessible a tothom, i possibilitar la reutilització, redistribució i reproducció d'aquest coneixement. I, finalment, cal incorporar la rendició de comptes d'una manera sistemàtica per tal de garantir que es mesura l'impacte i s'avaluen els canvis i els beneficis generats mitjançant les recerques i les accions que es duent a terme a les universitats. En aquest context, el marc de l'Agenda 2030 pot contribuir a aportar un llenguatge comú i compartit amb altres actors, i pot facilitar noves maneres de treballar i d'abordar una realitat complexa cooperativament, integralment i transversalment.

Un altre repte identificat per les universitats és **la comunicació, tant des del punt de vista de la sensibilització com de donar visibilitat al valor social de les actuacions que porten a cap**. Si es vol aconseguir que aquesta visió impregni tots els àmbits universitaris, és fonamental donar a conèixer els ODS i l'Agenda 2030, i fer palès el paper de lideratge que juga la universitat en la consecució d'aquests objectius. I també és essencial donar a conèixer les activitats que fa la universitat en aquest àmbit: és important l'acció, però també ho és l'explicació de l'acció. Per tant, els serveis que s'ocupen de la promoció i la comunicació són claus a l'hora de donar a conèixer tot el que es fa i de garantir que aquesta informació arribi tant a la comunitat universitària com als agents de l'entorn.

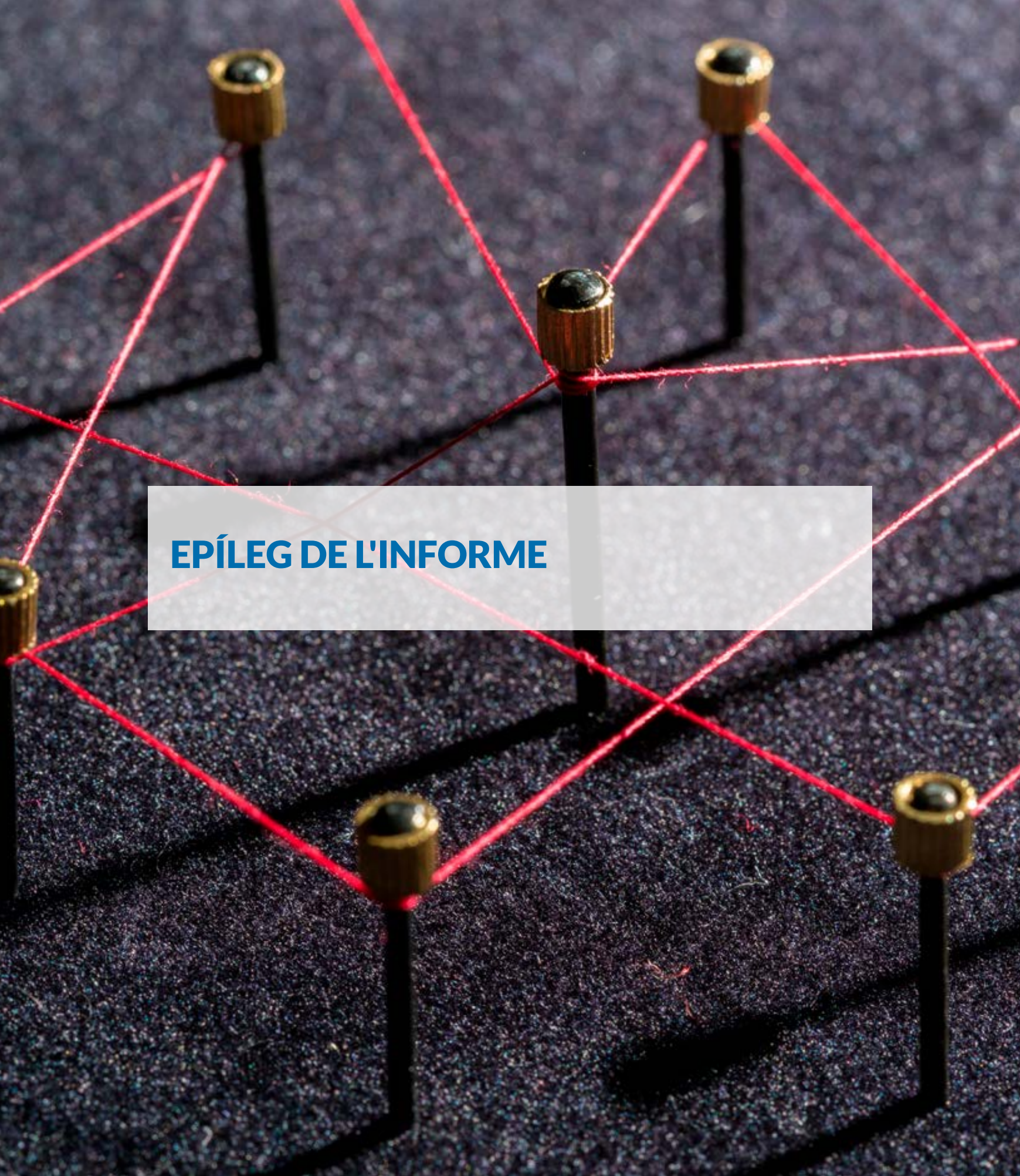
Un altre repte des del punt de vista de la conscienciació i de la sensibilització és continuar treballant en la línia que ja s'ha iniciat **d'introducció de temes relacionats amb els ODS en els plans docents de grau i de postgrau**. Això s'hauria de fer de manera que tots els aspectes que tenen a veure amb el compromís social (gènere, sostenibilitat, promoció de la salut...) es tinguin en compte des del disseny mateix de les assignatures i que arribin a ser una part integral dels continguts que s'imparteixen a les universitats. També és important continuar promovent les activitats de voluntariat i d'implicació social entre l'estudiantat universitari, tant per mitjà del reconeixement de crèdits com de la difusió entre la comunitat universitària de les oportunitats existents, per a implicar-s'hi socialment.

Per tal que el discurs sobre la responsabilitat i el compromís social es doni a conèixer en tots els àmbits de la universitat, cal incidir també en **la formació del personal docent i del personal d'administració i serveis**, amb la introducció d'aquests continguts en la formació interna i facilitant-los metodologies i eines per a tractar els diferents aspectes relacionats amb els ODS (p. ex., com tractar la sostenibilitat a l'aula o com introduir la perspectiva de gènere en les assignatures). Així mateix, cal promoure la implicació del professorat en l'àmbit social per tal d'aconseguir fer arribar aquests missatges a l'estudiantat.

També és necessari revisar les polítiques d'incentius i establir mecanismes perquè la responsabilitat i el compromís social siguin valorats a la universitat. Entre les propostes formulades per les universitats, es recullen plans d'activitats per al professorat, canvis organitzatius per a donar incentius i reconeixement al personal d'administració i serveis o premis per a treballs de final de grau o de màster vinculats als ODS. A més, cal promoure la recerca responsable i superar els actuals sistemes de reconeixement de l'activitat investigadora i introduir nous paràmetres que permetin considerar altres aspectes, com l'impacte social de la recerca, la col·laboració amb els diferents grups d'interès o el treball en benefici de la comunitat. En aquest sentit, la pressió social i les demandes externes per a acomplir objectius de transparència i demostrar l'impacte de la recerca en la millora i la transformació social poden impulsar aquest canvi de perspectiva.

Així mateix, la creació de rànquings sobre l'activitat de les universitats en relació als ODS o la introducció de paràmetres que valorin l'impacte social en les convocatòries són una oportunitat de sensibilitzar sobre la importància d'aquests temes.

Per acabar, un darrer repte identificat per les universitats té a veure amb l'avaluació de l'impacte social de les activitats de la universitat. En aquest sentit, cal avançar en la identificació i recollida d'indicadors que permetin mesurar aquests impactes. L'informe «Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya» identifica una bateria d'indicadors per a valorar l'impacte social de les universitats, amb 11 dimensions i 62 indicadors adreçats a mesurar l'activitat de les universitats en l'àmbit social, i el present estudi aprofundeix, en la primera part, en l'anàlisi del VSI. El repte, un cop identificats els indicadors, és aconseguir recollir informació d'una manera sistemàtica i rigorosa per tal de poder fer un seguiment acurat de l'impacte social de les universitats i avançar amb noves actuacions que facin que les universitats catalanes esdevinguin uns veritables agents transformadors i motors de canvi social cap a l'horitzó 2030.

A geometric structure is constructed on a dark blue, textured surface. It consists of several black pins, each topped with a small, cylindrical gold-colored cap. These pins are connected by thin, vibrant red strings, forming a complex network of intersecting lines that create various geometric shapes, including triangles and a central hexagon. The lighting is soft, casting gentle shadows from the pins onto the surface.

EPÍLEG DE L'INFORME

EPÍLEG DE L'INFORME

L'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes*, publicat per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques, avalua per primera vegada el valor social de l'activitat de les vuit universitats públiques catalanes en relació amb els seus principals grups d'interès, integrant un enfocament quantitatiu i qualitatiu.

A la seva primera part, mitjançant la metodologia de càlcul del valor social integrat (VSI), que permet objectivar i expressar en termes monetaris el valor creat per una organització, s'integren els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor i tenint en compte els efectes tant tangibles com intangibles.

L'estudi quantitatiu, dut a terme per l'equip d'investigadors de la Càtedra MANGO de Responsabilitat Social Corporativa (ESCI-UPF), conclou que el valor social integrat de les universitats públiques catalanes en l'exercici de l'any 2017 s'eleva fins a 3.583 M€, com a resultat de la integració del valor social específic i el valor social generat a través de la seva activitat econòmica. L'estudi ens mostra que per cada 100 euros que la Generalitat de Catalunya destina al finançament de les universitats públiques, aquests es tradueixen en 449 euros de retorn social integrat. Els estudiants, seguits dels empleats (PDI i PAS), les empreses i les entitats, les administracions públiques, la societat i els *alumni* constitueixen, per aquest ordre, els grups d'interès que perceben un major retorn d'aquest valor.

En aquest sentit, l'anàlisi demostra que comptabilitzar monetàriament l'impacte social de la universitat pot tenir implicacions diverses, no tan sols en la transformació de la seva comptabilitat financera i la gestió interna, sinó també pel fet de proporcionar indicadors rellevants que, relacionats amb indicadors de qualitat tradicionals, permetin supervisar la seva eficiència social i millorar el seu retiment de comptes. En aquesta línia, el compromís social de les universitats s'emmarca en l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i els corresponents Objectius de desenvolupament sostenible i ho fa, específicament, per mitjà de les quatre funcions principals determinades per la guia de la *Sustainable Development Solutions Network (SDSN)*: l'educació, la recerca, el lideratge social i la gestió, i la governança.

La segona part de l'informe, coordinada per la Comissió de Responsabilitat Social Universitària de l'ACUP, recull, d'una banda, l'evolució i el desplegament de la política institucional en matèria de responsabilitat social de les vuit universitats públiques i, per altra banda, analitza un total de 30 projectes i activitats de diferent índole que, imbricant-se en les quatre funcions de la universitat abans esmentades, il·lustren el seu ferm compromís amb la societat com a institucions individuals però també com a sistema universitari.

L'informe fa palès que davant els reptes socials, econòmics i ambientals emergents a escala global i local, les universitats assumeixen el seu rol estratègic pel compromís social i el fan efectiu mitjançant estructures internes, programes i iniciatives de llarg abast. Així mateix, atenent als Objectius de desenvolupament sostenible, treballen cada cop més en estreta relació amb d'altres institucions, empreses i associacions de tot tipus, d'acord amb la necessitat de compartir objectius i treballar en coordinació, tant a nivell local com internacional.

L'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes* analitza quantitativament i qualitativament l'impacte que genera l'activitat que duen a terme les vuit universitats públiques catalanes per al conjunt dels seus grups d'interès, a partir de la metodologia d'anàlisi anomenada «del valor social integrat». En aquest sentit, explora la naturalesa del seu compromís social mitjançant els posicionaments institucionals i tot un seguit de programes i iniciatives cada cop més rellevants.

Atenent a la seva voluntat de transparència i retiment de comptes, l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) impulsa aquesta iniciativa pionera per avançar de forma significativa en la mesura sistemàtica, en la comprensió i en l'anàlisi del valor social que aporten les universitats i ho fa de manera que la informació sigui accessible i comprensible per al conjunt de la societat.

Aquest informe recull una informació que, fins ara, no havia estat mesurada i que complementa els continguts recollits en l'informe *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*, publicat per l'ACUP l'any 2017.

ACUP ASSOCIACIÓ
CATALANA
D'UNIVERSITATS
PÚBLIQUES

info@acup.cat
www.acup.cat
www.indicadorsuniversitats.cat

**EL VALOR SOCIAL DE LES
UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES**
Una aproximació quantitativa i qualitativa
RESUM EXECUTIU